

Razvojna strategija

Grada Visa

2021.-2027.

RAZVOJNA STRATEGIJA

2021.-2027.

Izradio:

**PRIUS CONSULTING, obrt za
konzalting usluge**

Iva Čogelja Juras, MBA

Studeni,2020.

Dragi puče,

Pred Vama se nalazi Razvojna strategija Grada Visa, čiji je glavni cilj pronaći načine za poboljšanje kvalitete života u gradu, a sve u skladu sa održivim razvojem, za što držim da će doprinijeti demografskom oporavku. Imajući na umu sve raspoložive potencijale grada Visa odlučili smo se za izradu ovog temeljnog razvojnog dokumenta kako bi definirali ciljeve, prioritete i mjere, a koji će u konačnici dovesti do realizacije glavnog cilja. Razvojna strategija Grada Visa dokument je koji u sebi sadrži sve najbitnije projekte za razvoj grada, odnosno za poboljšanje kvalitete života u gradu.

Koristim ovu priliku kako bih se zahvalio svima koji su sudjelovali u izradi ove strategije, te smatram da je upravo zajednička suradnja veoma važna za daljnji razvoj grada na dobrobit svih građana, te da isključivo zajedničkim zalaganjem možemo ostvariti zadane ciljeve.

Gradonačelnik Grada Visa

Ivo Radica

Sadržaj

Razvojna strategija Grada Visa 2021.-2027.

1METODOLOŠKI PRISTUP IZRADE STRATEŠKOG RAZVOJNOG PROGRAMA	7
1.1 Primijenjena terminologija.....	8
1.2 Primijenjena metodologija	9
2 ANALIZA STANJA.....	14
2.1 Osnovne značajke Grada i otoka Visa.....	16
2.2 Pokazatelji opće razvijenosti	18
2.3 Geoprometni položaj, geografska, kulturna i prirodan obilježja.....	20
2.3.1 Prirodno- geografska obilježja.....	20
2.3.2 Kulturna baština	24
2.3.3 Krajobraz.....	42
2.4 Društvo	46
2.4.1 Demografija	46
2.4.2 Zdravstvo	52
2.4.3 Obrazovanje	53
2.4.4 Sport i rekreacija	57
2.5 Komunalna infrastruktura	61
2.5.1 Odlaganje otpada	61
2.5.2 Vodoopskrba	63
2.5.3 Elektroopskrba	64
2.5.4 Nekonvencionalni izvori energije	65
2.5.5 Odvodnja.....	66
2.5.6 Telekomunikacije.....	67
2.6 Promet	72
2.6.1 Cestovni prometni podsustav.....	73
2.6.2 Pomorski prometni podsustav.....	78

2.6.3	Zračni prijevozni podsustav	83
2.7	Gospodarstvo.....	88
2.7.1	Poljoprivreda.....	92
2.7.2	Turizam	93
3	SWOT ANALIZA	100
3.1	Snage	101
3.2	Slabosti	102
3.3	Prilike	103
3.4	Prijetnje	104
4	STRATEŠKI OKVIR	105
4.1	Vizija i misija	106
4.2	Ciljevi.....	110
4.3	Analiza uspješnosti prioritetnih ciljeva prethodnog strateškog razdoblja.....	114
4.4	Razvojni prioriteti i mjere	133
4.5	Plan financiranja, upravljanja, odgovornosti i praćenje provedbe	147
5	POPIS SLIKA I TABLICA	178

01

Metodološki pristup izrade strateškog razvojnog dokumenta

Razvojna strategija Grada Visa 2021.-2027.

1.1 Primjenjena terminologija

U procesu strateškog planiranja korištena je metodologija izrade strateških dokumenta. Akt strateškog planiranja od značaja za jedinice lokalne samouprave usklađen je Zakonom o sustavu strateškog planiranja i upravljanja razvojem Republike Hrvatske¹ i Uredbi o smjernicama za izradu akta strateškog planiranja od nacionalnog značaja i od značaja za jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave².

Strategija razvoja Grada Visa za šestogodišnje razdoblje formira se primjenom smjernica plana razvoja jedinice lokalne samouprave u skladu s razvojnim potrebama lokalnog stanovništva.

Prilikom pripreme, izrade i implementacije Strategije konceptualno se primjenjuju temeljita načela planiranja razvoja jedinice lokane samouprave:

- načelo točnosti i cjelovitosti,
- načelo učinkovitosti i djelotvornosti,
- načelo odgovornosti i usmjerenosti na rezultat,
- načelo održivosti,
- načelo partnerstva,
- načelo transparentnosti.

Sadržaj i terminologija akta strateškog planiranja od nacionalnog značaja i značaja za jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave prema odrednicama:

- I. vizija razvoja Grada Visa,
- II. definiranje strateških ciljeva razvoja Grada Visa,
- III. strateški prioriteti,
- IV. provedbene mjere,
- V. projektne inicijative i indikativni programi,
- VI. indikatori realizacije mjere,
- VII. finansijski plan uz jasno definirane indikativne resurse,
- VIII. usklađenost s Nacionalnom razvojnom strategijom, sektorskim i višesektorskim strategijama te dokumentima prostornog uređenja,

¹ NN 123/17

² NN 89/2018

IX. praćenje i vrednovanje.

1.2 Primjenjena metodologija

Svrha Strategija razvoja Grada Visa je uključivanje u plan razvoja inferiornih potreba stanovništva kroz primarnu infrastrukturu od strateškog interesa te sadržaje i politiku za gospodarski i demografski razvoj.

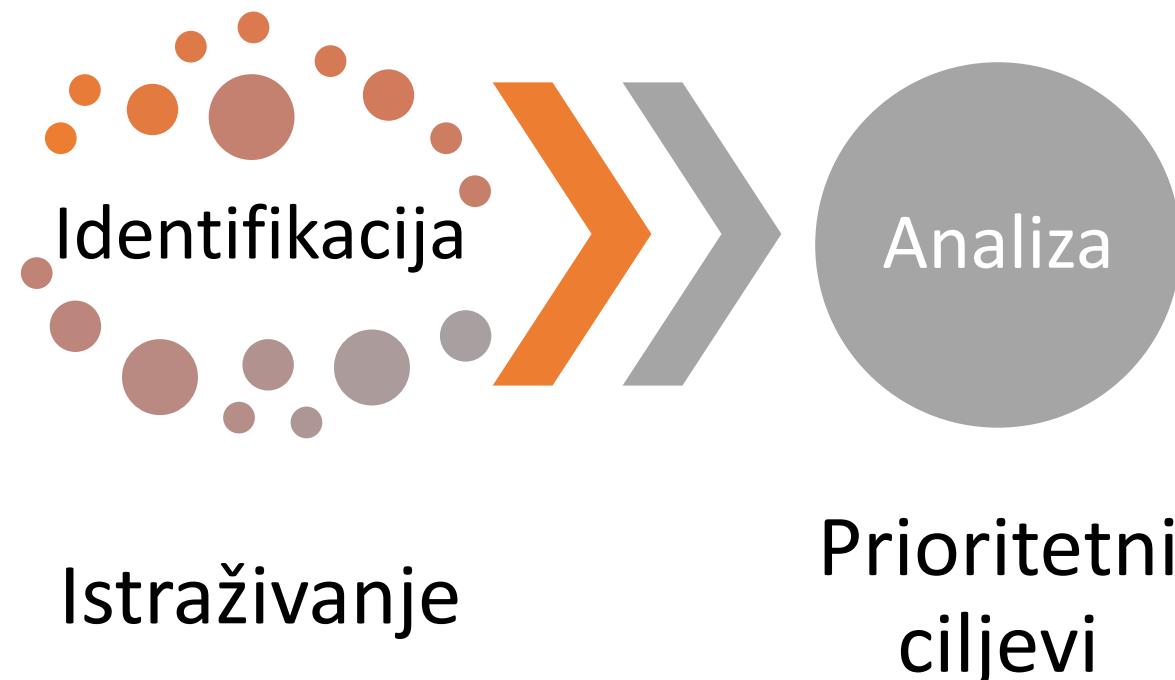
Vizija razvoja i strateški ciljevi formirani su kao varijable koje omogućavaju prilagodbu kroz očuvanje vizualnog identiteta kulturno- povjesnih odlika i razvoj gospodarskih djelatnosti na svim interesnim područjima, naročito jačanje poljoprivredne pozicioniranosti. Planiranje indikativnih programa osigurava dugovječnost u pristupu razvoja, sudjelovanja i društvenoj povezanosti.

Strateški plan razvoja provodi se na temelju kvalitativnih i kvantitativnih metoda istraživanja potreba pripadnika lokalne zajednice. Na temelju dobivenih rezultata prioriteti se pozicioniraju u skladu sa strateškim ciljevima. U procesu konceptualnog i konzultacijskog planiranja primjenjivati će se analiza javnog mišljenja i privatnog sektora, fokus grupe neprofitnog kulturnog, društvenog i športskog sektora te javne rasprave. Proces savjetovanja je sastavni dio povezivanja sa zajednicom na svim razinama da bi se izravno utvrdile mogućnosti, detektirali problemi i pronašla rješenja za njihovo umanjenje u ukupnom učeštu razvoja. Razrada strateških prioriteta i provedbenih mjera formira se na invertnom pristupu analize stanja, problemskih pitanja, programske razvojne sadržaje, očekivanih rezultata, SWOT analizi te u konačnici viziji definiranoj na realno utvrđenim potrebama opće populacije Grada Visa.

Metodološka izrada ovog strateškog dokumenta definirana je ugovornom obavezom između Naručitelja (Grad Vis) i Izrađivača (PRIUS CONSULTING) te se u skladu s istim formira radna skupina koja stoji na raspolaganju izrađivaču strateškog dokumenta. Na prvoj radnoj skupini definirana su uvodna razmatranja, metodološki pristup izrade dokumenta, način istraživanja stanja i stajališta svih dionika lokalne zajednice uopće i izolirano dionike gospodarstva ovisno o području djelovanja. Strateškom analizom su provedena savjetovanja, javne rasprave s lokalnim stanovništvom i organiziranje javne rasprave s predstvincima udruga u kulturi, anketno ispitivanje udruga u športu i tjelesnim aktivnostima, anketno ispitivanje razvojnih potreba lokalnog stanovništva te predstavnika privatnog sektora.

Za analizu i obradu prikupljenih podataka korišteni su još i podaci Financijske agencije, Državnog ureda za statistiku i Instituta za turizam. Upravo iz analize stanja prikupljenih metodološkim pristupima utvrđuje se prijedlog strateških odrednica uz koordinaciju Radnog tijela.

Slika 1 Procesni koraci formacije Strategije razvoja Grada Visa³

Strategija razvoja Grada Visa definirana je i usklađena s Programom održivog razvoja do 2030. Ujedinjenih naroda i 17 ciljeva održivog razvoja u EU-u⁴ te Digitalnom agendom za Europu. Strategija Europske unije do 2030. godine nije u potpunosti aktualna te se njena primjena očekuje od 2021. godine.

Mjere strateškog razvoja Grada Visa uskladene su sa strateškim prioritetima Nacionalne razvoje strategije Republike Hrvatske do 2030. godine⁵ :

1. **prepoznatljiva Hrvatska** kroz očuvanje vizualnog identiteta i prepoznatljivosti temeljem tradicije, prirodnog i kulturnog naslijeđa, stvaralačke kreativnosti i jačanje socijalne kohezije;

³ Vlastiti rad autora

⁴ Europsko Vijeće zaključke je usvojilo 10. prosinca 2019. godine.

⁵ Strateški prioriteti Republike Hrvatske do 2030. godine- kako su uključiti u izradu NRS 2030 i operativnih programa; Zagreb, 12. veljače 2019.

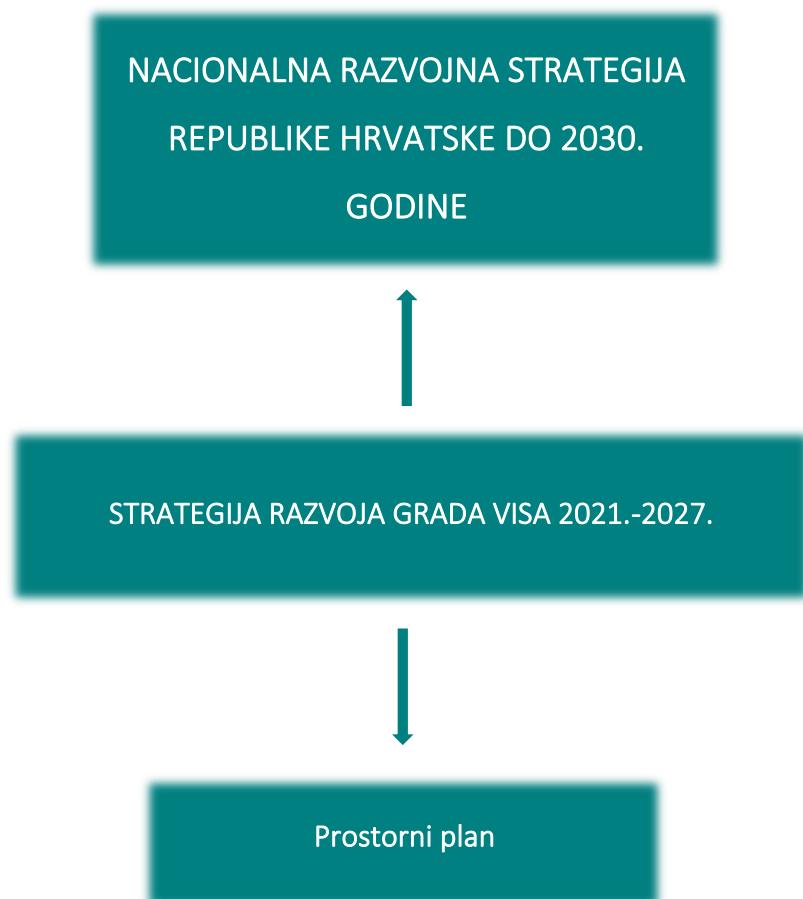
2. kontinuirani gospodarski razvoj ulaganjem u strukture, ljudski kapital, sustave i alate kako bi zauzela strateški položaj **ekonomski stabilne i učinkovite Hrvatske**;
3. doprinos **konkurentnoj, poduzetnoj i inovativnoj Hrvatskoj** kroz razvoj tehnološki naprednog i izvozno orijentiranog gospodarstva, digitalno i inovativno konkurentnog privatnog i javnog okruženja, učinkovitog gospodarenja resursima te međuinstitutionalnoj suradnji;
4. **sigurna Hrvatska** odnosi se na jačanje sigurnosti građana Republike Hrvatske, povećanje sposobnosti prevencije i brze reakcije na prijetnje, učinkovita koordinacija prirodnih i ljudskih katastrofa te ostalih sigurnosnih instrumenta koji se temelje na društveno korisnim inovacijama;
5. **zelenija Hrvatska** učinkovitim i održivim upravljanjem prirodnih resursa, promicanje ulaganja u energetsku tranziciju i obnovljive izvore energije (učinkovito gospodarenje otpadom), te primjena politike zelenih tehnologija;
6. promicanje održivog prometa i poboljšanje mrežne infrastrukture i pametnih prometnih sustava, promicanje inetrmodalnog prijevoza, pristup informacijskim i komunikacijskim tehnologijama, promicanje učinkovite, sigurne i održive prometne politike rezultira razvojnim smjerom **povezane Hrvatske**;
7. **uključiva Hrvatska** kroz smanjenje socijalne nejednakosti i osiguravanjem jednakih mogućnosti u pristupu odgoju i obrazovanju, cjeloživotnom obrazovanju, tržištu rada, održivom i kvalitetnom zapošljavanju te osiguranje odgovarajuće socijalne zaštite i zdravstvene skrbi u društvu u svrhu očuvanja obiteljskih vrijednosti;
8. **Hrvatska naprednih regija.** Ravnomjerni regionalni razvoja. Razvoj pametnih otoka i pametnih gradova kroz očuvanje integriteta lokalnog stanovništva.

Ostali aktualni dokumenti s kojima je usklađena Razvojna strategija Grada Visa od 2021. do 2027. su :

- Strategija prometnog razvoja RH za razdoblje od 2014. do 2030. godine,
- Nacrt Strategije poljoprivrede 2020.-2030.
- Plan gospodarenja otpadom RH za razdoblje 2017.-2022. godine,
- Strategija pametne specijalizacije RH za razdoblje od 2016. do 2020.,
- Industrijska strategija RH 2014.-2020.,
- Strategija poticanja inovacija RH 2014.-2020.,
- Strategija razvoja turizma RH do 2020.,
- Strategija energetskog razvoja RH do 2020.,

- Strategija borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti u RH 2014.-2020.,
- Program ruralnog razvoja RH 2014.-2020.,
- Strategija razvoja poduzetništva u RH 2013.-2020.,
- Nacionalna strategija razvoja zdravstva 2012.- 2020.,
- Operativni program konkurentnost i kohezija 2014.2020.,
- Operativni program Učinkoviti ljudski potencijali 2014.-2020.,
- Glavni plan razvoja turizma Splitsko-dalmatinske županije.

Slika 2 Pregled razvojnih dokumenata od značaja za implementaciju strateških ciljeva razvoja Grada Visa

- ✓ UPU ugostiteljsko – turističke zone Samogor i športske zone Samogor
- ✓ UPU ruralnih naselja Podstražje i Brgujac
- ✓ UPU ugostiteljsko-turističke zone Stonca
- ✓ UPU luke otvorene za javni promet i luke nautičkog turizma Parja-Rogačić
- ✓ UPU poslovna zona Parja
- ✓ UPU ugostiteljsko-turističke zone Punta Biskupa
- ✓ UPU ruralnog naselja Rukavac
- ✓ UPU poslovne zone Zropolje

02

Analiza stanja

Razvojna strategija Grada Visa 2021.-2027.

Geopark
Viški
Arhipelag

2.1 Osnovne značajke Grada i otoka Visa

Geografski položaj, plodna zemlja, obilje ribljeg akvatorija uz bogatu povijesnu i kulturnu baštinu, čini ovaj otok vro atraktivnim mjestom za život sve od kraja VI. stoljeća i početkom V. stoljeća pr. Kr., kada se bilježe prvi zapisi o postojanju otoka Visa i njegovoj vladavini. Prvi povijesni izvori potječu još od legende ilirskog vladara Visa Jonija koji je vladao ovim otokom. Prema nekim zapisima Jonsko more nosi upravo njegovo ime.

Kasnije, u antičkim povijesnim zapisima, u IV. stoljeću pr. Kr. tiranin grčkog grada Sirakuze, pod imenom Dionizije Stariji, na mjestu današnjeg Visa osniva svoju koloniju poznatu pod nazivom Issa. Issa je osnovana kao dio želje i nastojanja da Dionizije Stariji postane najvećim vladarom Sredozemlja. Geostrateški položaj otoka Visa potvrđuje i činjenica da Issa ubrzo nakon osnivanja postaje samostalni grad država koji tiska i vlastiti novac poznat po nazivu *polis*. Kolonija se, zahvaljujući trgovinskim putevima i kovanjem vlastitog novca, nastavlja širiti prema Trogiru, Stobreču i Lombardi. U antičkom vremenu Issa postaje poznata zbog kvalitetnih vina, vlastitim termama, teatrom i forumom.

Gospodarske poteškoće, bolesti, smanjivanje stanovništva i napadi barbara zatvaraju jedno poglavlje u povijesti Visa.

U VII. stoljeću otvara se novo povijesno poglavlje otoka Visa. Naime u ranom srednjem vijeku otok Vis doseljavaju Hrvati. Dosedjenici slavenskog podrijetla ubrzo od starosjedioca preuzimaju vještine i znanja življenja primjenjujući u pomorskim vještinama (posebice gusarstvom) i uzgoja sredozemnih poljoprivrednih kultura. Tako Vis ostaje vrlo interesantan Mlečanima, koji pod vodstvom dužda Petra II., pustoše i osvajaju Vis, dok se stanovnici povlače u unutrašnjost otoka time prenoseći središte lokalnog života dalje od mora bazirajući se na razvoj poljoprivrednih kultura.

⁶Od XII. st. Vis je dio hvarske komune, a od 1420. g. u posjedu Mletačke Republike. Nakon što katalonske snage u službi napuljskog kralja, krajem XV. st., opustoše Velo Selo, najveće naselje u unutrašnjosti otoka, pristupa se izgradnji utvrđenih naselja na obali pa tako u uvali Sv. Jurja nastaju Luka i Kut, dva naselja koja čine temelj današnjeg grada Visa. Tijekom razdoblja renesanse i baroka, Vis doživljava ekonomski i kulturni procvat, a viška obala,

⁶ Sadržaj preuzet iz Razvojne strategije Grada Visa 2016.-2020.

posebice Kut, postaje privlačna destinacija za hvarsку vlastelu koja na Visu gradi svoje utvrđene ljetnikovce i palače. Početkom XIX. st. napoleonski ratovi doveli su na Vis englesku mornaricu. Englezi počinju s gradnjom brojnih vojnih utvrda koje i danas čine jedno od markantnih obilježja Visa. Izgradnjom infrastrukture donose svoje navike i način života, od kojih će se neke (poput kriketa) zadržati i do današnjih dana. Vis u ovom kratkom engleskom razdoblju postaje trgovačko i krijučarsko središte s gotovo 12.000 stanovnika (od kojih oko 7.000 stranaca).

Viško XIX. stoljeće obilježeno je dvjema pomorskim bitkama, odnosno s tzv. Malim (1811.) i Velikim viškim bojem (1866.). U ovom prvom engleska flota poražava francusku, a u ovom drugom, mnogo poznatijem, austrijski admiral Tegetthoff nanosi težak poraz floti mlađe talijanske države.

Epidemija filoksere početkom XX. st. trajno je obilježila suvremenu povijest Visa i ozbiljno ugrozila glavnu otočku privrednu granu – uzgoj vinove loze i prodaju vina te dovela do iseljavanja stanovništva u prekoceanske krajeve.

Od 1815. do 1918. Vis je dio habsburškog imperija, a nakon nekoliko godina talijanske okupacije neposredno poslije završetka I. svjetskog rata, postaje dijelom novostvorene južnoslavenske države Kraljevine SHS. Od 1941. do 1943. Vis je pod talijanskom okupacijom, da bi nakon kapitulacije Italije postao engleska vojna baza, a kasnije i sjedište Vrhovnog štaba NOVOJ-a na čelu s maršalom Titom.

Nakon II. Svjetskog pa sve do Domovinskog rata, na Visu su smještene brojne instalacije JNA, a sam je otok na određeni način pretvoren u važno strateško uporište jugoslavenske vojne doktrine, što je dobrom dijelom odredilo razvojni put otoka. Tijekom toga razdoblja ograničen je i usporen razvoj turističkih kapaciteta otoka i profiliranje u klasičnu turističku destinaciju, karakterističnu za jadransku obalu.

Odlaskom JNA s otoka u svibnju 1992. i integriranjem u ustavno-pravni poredak Republike Hrvatske, Vis postaje nova gospodarska pozornica lokalnog stanovništva za rast i razvoj novih i samostalnih perspektiva razvoja.

2.2 Pokazatelji opće razvijenosti

Indeks razvijenosti je osnovni pokazatelj hrvatske regionalne politike⁷. Korištena metodologija je prilagođeni projek standardiziranih vrijednosti šest socioekonomskih pokazatelja (*stopa nezaposlenosti, dohodak po stanovniku, proračunski prihodi JLP(R)S po stanovniku, opće kretanje stanovništva, stopa obrazovanosti i indeks starenja*) te se izračunava svake tri godine⁸. Indeks razvijenosti jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave temelji se na stručnoj podlozi „Evaluacija postojećeg i prijedlog novog modela za izračun indeksa te izračun novog indeksa razvijenosti jedinice lokalne i područne samouprave u Republici Hrvatskoj“,⁹, u skladu sa Zakonom o regionalnom razvoju Republike Hrvatske¹⁰ i Uredbi o indeksu razvijenosti¹¹.

Prema novom modelu izračuna indeksa razvijenosti, JL(R)S se razvrstavaju u skupine razvijenosti pomoću distribucije ranga, prema kojem se javna lokalna samouprava razvrstava u osam skupina. Splitsko-dalmatinska županija pripada III. skupini regionalne samouprave koje se prema vrijednosti indeksa nalaze u drugoj polovici iznadprosječno rangiranih jedinica područne regionalne samouprave. Grad Vis pripada VII. skupini jedinica lokalne samouprave koje se prema vrijednosti indeksa nalaze u drugoj četvrtini iznadprosječno rangiranih jedinica lokalne samouprave.

Tablica 1 Indeks razvijenosti Splitsko-dalmatinske županije i Grada Visa¹²

Splitsko-dalmatinska županija	Razvojna skupina JLS	3
	Indeks razvijenosti JLS	103.930
Vrijednosti osnovnih pokazateљa za JLS	Prosječni dohodak po stanovniku	28,190.12
	Prosječni izvorni prihodi po stanovniku	3,476.57
	Prosječna stopa nezaposlenosti	0.1923
	Opće kretanje stanovništva (2016./2006.)	99.75
	Indeks starenja (2011.)	102.30
	Stupanj obrazovanja (VSS 20-65) (2011.)	0.2472

⁷ Ocjenjivanje i kategorizacija jedinice lokalne i regionalne samouprave u Republici Hrvatskoj prema stupnju razvijenosti temelji se na indeksu razvijenosti.

⁸ <https://razvoj.gov.hr/o-ministarstvu/regionalni-razvoj/indeks-razvijenosti/112>

⁹ „STUDIJA EVALUACIJA POSTOJEĆEG I PRIJEDLOG NOVOG MODELA ZA IZRAČUN INDEKSA TE IZRAČUN NOVOG INDEKSA RAZVIJENOSTI JEDINICA LOKALNE I PODRUČNE SAMOUPRAVE U REPUBLICI HRVATSKOJ“, Rijeka, Zagreb, 2017.

¹⁰ Zakon o regionalnom razvoju Republike Hrvatske (Narodne novine 147/14, 123/17, 118/18)

¹¹ Uredba o indeksu razvijenosti (Narodne novine 131/2017)

¹² Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije, b. Vrijednosti indeksa razvijenosti i pokazatelja za izračun indeksa razvijenosti 2018. <https://razvoj.gov.hr/o-ministarstvu/djelokrug-1939/regionalni-razvoj/indeks-razvijenosti/vrijednosti-indeksa-razvijenosti-i-pokazatelja-za-izracun-indeksa-razvijenosti-2018/3740>

Vrijednosti standardiziranih pokazatelja za JLS	Prosječni dohodak po stanovniku	100.13
	Prosječni izvorni prihodi po stanovniku	103.10
	Prosječna stopa nezaposlenosti	94.71
	Opće kretanje stanovništva (2016./2006.)	110.28
	Indeks starenja (2011.)	107.44
	Stupanj obrazovanja (VSS 20-65) (2011.)	109.70

Grad Vis	Razvojna skupina JLS	7
	Indeks razvijenosti JLS	106.270
Vrijednosti osnovnih pokazatelja za JLS	Prosječni dohodak po stanovniku	29.537.02
	Prosječni izvorni prihodi po stanovniku	4.871.18
	Prosječna stopa nezaposlenosti	0.1760
	Opće kretanje stanovništva (2016./2006.)	109.68
	Indeks starenja (2011.)	203.30
	Stupanj obrazovanja (VSS 20-65) (2011.)	0.2383
Vrijednosti standardiziranih pokazatelja za JLS	Prosječni dohodak po stanovniku	108.08
	Prosječni izvorni prihodi po stanovniku	112.68
	Prosječna stopa nezaposlenosti	100.23
	Opće kretanje stanovništva (2016./2006.)	113.65
	Indeks starenja (2011.)	91.00
	Stupanj obrazovanja (VSS 20-65) (2011.)	116.34

Prema indeksu razvijenosti Grad Vis, za razdoblje od 2014.-2016., bilježi prosječni dohodak po stanovniku u iznosu 29.537,02 kuna, dok je na razini Splitsko-dalmatinske županije vrijednost 28.190,12 kuna. Prosječna stopa nezaposlenosti je gotovo 18 % kada je indeks općeg kretanja stanovništva (2016. / 2006.) 109,68 a indeks starenja 203,30, što je dvostruko više u odnosu na pregled vrijednosti na razini Splitsko-dalmatinske županije. Stupanj obrazovanja (VSS obrazovanje) u dobi od 20-65 godina iznosi 23,83% što predstavlja većinski udio postotnih bodova na razini indeksa razvijenosti Županije.

2.3 Geoprometni položaj, geografska, kulturna i prirodan obilježja

2.3.1 Prirodno-geografska obilježja

• *Geolokacija*

Grad Vis nalazi se u otočnom području Splitsko-dalmatinske županije, točnije pripada otoku Visu uz otoke Palagruža, Biševo, Brusnik, Jabuka i Sv. Andrija. Ta otočna skupina pripada središnjem dijelu jadranskog primorja Republike Hrvatske. Uz otok Vis, otoci Biševo, Jabuka, Svetac, Brusnik, Ravnik, Budikovac, Galiola, Palagruža i dr. najudaljenije su točke Jadranskog mora, točnije, njihova geografska pozicija im smanjuje mogućnost u većoj slobodi kretanja i prometnog povezivanja. Otok Vis prostire se u smjeru istok – zapad obuhvaćen krajnjim rtovima (Barjaci - Kampanel), a Grad Vis nalazi se na sjeveroistočnom dijelu otoka uz koji se nalazi osebujni otočki arhipelag. Otok Vis zauzima 1,2% (52,23 km²) površine Splitsko-dalmatinske županije.

Vis je smješten na sjeveroistočnoj obali otoka u uvali Sv. Jurja, okrenut prema Hvaru i dalmatinskom kopnu. Grad Vis ima važan geostrateški položaj u kontroli pomorskih putova zbog svoje jedinstvene pozicije u središnjem dijelu Jadranske obale. Najbliža točka plovidbe od grada Visa je prema otoku Hvaru na udaljenosti od 16 kilometara u smjeru juga, točnije jugozapada. Obala kod Vinišića na Trogirskog obali je najbliža kopnena točka od Grada Visa i čini udaljenost od 44 kilometra. Od županijskog sjedišta - Grada Splita, udaljen je 53 kilometra uz dobru prometnu povezanost trajektnim i katamaranskim linijama koje se odvijaju više puta u danu.

Viška luka je smještena u najviše uvučenom jugozapadnom dijelu zaljeva te spada općem problemskom okviru razvoja obalnih i otočkih područja. Otočić Host i poluotok Prirovo štite ga od utjecaja otvorenog mora. Pripadnost Grada Visa obalnom području uzima u obzir princip održivog razvitka kao razvojnog koncepta u cjelini. Veliki značaj za prometno i geografsko komuniciranje je i Gad Komiža s kojim Grad Vis čini otočku cjelinu. Unutar zaljeva nalaze se i manja sidrišta na predjelima Kut i Stonca.

Administrativno se sastoji od 11 naselja: Brgujac, Dračevo Polje, Marinje Zemlje, Milna, Plisko Polje, Podselje, Podstražje, Rogačić, Rukavac, Stončica, Vis. Grad Vis nalazi se u okviru Splitsko-Dalmatinske županije.

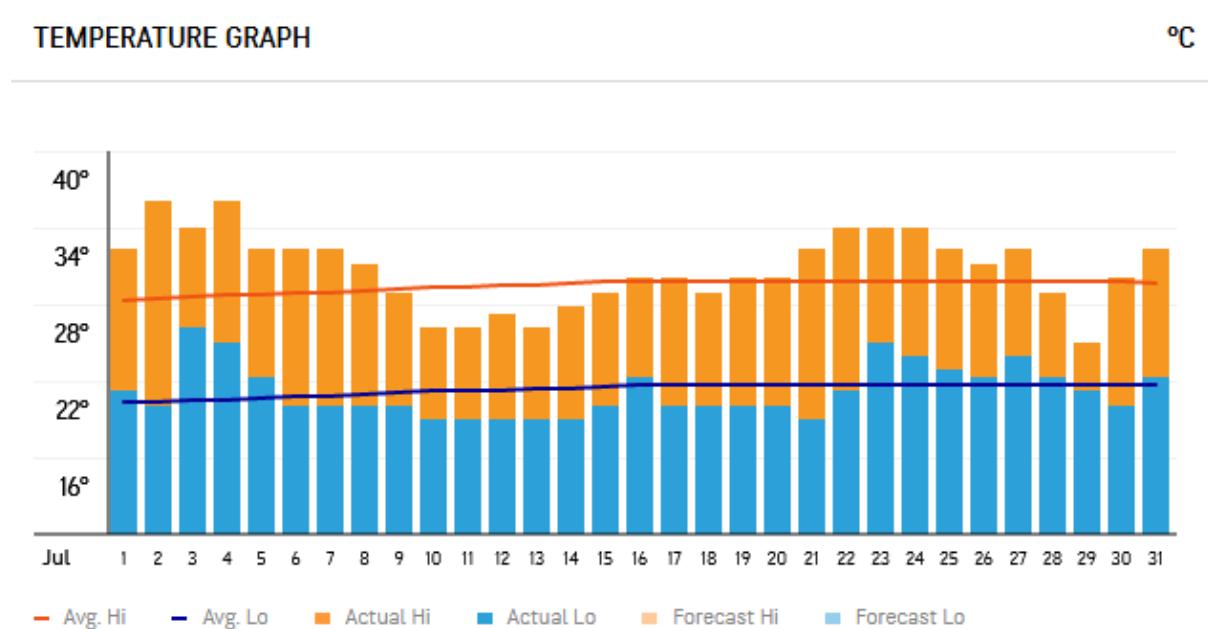
Grad Vis je teritorijalno podijeljen u dvije administrativno-teritorijalne jedinice koje provode otočnu razvojnu politiku kroz jedinice lokalne samouprave. Grad Vis i Grad Komiža jedinice su koje uz svoja pripadajuća naselja pridonose jačanju i razvoju svih gospodarstvenih grana uzimajući u obzir geoprometni položaj i prirodne resurse.

Potencijali mjerljivi u gospodarskom smislu orijentirani su tradicionalnim djelatnostima poput poljoprivrede, a posebno ribarstvu koje je razvijeno zbog izražene maritimnosti. Zbog geografskog položaja, najznačajnija gospodarska grana je turizam za kojeg postoje dodatne mogućnosti razvoja kapaciteta.

- **Klima**

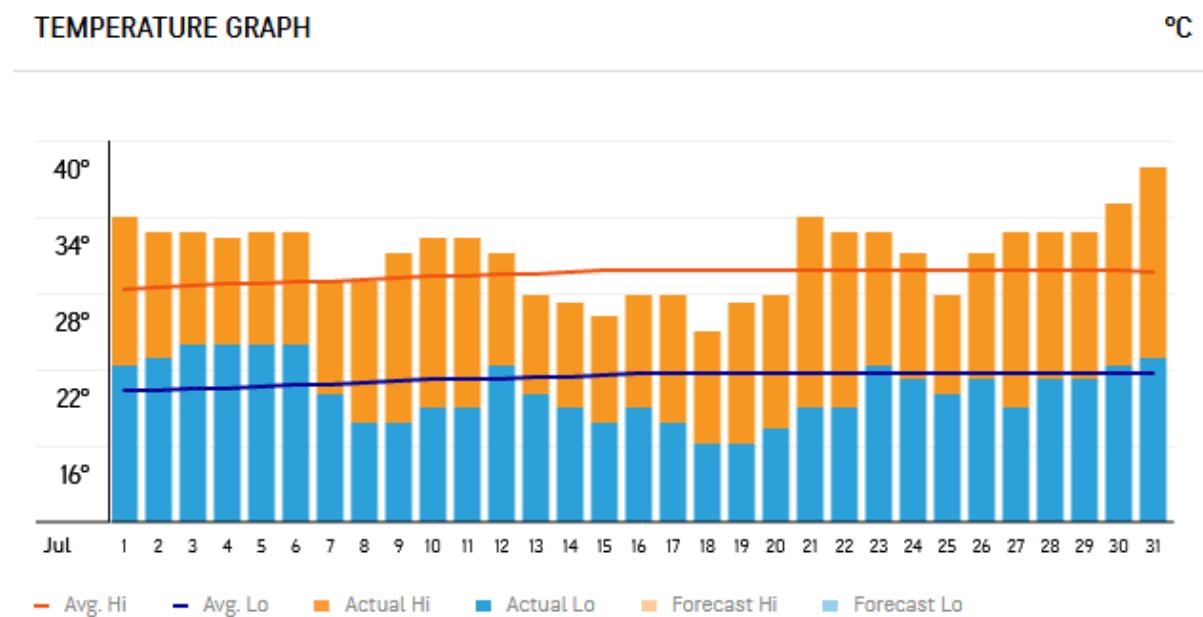
Vis kao i svi dalmatinski otoci i obala pripadaju mediteranskom tipu klime s vrućim ljetima. U godišnjem prosjeku otok Vis ima 2600 sunčanih sati godišnje. Taj tip klime naziva se i "Jadranski tip" klime. Zime su blage i vlažne, a ljeta vruća i suha. Kako je već spomenuto, Vis spada u najudaljenije otočne točke Jadrana te mu takav položaj osigurava veću maritimnost koja se naročito očituje u zimskim mjesecima izračunatih aritmetičkom sredinom. Grafički su prikazani odnosi temperatura u ljetnim i zimskim mjesecima.

Slika 3 Prosječna temperatura u srpnju 2019. godine¹³

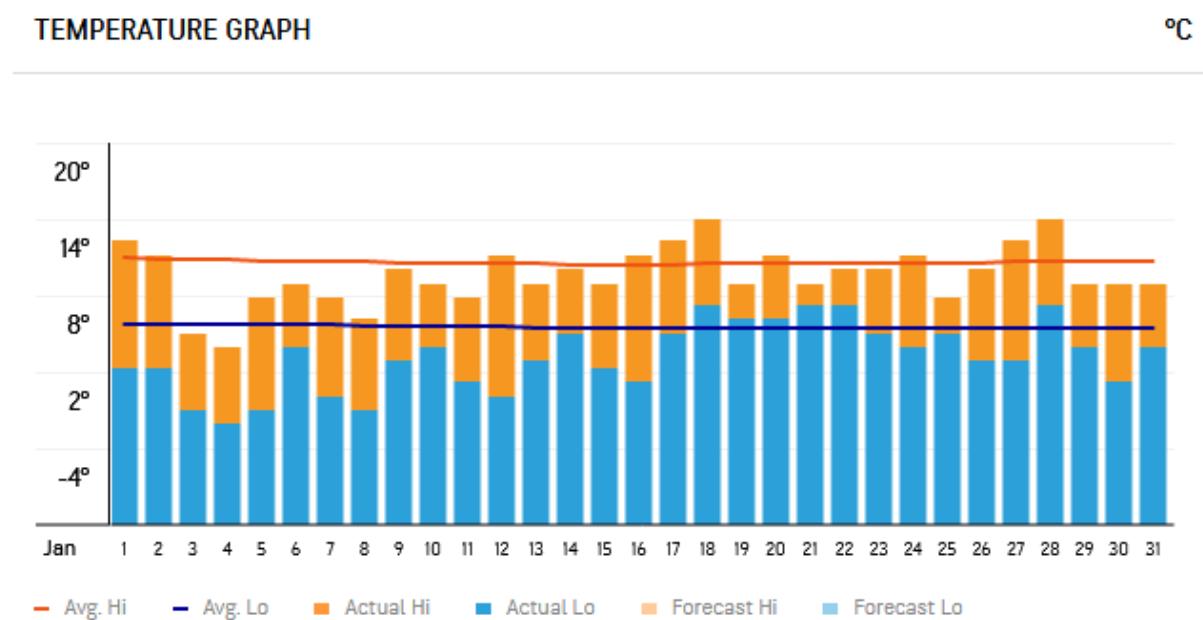
¹³ <https://www.accuweather.com/en/hr/vis/362005/july-weather/362005?year=2019>

Slika 4 Prosječna temperatura u srpnju 2020. godine¹⁴

Kako je vidljivo na grafu, temperature zraka relativno su visoke, osim u zimskim mjesecima gdje se rijetko pojavljuju temperature niže od 10°C.

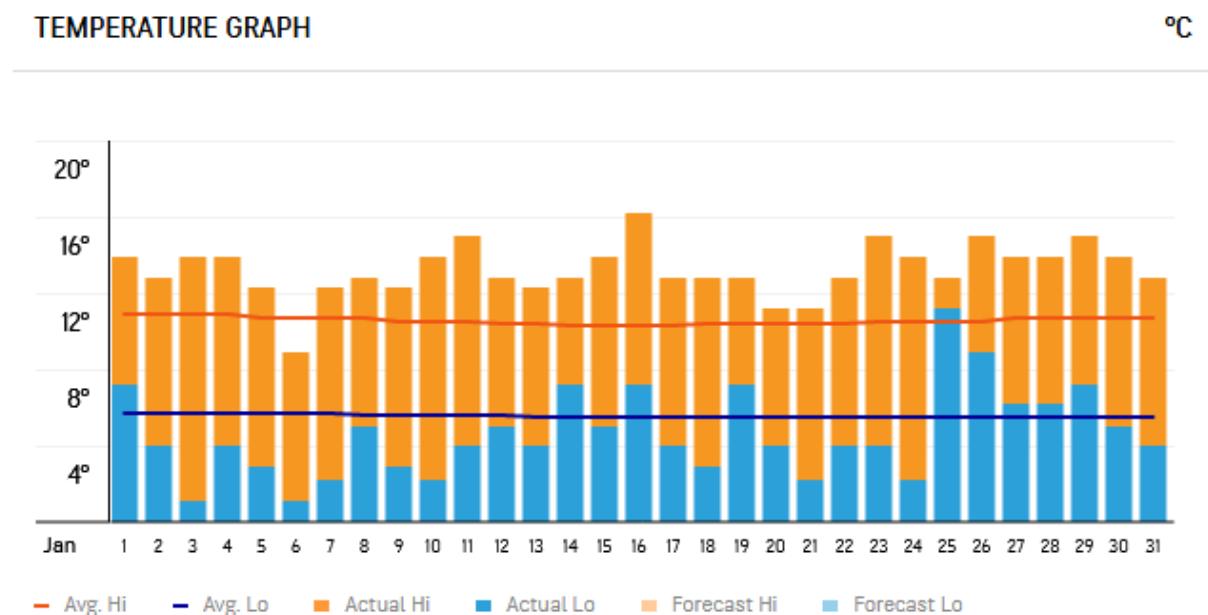
Slika 5 Prosječna temperatura u siječnju 2019. godine¹⁵

¹⁴ <https://www.accuweather.com/en/hr/vis/362005/july-weather/362005?year=2020>

¹⁵ <https://www.accuweather.com/en/hr/vis/362005/january-weather/362005?year=2019>

Slika 6 Prosječna temperatura u siječnju 2020. godine¹⁶

Uz blagu klimu veže se i manji broj padalina tokom godine. Najviše padalina ima u zimskom periodu godine u kojem pada 2/3 ukupnog godišnjeg broja padalina. Zbog male količine oborina, česte su ljetne suše koje nanose štetu poljoprivrednim kulturama koje su jedna od primarnih gospodarstvenih djelatnosti grada Visa.

U topлом (ljjetnom) dijelu godine najčešće puše topli vjetar s mora (jugo) uz kojeg se povremeno javljaju i oborine. Jugo puše olujnom snagom zbog otvorenog mora koje se nalazi pred gradom Visom. Uz jugo se vezuje nevrijeme koje loše pogoduje trajektnom i katamaranskom prometu ili ga potpuno povremeno zaustavlja. Također, jugo može puhati bez nevremena kao vrući i suhi vjetar koji zbog velikih i jakih naleta brzo isušuje poljoprivredno tlo.

Uz jugo, vjetar koji najčešće puše je bura. Najčešće se javlja u zimskom periodu i donosi hladan zrak uz pomicanje zimske hladne fronte preko Jadrana na jugoistok. Utjecaj bure intenzivno se osjeća na sjevernoj obali gdje zbog posljedica orkanskih udara valovi dosežu 2,5 metara u visinu.

¹⁶ <https://www.accuweather.com/en/hr/vis/362005/january-weather/362005?year=2020>

Zbog udaljenosti od kopna i zaštićenog položaja uvale u kojoj se nalazi Grad Vis, česti su periodi potpunog smiraja vjetra i mora (bonaca) koja je vidljiva u jutarnjim i večernjim satima i pozitivno utječe odvijanje poljoprivrednih, turističkih i drugih djelatnosti i aktivnosti.

2.3.2 Kulturna baština

Grad Vis područje je koje je bogato kulturnim i povijesnim značajkama. Razlikuje se nekoliko kategorija povijesne baštine koja ima poseban značaj unutar zajednica grada. Ulažu se napor i očuvanje i održavanje kulturne i povijesne baštine te njihova prenamjena i maksimalno iskorištavanje resursa. Za očuvanje baštine osigurane su aktivnosti i ustanove koje brinu o postojanosti ovih kulturnih resursa.

Na području grada djeluje nekoliko kulturnih ustanova koje su od bitnog značaja za lokalnu zajednicu u pogledu kulture i promidžbe Grada Visa. Uz pomoć registriranih udruga Vis ima posebnu infrastrukturu u kulturnom i manifestacijskom vidu djelovanja.

Prostor oko grada bogat je kulturnim i povijesnim značajem i baštinom. U gradu Visu i njegovoj okolini nalaze se brojni ostaci iz antičkog doba i druga arheološka nalazišta. Uz veliki broj antičkih ostataka, Vis obiluje brojem sakralnih građevina, kuća, palača i utvrda iz raznih povijesnih razdoblja. Dio te baštine još uvijek nije do kraja arheološki i znanstveno obrađen i stavljen u modernu funkciju, ali sva ta baština predstavlja važan kulturni i povijesni resurs ponajviše u turističkom i razvojnog smislu.

Na području grada Visa nalazi se 12 sakralnih objekata od kojih većina danas nije u funkciji, međutim predstavljaju veliku povijesnu i kulturnu važnost za otok Vis. Sakralni objekti se većinom nalaze u okolini grada zbog puteva koji su bili rašireni od samo centra prema obali i unutrašnjosti. Crkve su često građene miješanjem različitih stilova.

S obzirom na svoj strateški položaj koji je centar Jadranskog mora, grad Vis na otoku Visu imao je značajnu vojnu ulogu u nadzoru nadolazećih plovila te utvrđivanje pomorskih položaja i potencijalne opasnosti. Tijekom napoleonskih ratova ovo je prepoznala i engleska mornarica i utaborila se u Visu te sagradila utvrde i kule koje će kasnije odigrati važnu ulogu u obrani Visa. Neke od tih vrijednih fortifikacijskih objekata do danas su izvrsno očuvane, ali je potrebno izvršiti valorizaciju i obnovu na njima kako bi mogle postati dio kulturnog i turističkog razvojnog potencijala.

Antički spomenici

- ***Gradski bedemi***

Issa je antičko naselje na mjestu današnjeg grada Visa, na istoimenom otoku. Grad Issa bio je okružen bedemima koji su djelomično sačuvani i dan danas na padinama Gradine. Bedemi grada nalazili su se sve do izlaza na more na južnoj strani, ali nakon što je grad izgubio samostalnost zidovi su srušeni tako da je izlaz na more u potpunosti otvoren. Širina bedema iznosi 2,4 metra, a tehnika kojom su građeni se naziva emplekton, što znači da je vanjsko lice zidina obloženo velikim kamenjem, a unutarnji sa sitnim neobrađenim kamenim kršem.

- ***Ostatci gradskih ulica***

Na području samog grada Visa nisu otkriveni sigurni materijalni dokazi o ostavštini starog grada Isse kao ni drugi elementi poput vrata, trgova i slično koji bi predstavljali čvrst oslonac za zaključke o urbanističkoj shemi grada. Postoje indicije po kojima je moguće iznijeti zaključak o hipodamskoj strukturi sa ravnim ulicama koje se sijeku pod pravim kutom. Očigledno je da se tadašnja Issa gradila na terasastoj konfiguraciji što je bilo uvjetovano strmim stijenama na kojima stoji Vis danas. Ulice koje su išle od gradske luke prema vrhu naselja su spajane sa stepeništima koja su se sačuvala sve do danas i dala temelje modernom Visu.

- ***Podzide terasa u južnom dijelu grada***

Issa je sagrađena na padinama brijega koji se terasasto spušta prema moru. Zidovi koji su činili potporu su sačuvani do danas, a nalaze se pedesetak metara od obale. Najznačajniji su ostaci u istočnom dijelu koji spaja Prirovo i Gradinu. Ti su ostaci vidljivi u dužini od 60 metara te se pretpostavlja da toliko iznosi razmak između dvije gradske ulice.

- ***Terme***

Osim arhitekture koja se direktno vezivala uz priobalno područje sačuvani su ostaci velikih javnih termi kojima su zidovi, visoki nekoliko metara, u potpunosti uništeni za vrijeme Drugog svjetskog rata. Arheološkim otkrićima donesen je zaključak o veličini i impozantnosti tih građevina. Otkriven je samo dio pločnika koji je dio ulaza u terme jer direktno ulazi u prostoriju koja je bila svlačionica o čemu svjedoče tragovi zidnih klupa te mjesta za ostavljanje halja i obuće. Granice najveće prostorije su utvrđene velikim zidovima i ukrašene pitoresknim mozaicima s motivima dupina.

- *Ostaci stambene arhitekture*

U tom razdoblju su prevladavali tipovi jednokatne zgrade sa skromnim tlocrtnim dimenzijama. Nema puno podataka o toj vrsti arhitekture na ovom području, ali temelji današnjih kuća ukazuju upravo na takvu gradnju.

- *Teatar*

Na poluotoku Prirovu su još vidljivi ostaci nekadašnjeg veličanstvenog teatra grada Isse na kojoj leži grad Vis. Na mjestu teatra u 16.stoljeću je podignuta crkva i samostan konventualaca. Teatar se sastojao od gledališta, proscenija i scene. Gledalište je bilo poslagano u redovima od kamenih blokova jedan poviše drugoga. Dužina svih redova zajedno iznosila je 1100 metara te je po tom podatku moguće bilo sjesti oko tri tisuće gledatelja. Na prosceniji i sceni bili su glumci iza kojih je bila ukrašena scena i dekorirana kulisa te su gledateljstvu bila vidljiva pompozna vrata iz kojih bi se pojavljivali glumci na sceni.

- *Isejska nekropola*

Nekropola je naziv za antičko groblje koje je bilo u gradu Issi. Nalazila se izvan zapadnih gradskih zidina, na predjelu koji je baš zbog količine grobova dobio naziv Martvilo. Veliki broj grobova uništen je bez arheološke kontrole i evidencije. Izuzetak čine nekoliko grobnica koje je splitski Arheološki muzej istražio nakon Drugog svjetskog rata te one predstavljaju glavni izvor poznavanja pogrebne kulture u antičkom dobu.

Sakralna baština

- *Crkva sv. Jurja*

Crkva sv. Jurja nalazi se na ulazu u višku luku u istoimenoj uvali. Za nju se vjerovalo da je sagrađena u 14.stoljeću, ali iz Uprave za zaštitu kulturnih dobara iz Splita prilikom obrade zaključuju da je sagrađena u 12. Stoljeću te se smatra najstarijom crkvom na otoku. Crkva je obavljana nekoliko puta te se danas u njoj odvija misa jednom godišnje na blagdan sv. Jurja.

- *Crkva sv. Ciprijana i Justine*

U predjelu grada Visa, Kutu, među kućama je smještena ova crkva koja je nastala u 15.stoljeću na mjestu gotičke crkve čiji se dijelovi vide i danas. Za njezinu izgradnju zaslužni su tadašnji veleposlanici i nadstojnici grada Visa. Na glavnom oltaru nalazi se slika koja prikazuje mučenike po kojima nosi ime te orgulje koje su izmijenjene zbog stanja u kojem su bile. Crkvu krasiti zvonik koji je sagrađen nakon izgradnje same crkve.

- ***Crkvica sv. Vicko Ferarski***

Nalazi se u neposrednoj blizini crkve Sv. Ciprijana i Justine u predjelu Kut, a izgradili su je dominikanci u 16.stoljeću, a od 1798. u crkvi je zabranjeno održavanje ikakvih obreda po naređenju biskupa Stratica.

- ***Crkva Gospe od spilice***

Crkva je sagrađena u 16.stoljeću i središnja je crkva grada Visa i smještena je između dva dijela grada, Kuta i Luke. Posebnost njenog imena očituje se u tome što je sagrađena na brojnim špiljama i udubinama. Građena je gotičko-renesansnim stilom te je bila omeđena grobljem koje se danas više ne koristi.

- ***Crkva sv. Duh***

Ova crkva je smještena na najvišem vrhu grada Visa, Humu, na 560 metara nadmorske visine. Sastoji se od uskih vrata i dva mala prozora te podsjeća na težačku kuću. Nastala je u 15.stoljeću zbog obilježja iz gotičkog razdoblja koja su vidljiva na svodu crkve. U crkvi se nalazi nekoliko vrijednih slika manirističkog stila, te liturgijskih predmeta iz baroknog razdoblja. Dugo vremena bilo je zabranjeno održavanje vjerskih ceremonija, ali je vraćena misa koja se odvija jednom godišnje dan Duhova.

- ***Kapela sv. Magadalene***

Sagrađena je početkom 18. stoljeća na padini brda južno od grada Visa. Ona je jedna od novijih sakralnih objekata u okolini grada Visa te je ujedno najmanja crkva na otoku Visu. Crkva je uklesana u živoj stijeni, ali od prvotnog ulaganja u njezinu gradnju nije ostalo gotovo ništa već je crkva danas u lošem stanju.

- ***Crkva i samostan sv. Jerolim***

Samostan Sv. Jerolima sagrađen je početkom 16.stoljeća na temeljima antičkog i rimskog kazališta. Za izgradnju samostana korišteni su mramorni i kameni blokovi kazališta. Crkva uz samostan renesansnog je oblika, ali zbog dugotrajnosti izrade ima i obilježja drugih razdoblja. Na pročelju se nalaze ukrašena vrata koja su obilježje gotičko-renesanskog stila, a s vanjske strane su prozori u čistom gotičkom stilu te križ na vrhu crkve. Zvonik je udaljen od crkve i izgrađen na uzdignutom položaju kako bi se više isticao na poluotoku. Zvonik ima odlike baroknog stila te elemente srednjovjekovne gradnje koji na prvi pogled odaje romaničkim elementima. Ova crkva ima uređene vrtove koji su među najistaknutijim na otoku Visu.

- *Crkva sv. Nikola*

Ova crkva udaljena je oko 400 metara od ceste koja spaja Vis i Komižu. Sagrađena je u dolu u 15.stoljeću. S obzirom na lokaciju crkva je veća od očekivanog te nadmašuje većinu crkvi u gradu Visu i Komiži po svojoj veličini. Rađena je u kasnogotičkom stilu te je na vrhu novog pročelja sagrađena renesansno-barokna preslica¹⁷ na kojoj više nema zvona. Drveni oltar je sačuvan iako se više ne služe mise.

- *Crkva sv. Marije – Gospa od Velog sela*

Crkva sv. Marije smještena je sjeverno od najvećeg viškog polja u selu Podselje. Nastala je u 14. stoljeću i jedna je od najstariji crkava u gradu Visu. Okruživalo ju je naselje koje je istrijebljeno od strane talijanske vojske. Najstariji dio crkve je sakristija kojoj je prilikom nadogradnje srušen zvonik i pročelje. Nadograđivana je nekoliko puta pa ima odlike različitih stilova. Iz vremena gotike potječe reljef od terakote koji prikazuje Mariju s Isusom kao simbol svetišta Vele Gospe. U njoj se slavi blagdan Velike Gospe, a uz nju se veže puno mitova i legendi te je nacionalno svetište.

- *Crkva sv. Margarite*

Na crkvu sv. Marije u Podselju se naslanja crkva sv. Margarite koja je prvi put zabilježena u 16.stoljeću. U prošlosti je korištena za brojna događanja zbog svoje jedinstvene arhitekture koja ju je branila od vjetra. Danas se crkva ne koristi za vjerske obrede te je uz crkve zatrpano groblje koje se spominje samo u 16.stoljeću.

- *Crkva sv. Kuzme i Damjna*

Iznad naselja Podselje smještena je crkva sv. Kuzme i Damjana koji su ujedno i zaštitnici od bolesti. Sagrađena je u 15. stoljeću što dokazuje gotički stil gradnje, ali iz kasnijih zapisa postoje podatci o njezinoj gradnji u 17.stoljeću što govori o malim saznanjima tadašnjih graditelja o stilovima pripadajućim za to razdoblje. Zvonik koji je bio na crkvi je srušen prirodnim putem.

- *Crkvica sv. Vid*

Smještena je na vrhu sv. Vida te je izgrađena u jednostavnom gotičkom stilu i potječe iz 14.stoljeća, a vrata su joj postavljena u 17.stoljeću. Na crkvici je postojao i zvonik koji je srušen u 17. Stoljeću te se uz njega spominje i groblje koje je stajalo uz crkvu.

¹⁷ Preslica – alat za predenje vlakana (oblik pročelja) [https://hr.wikipedia.org/wiki/Preslica_\(alat\)](https://hr.wikipedia.org/wiki/Preslica_(alat))

Kuće, palate, kule i ljetnikovci

U renesansnom se razdoblju, uz urbanističku preobrazbu tadašnjih naselja Kut i Luka, razvija utvrđena ladanjska i stambena arhitektura jer je hvarska vlastela, koja je na Visu gradila gospodarsko-ladanjska imanja, imala obvezu, uz zaštitu svojih imanja, zaštiti i građane. Neke od tih utvrđenih građevina su ladanjski ljetnikovci s pridanim fortifikacijskim objektima, a neke, koje su gradile značajne viške obitelji, su kuće-kule, koje su korištene i za stanovanje i za obranu.

- ***Jakšina kula***

Smještena je u dvorištu Jakšina ljetnikovca (“Jakinovi dvori“). Uz samo more, sagradila ga je jedna od vodećih aristokratskih obitelji iz Hvara. U odnosu na srednjovjekovne visoke fortifikacije ovo je nisko kvadratično zdanje renesansnih odlika: ukošenim donjim dijelom, puškarnicama u obliku ključanica i prozorima na tri strane. Ulaz u kulu je bio na prvom katu iz dvorišta ljetnikovca jakša. Na podignutom dijelu kompleksa, udaljena od stambene kuće kula je funkcionalala kao privatna utvrda ali i kao javna za kontrolu luke i zaštitu stanovnika.

- ***Kuća-kula Andreuči***

Nalazi se na Kutanom trgu Plohata od cvitja s javnim bunarom Munjac. Kula ima antička i gotička obilježja. Istiće se kula na ugaonoj poziciji, povezana sa stambenim blokom podignutim u XV. ili XVI. st. Nije poznato tko je dao podignuti ovaj kompleks, ali se u XVII. st. spominje da sklop bio u vlasništvu obitelji Jakša, koja na kulu dodaje ugaonu stražarnicu i ložu osmatračnicu, a po kvaliteti izvedbe cijelog bloka za pretpostaviti je da je ovaj utvrđeni kompleks i izvorno pripadao obitelji Jakša.

- ***Curina kula***

Curina kula je dvokatna kuća-kula prema nekim zapisima izgrađena je u XVIII. st. na ostacima antičke cisterne, a nalazi se iznad Kuta, u Valici.

- ***Kuća-kula Vojković***

Krase je obilježja kuća-kula, tipični primjer utvrđene kuće s završnom ložom i četvrtastim krovom.

- ***Kuća-kula Gazarović Farolfi***

Na kuli se nalazi grb obitelji Gazarović. Izvori bilježe da se Marin Gazarović obavezao Velikom vijeću hvarske komune da će sagraditi obrambenu kulu u zamjenu za neke posjede na Hvaru.

- ***Kuća-kula u Smidirevu***

Smještena je u predjelu Luke te spominje kao mala kula obitelji Dojmi. Prema stilskim obilježjima vjerojatno je sagrađena u XVI. ili XVII. stoljeću na ostacima i od ostataka stariji zidina.

- ***Perastijeva kula***

Krajem XVI. st. se u Visu, zajedno s obitelji, nastanjuje Vicko Diuli, bogati plemić iz Perasta, te u Luci podiže dvije stambene rezidencije. Ubrzo zatim hvarskom knezu i venecijanskom providu upućuje molbu za gradnju velike obrambene kule na svom posjedu, koju i gradi 1617. Ideja Vicka Perastija o spajanju privatne s javnom obranom podsjeća na fortifikacijski sustav Boke Kotorske, ali i južne Italije na zapadno-jadranskoj obali, te je zanimljiv primjer povezivanja južnih djelova Jadrana i Visa. Oblikom također nalikuje sličnim građevinama s juga Jadrana s ukošenim prizemljem, nadsvodenom unutrašnjosti, ulazom na prvom katu koji je mostom bio povezan s Perastijevom palačom te ugaono postavljenim stražarnicama na vrhu.

Ljetnikovci i palače¹⁸

- ***Jakinovi dvori***

Kompleks dvora sastoji se od jednokatnog ljetnikovca, otvorenog prema moru renesansnom kvadriforom i dva niža bočna krila koji tvore unutrašnje dvorište, tj. perivoj zaštićen s morske strane visokim zidom. Na začelnoj strani stambenog kompleksa nalazi se gospodarski vrt koji je bočno, na sjevernoj strani, zatvoren niskom obrambenom kulom. Na južnom pročelju, iznad glavnih ulaznih vrata nalazi se grb obitelji Jakša. Dvor je rezultat nadogradnje (građevine iz XVI. stoljeća) sa stilom iz XVII. Stoljeća.

¹⁸ Sadržaj preuzet iz Razvojne strategije Grada Visa 2016.-2020.

- ***Zambarilnova palača***

Prema tradiciji ova palače se smatra ljetnikovcem Hanibala Lucića, međutim povijesni zapisi ne potvrđuju tezu. Prema stilskim obilježjima pretpostavlja se da ova palača datira iz XVI. stoljeća.

- ***Gazarovićev ljetnikovac***

Ljetnikovac je smješten u predjelu Kut. Sagrađen je sredinom XVI. stoljeća. Ljetnikovac hvarskog pjesnika Marina Gazarovića izvorno je pripadao obitelji Bartučević. Sagradio ga je dubrovački arhitekt Damjan koji je iz Dubrovnika u Vis donio značajne arhitektonske inovacije i najviše standarde tadašnje ladanjske arhitekture. Gazarovićev ljetnikovac s pravilnom ladanjskom zgradom, pročelja otvorenog prema moru te terasom s pergolom i perivojem, odmak je od, u to vrijeme u Visu, uobičajeno utvrđenih imanja. Na pročelju se nalazi i kameni grb sa sirenama koji je Gazarović sam isklesao, kao i natpisi na latinskom i hrvatskom jeziku. Želeći ukazati na zapostavljenost hrvatskog jezika, Gazarović je, na nadvratniku dvorišnog ulaza uklesao stihove kojima slavi dubrovačke pjesnike koji pišu djela hrvatskim jezikom.

- ***Prdvarićeva palača***

Ljetnikovac istaknutog hvarskog pučanina Gabrijela Prdvarića sagrađen je u XVI.-XVII. st. Radi se o osebujnoj dvojnoj kući, s dva zabata okrenuta prema moru i objedinjena sa zajedničkim završnim vijencem (izvorno je bila jednokatnica, a kasnijim pregradnjama dodan je još jedan kat iznad završnog vjenca). Ispred kuće, uz samo more, nalazilo se visokim zidom zatvoreno dvorište. Na palači se ističe balkon koji se proteže čitavim pročeljem palače, s neobičnom manirističkom ogradom u obliku vaza.

- ***Gariboldijev ljetnikovac***

Kuća se nalazi između predjela Kut i Kuka. Ljekarnik iz Milana, Fran Gariboldi 1522. godine je kupio gotičku kuću koju je nadogradio renesansnim obilježjima, što je i dokumentirano natpisom iznad ulaza u dvorište ljetnikovca „ LAVS DEO FRANCISCVS GARIBOLDVS MEDIOLANENSIS NVNC CIVIS LESINAE PRO SE IPSO AC FILIIS ET HEREDIBVS SVIV HOC OPVS CONSTRVXIT MDLII „. Iza ogradnog zida nalazilo se popločano dvorište s bunarom, a u prizemlju palače su se nalazili gospodarski objekti. Iz dvorišta se vanjskim stepeništem dolazilo na *piano nobile*¹⁹, a iznad ulaza je uklesan grb obitelji Gariboldi s

¹⁹ Tal. plemeniti pod

inicijalima F.G. Na zapadnu stranu predrenesansne građevine dograđen je renesansni dio ljetnikovca. Na južnoj strani ljetnikovca nalazi se gospodarski vrt kojem se pristupa s prvog kata kuće. Kroz stoljeća ljetnikovac je više puta nadograđivan i dijeljen, pa je izgubio svoj izvorni izgled i skladnost. Za današnji izgled perivoja, koji se nalazi na zapadnoj strani ljetnikovca, a koji se naziva Marinkovićev perivoj ili poznatije Vila Kaliopa, zaslužan je Miho Marinković, sin poznatog viškog graditelja. Marinković je, krajem XIX. st. geometrijski oblikovao perivoj i podijelio ga u osam parcela, obrubljenih popločanim setnicama te zasađenih raznim mediteranskim biljem.

- ***Palača Mardešić***

Smještena je u predjelu Luka. Palača je izgrađena u 17. stoljeću u renesansno-baroknom stilu. Nije poznato koja je obitelj izvorno bila naručitelj, a tek je kasnije prešla u vlasništvo obitelji Mardešić. U dvorište palače se, prije nasipanja rive, ulazilo direktno s mora, a vanjsko stepenište s baroknom balustradom je vodilo do terase na prvom katu. Terasa s česmom (spremiste za vodu je ispod trase), kamenim klupama i stupovima za odrinu upućuje na arhitekturu dubrovačkih gradskih palača.

- ***Radošijeva palača***

Radossi palača istoimene hvarske obitelji izgrađena je u drugoj polovici XVII. st. u predjelu Luka. Palača je zanimljiv spoj ladanjske i gradske arhitekture, snažnih baroknih obilježja koji se u mnogim elementima oslanjaju na prethodna renesansna rješenja. Pročeljem palače dominira dugi balkon na prvom katu te još tri manja na drugom katu s bogato oblikovanim ogradama sa stupićima „dvostrukе kruške“. Balkonske su ploče s donje strane (vidljive s ulice) bogato ukrašene klesanim reljefnim cvijećem i leptirima te školjkom, čestim ukrasnim elementom dalmatinske renesanse.

- ***Palača Vukašinović***

Uz Radošijevu palaču nalazi se palača obitelji Doimi de Lupis (Dojmi Vukašinović). Istočni dio palače je sagrađen u XVII. i XVIII. st. i ima male prozore u prizemlju, a velike u oba kata okružene reljefnim "dijamantnim vršcima". Taj istočni dio pročelja je produljen prema zapadu u oba kata podignuta tek u XIX. stoljeću na ranije sagrađenom prizemlju.

- **Kuća Tramontana**

Kuća Tramontana se nalazi na trgu zvanom Klapavica, a sagradio ju je trgovac Luka Tramontana u neorenesansnom stilu. Na njenom krovu postavljen je kip žene s uzdignutom bakljom, a kuća je ukrašena i pozlaćenim mozaikom te grbovima na kojima je pored inicijala L.T. i godine izgradnje 1911., bilo uklesano i geslo "Rad i ustrajnost".

Utvrde

- **Utvrda Fortica**

Utvrda Fortica ili tvrđava George III. najveća je utvrda i smještena je na zapadnom ulazu u višku luku. Izgrađena je početkom 19.stoljeća od strane Kraljevske mornarice. Utvrda je dva stoljeća služila za vojnu obranu te je nakon toga ostala napuštena. 2012.godine restauracijski pothvat tvrđave započinje tvrtka 'European Travel Ventures' d.o.o. koja je registrirana upravo na otoku Visu. Nakon renovacije tvrđava dobiva novu funkciju posebice tokom ljetnih vremena. Na njoj se organiziraju zabave, koncerti i dodatni sadržaji. Pristup tvrđavi je omogućen cestovnim putem, ali i uređenom šetnicom do same tvrđave.

- **Utvrda Hoste**

Osim utvrde Fortica, Englezi su početkom 19.stoljeća sagradili i utvrdu Hoste koja se nalazi na istočnom dijelu istoimenog otočića. Utvrda je zapravo dobila ime po mladom vojniku Williamu Hosteu koji se istaknuo u nekoliko važnih bitki za englesku mornaricu. Utvrda je bila opremljena sa topničkim baterijama i streljivom.

- **Kula Bentich – Terjun**

Sagrađena je u isto vrijeme kao i ostale utvrde na visu početkom 19.stoljeća, a nalazi se u unutrašnjosti viške uvale Svitnja. Utvrda je nazvana po britanskom ratnom zapovjedniku Bentichu, a danas je potpuno zapuštena.

- **Kula Roberston**

Sagrađena je od strane Engleske, a nazvana je po guverneru Visa Giurge Duncanu Robertsonu te se nalazi nedaleko od kule Bentich.

- **Kula Wellington**

Na istočnom ulazu u uvalu sv. Jurja izgrađena je kula koja je dobila ime po vojskovođi Wellington za vrijeme britanske vladavine. Upravo zbog njezinog naziva prepostavlja se da je

izgrađena početkom 19.stoljeća nakon bitke kod Waterlooa kao zadnja u nizu kula koje su sagrađene na toj lokaciji. Utvrda je danas zapuštena.

- ***Gospina Tvrđava Baterija***

Ova utvrda sagrađena je početkom 19.stoljeća od strane austrijske vlasti. Nalazi se na obalnom pojasu uvale sv. Jurja, između Kuta i Luke. Čvrsta utvrda, opkoljena jarkom, bila je opremljena s devet topova na visokom nasipu utvrđenom visokim zidom. Ispod nasipa nalazila su se skladišta i tamnice, a u tom je prostoru danas, na vrlo atraktivni i zanimljiv način izložena bogata hidroarheološka zbirka. Gospina tvrđava je odigrala veoma važnu ulogu uoči Viške bitke, 1866. godine, kada je talijanska mornarica pokušala zauzeti otok Vis prodorom brodovima u Višku uvalu. Kasnije je prenamijenjena u bolnicu i ubožnica, pa su prozori prošireni, a nasip pošumljen. Danas je u nju smještena arheološka i etnografska zbirka, dok se ljeti u njezinom dvorištu održavaju koncerti, predstave i različite priredbe. Revitalizacija utvrde Baterija započela je 2019.godine pod okriljem grada Visa.

- ***Muzej Grada Visa***

Muzej Grada Visa, odnosno Arheološki muzej, nalazi se u Gospinoj batariji, utvrdi koju je sagradila Austrijska vlast za vrijeme svog vladanja u 19. Stoljeću. U muzeju se nalaze različite zbirke koje su ujedno i stalna postava muzeja.

Zbirka "U susret zavičajnom muzeju otoka Visa", postava je Zagrebačkog Muzeja Hrvatske Povijesti i Arheološkog Muzeja u Splitu te predstavlja arheološko-etnografsku i kulturno-povijesnu baštinu koja datira iz 3. i 2. stoljeća prije Krista. Posebno je važna kulturna ostavština starih Grka koji su na otoku Visu ostavili značajan trag.

Zbirka ribarstva otoka Visa još jedna od značajnijih postava arheološkog muzeja. Ova zbirka predstavlja Vis na autohtonoj razini koja se manifestira središnjim eksponatom broda 'izvučenog na žalo' oko kojeg su poslagani različiti alati kojima su se služili žitelji otoka i grada Visa i tako opskrbljivali svoje obitelji.

Zadnji dio stalne izložbe pokazuje građanski namještaj, predmete vezane uz brodogradnju, vinogradarstvo, prijevoz robe, te suvremenu povijest cijelog otoka i specifično grada Visa.

Važno je napomenuti i Hidroarheološku zbirku amfora iz uvale Vela.

Zanimljivost tog lokaliteta za Arheološki muzej u Splitu je bio u tome što je bio pošteđen od pljački i krađa te je zbog toga očuvana velika količina amfora. Za vrijeme istraživanja provedenog tokom sedamdesetih godina prošlog stoljeća, pronađene su 634 amfore koje su na

grlu još imale poklopac. Kao izložbeni eksponati posložene su tako da nalikuju na slaganje prilikom transporta brodom kako bi se istaknula njihova raznolikost.

Kako je već spomenuto, Grci su imali veliki utjecaj na razvoj kulture u Gradu Visu tako da je u arheološkom muzeju izložen nemali broj helenističkih spomenika te se ta skupina spomenika smatra najvećom u Republici Hrvatskoj. Jedan od najznačajnijih eksponata je brončana glava božice Artemide koji je jedina takva brončana replika u Hrvatskoj s kraja 4. stoljeća prije Krista.

Posuđe koje je izloženo je ostatak grada Isse kao i ženski nakit, enohoe²⁰ te različiti žrtvenici, keramički ulomci, fibule i ostali ukrasi. Također, u nadležnosti Muzeja je i prezentacija helenističke nekropole na Martvilu i rimskih termi.

Muzej grada Visa otvoren je za posjetitelje u sezoni od lipnja do listopada, a u zimskom periodu godine ga je moguće posjetiti prema dogovoru s upravom muzeja.

Hidroarheološka zborka amfora

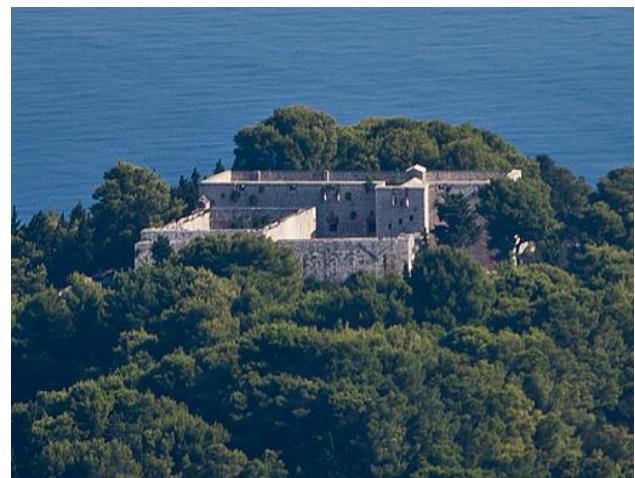
Gospina tvrđava Baterija

²⁰ Enoha – vrč

<http://darhiv.ffzg.unizg.hr/id/eprint/8784/1/Id%C5%BEakovi%C4%87%2C%20Andrea%20dipl.%20rad.pdf>

Crkva i samostan sv. Jerolima

Utvrda „Fortica“

Terme Issa

Kulturne ustanove, programi i manifestacije

• **Viško kulturno ljeto**

Tradicionalno, ljetni programi u gradu Visu odvijaju se dugi niz godina kao manifestacija koja privlači veliki interes domaćih i stranih posjetitelja te čini grad i cijeli otok Vis osobito atraktivnim. Kulturna zbivanja bazirana su na tradiciji, a nositelji organizacije su većinom amaterska kulturna društva i pojedinci koji djeluju u suradnji s Gradom Visom te su perjanice i nositelji kulturnih djelatnosti i razvoja kulture u cjelokupnom turizmu. Prostor Hrvatskog doma je središnji kulturni prostor koji okuplja razne kazališne, glazbene i zborske družine kao i klape i ansamble.

Posebno je važno naglasiti da za vrijeme ljetnog perioda sve kulturno-povijesne i prirodne vrijednosti Grada Visa koju su osvjetljeni reflektorima kako bi se stvorila posebna ambijentalna vrijednost koja naglašava pojavu ansambala, umjetnika, recitatora, glumaca i drugih koji popunjavaju ulice i dvore grada Visa.

- ***Hrvatska Gradska Glazba Vis***

Hrvatska Gradska Glazba Vis je orkestarsko- pučka organizacija osnovana davne 1848. godine. Danas u stalnom sastavu broji oko 25 članova. Vrlo aktivno sudjeluje kao suorganizator i sudionik svih otočkih aktivnosti, te kao suorganizator Viškog kulturnog ljeta.

- ***Amatersko kazalište Ranka Marinkovića***

U pučkom repertoaru su najaktivniji dramski amateri iz Amaterskog kazališta Ranka Marinkovića koje djeluje od 1996. Godine u već spomenutoj zgradi Hrvatskog doma, a ljeti koriste pozornicu u dvorištu Gospine Tvrđave gdje su do sada postavili impresivnih 14 projekata.

- ***Memorijalna zbirka Ranka Marinkovića***

Osnovana je 2008. godine u spomen hrvatskom velikaru književnosti Ranku Marinkoviću. Zbirka ima za svrhu prikupiti što više artefakata vezanih uz život i djelo ovog književnika. Cilj zbirke je održati na životu djelo Ranka Marinkovića kroz postavu njegovih djela i organizaciji raznih manifestacija u njegovu čast. Autohtonost je tome što zbirku ovog Višanina prikupljaju viške profesorice koje zajedno s mladim ljudima ulažu napore u očuvanje kulturnog dobra Grada Visa.

- ***Dvorana Hrvatski dom***

Ovaj viški hram kulture impozantna je građevina iz 907. godine izvornog naziva Hrvatski dom. Građena je u neogotičkom stilu. Nalazi se na viškoj rivi u predjelu Luka. Hrvatski dom je tradicionalno sjedište kulturnog, društvenog i političkog života Grada Visa. Dvorana ima oko 200 sjedećih mjesta te se u njoj odvijaju impozantne manifestacije koje upotpunjaju kulturnu scenu Grada. Dom je nekoliko puta obnavljan a zadnja adaptacija je započela 2017. godine pod okriljem Grada Visa.

- ***Manifestacija „Anatomija otoka“***

Anatomija otoka – centar za istraživanje i razvoj, udruga je osnovana s ciljem stvaranja interdisciplinarnog znanja o otocima i primjene istog. Udruga je osnovana u ožujku 2014. godine sa sjedištem u Gradu Visu i ispostavom u gradu Zagrebu. Osnovni cilj osnivanja Udruge

je formiranje međunarodne platforme za istraživanje i razvoj otoka kao aktivnoga sudionika u afirmaciji života na otocima. Udruga je promiče kvalitetu življenja na otocima putem raznih oblika edukacije i putem primjenjivog znanja.

- ***Gradska knjižnica i čitaonica "Vis"***

Gradska knjižnica i čitaonica Vis otvorena je 1999. godine, uz potporu Ministarstva kulture i Ministarstva obrane, a na poticaj ogranka Matice Hrvatske u gradu Visu. Knjižnica broji 18 000 knjiga i 2 000 DVD-ova te broj članova svaku godinu raste. Knjižnica omogućuje korisnicima pristup internetu, a organizira i kulturno-umjetničke programe, promocije, likovne i druge izložbe i stručna predavanja.

- ***Ogranak Matice hrvatske Vis***

Osnovan je krajem 19. st. i okuplja lokalne članove Matice hrvatske. Sudjeluju u organizaciji tematskih skupova i kulturnih događaja. Najznačajniji događaj je Viška kulturna zima koja okuplja prvenstveno stanovnike grada Visa i okolice s ciljem upoznavanja književnog i kulturnog sadržaja, što govori o Matici hrvatskoj kao kulturnoj organizaciji, koja prati sva kulturna i znanstvena događanja u gradu Visu.

- ***Meštovićeva galerija***

Mala je galerija u spomen najvećem hrvatskom kiparu Ivanu Meštoviću. Galerija je u vlasništvu unuke Ivana Meštovića te je otvorena u večernjim satima tijekom srpnja i kolovoza. Izložbu čine brončana djela i nekoliko reljefa iz velikog opusa ovog kipara.

- ***Viški kulturni centar***

Poput Hrvatskog doma Vis, Viški kulturni centar mjesto je koje daje prostor za brojne institucije, udruge i sadržaje. U njemu je smještena gradska knjižnica i čitaonica, razne zbirke iz područja književnosti, škola stranih jezika i druge. Osim institucija i udruga, kulturni centar udomjava i omogućuje djelovanje glazbenih sastava poput klapa, ženskih sastava te glazbenih instrumentalnih skupina. U sklopu centra se nalazi i gradska vijećnica, a prostor je u nadležnosti gradske lokalne uprave.

- ***Ljetno kino***

Ljetno kino "Hrid" uređeno je 1964.godine unutar zidina viških ljetnikovaca iz 16. I 17.stoljeća te se nalazi neposredno u morskoj blizini koja mu daje posebnost i poseban ambijent. Kino djeluje u ljetnom periodu od lipnja do rujna, a može zaprimiti oko 140 posjetitelja.

- ***Geopark Viški arhipelagh***

Geopark Viški arhipelag je dio europske i svjetske UNESCO-ve mreže geoparkova čiji su glavni ciljevi zaštita, edukacija i održivi razvoj. Proglašenje Viškog arhipelaga geoparkom, koje ga čini prvim geoparkom na Jadranu, a drugim na području Republike Hrvatske uz geopark Papuk, je važno jer je cjelokupna inicijativa rezultat prepoznavanja geološke baštine i drugih vrijednosti toga područja i rada lokalne zajednice, što je prepoznalo Ministarstvo zaštite okoliša i energetike i Nacionalno povjerenstvo za svjetske geoparkove UNESCO-a koji su dali pomoć i podršku inicijativi. Daljnji cilj projekta podizanje je svijesti o važnosti geološke, prirodne i kulturne zaštite i prepoznavanju geoturizma kao buduće jedinstvene turističke ponude kroz promociju lokalnih i regionalnih proizvoda, običaja, jezika, događaja, festivala, tradicije te ugostiteljstva, od čega će najviše koristi imati lokalna zajednica.

Kulturno – povjesni resursi

Kulturno povjesni resursi su od iznimne važnosti u prenošenju saznanja o kulturnoj baštini i povijesti Grada Visa. Ti resursi sadržavaju posebnu vrstu informacija koje upotpunjuju materijalnu i nematerijalnu sliku kulturnih ostataka i povjesnih zbivanja.

- ***Lokaliteti iz antike i muzejska zbirka***

Kako je već spomenuto muzejski eksponati iz antičkog doba jedni su od najbrojnijih i posebnijih starogrčkih spomenika iz tog razdoblja. Ovo područje bogato je istraženim lokalitetima poput starog grčkog polisa Isse, rimske antičke slojeva poput termi, kazališta i još važnije, brojnim neistraženim lokalitetima iz tog, ali i novijeg razdoblja naše povijesti.

- ***Narativ o najvažnijoj i najstarijoj grčkoj koloniji***

Narativ govori o starim Grčkim utvrdama i centrima (polisima) koji su bili značajni lokaliteti Grčke vlasti na području Jadrana.

- ***Narativ o pomorskim bitkama***

Kroz 19.stoljeće vodile su se dvije važne bitke na području grada Visa i obližnjeg otočja. Te bitke oblikovale su lokalni narativ u kojima je viška povijest u interakciji s glavnim tokovima povijesti Hrvatske, ali i u širem smislu europske povijesti i kolektiva kakvog poznajemo danas.

- ***Narativ o engleskoj prisutnosti***

Englesko kraljevstvo je uz pomoć značajnih Višana imalo utjecaj na brojne segmente viškog života i kulture. To se očituje kroz gradnju utvrda te kroz društvenu interakciju s stanovništvom Visa u određenim razdobljima kroz povijest.

- ***Narativ o ulozi Visa u II. Svjetskom ratu i boravku vrhovnog štaba na Visu***
- ***Vojne instalacije iz II. Svjetskog rata i ostale napuštene vojne instalacije iz prošlog stoljeća***

- ***Ville rustice***

Ville rustice pripadaju starorimskim izvanogradskim stambenim i gospodarskim kompleksom zgrada koji se u ovom slučaju na Visu javlja u unutrašnjosti otoka. Taj skup zgrada bio je središte zemljишnoga posjeda i govori o načinu života otočana i došljaka na otok.

- ***Podmorski arheološki lokaliteti***

Viški akvatorij sadrži određeni broj podmorskih arheoloških nalazišta s artefaktima od antičkih vremena do novije viške povijesti.

- ***Sakralni objekti***
- ***Viška čakavica/cokavica***

Viški jezik spada u nematerijalnu baštinu. Jedna od najugroženijih baština otoka Visa je zasigurno viški idiom. Jezik toliko poseban da se pokušava zaštititi svim mogućim sredstvima i sačuvati za buduće generacije. Posebnost mu je u tome što se sastoji od velikog broja fraza i izraza usko povezanih s pomorskim i ribarskim svijetom s cijelog područja Mediterana.

- ***Tradicija klapske pjesme***
- ***Orgulje otoka Visa***
- ***Utvrde***

Svako pojedino razdoblje viške povijesti donosi nemali broj fortifikacijskih građevina koje su obilježile višku arhitekturu i Vis kakav je danas. Većina utvrda je očuvana ili u svom izvornom obliku ili kao povijesna ostavština. Neke od utvrda već su i navedene, a to su: George/Fortica, Wellington, Hoste, Bentinck/Terjun/Torjun, Robertson, kula Perast, Levaman/Gospina tvrđava/Batarija i druge.

- *Viške palače iz razdoblja renesanse*

Pod velikim utjecajem na današnju arhitekturu i vizuru grada bilo je razdoblje renesanse u 15.stoljeću. Vis je bio nastanjen imućnim obiteljima koje su stvarala ladanjsku kulturu na Visu. Neke od tih obitelji su: Gariboldi, Zamberlin, Dojmi, Mardešić, Tramontana, Jakša i druge, a prema povjesničarki umjetnosti Katarini Hrovat – Levaj ovaj ladanjski stil posebno je karakterističan za prigradska naselja bez zidina. S ovim stilom života povezuju se i istaknute figure s područja hrvatske renesansne književnosti poput Petra Hektorovića i Hanibala Lucića.

Slavne ličnosti

Osim po pozamašnom broju kulturnih spomenika Grad Vis je bio utočište i rodno mjesto brojnim velikim hrvatskim umjetnicima, književnicima i drugima.

Najistaknutiji Višanin koji je imao poseban značaj za sam grad je Seferin Topić. Dugogodišnji gradonačelnik Visa koji je sagradio Hrvatski dom, originalnu Češku vilu, hotel ‘Tamaris’,, zgradu općine i šetnicu oko Prilova. Bez ovog Višanina grad Vis ne bi imao većinu javnih objekata koje ima u svojoj ‘modernijoj’ povijesti koji ga čine prepoznatljivim. Imao je najveću brodsку kompaniju i bio konzul Britaniji i Grčkoj.

Višani koji su se također istaknuli svojim životom i djelom su: Antun Matijašević Karamaneo, Ivan Pavao Vlahović, Niko pl. Jakša, Vlaho Paljetak, Ranko Marinković, Dr. Ivanko (Ivan) Farolfi, biskup Miho Pušić, Celestin Tomić, Vesna Parun, Jozo Ivičević Bakulić, Šime Poduje, Mirko Vojković i drugi.

Tablica 2 Udruge u kulturi²¹

Karnevalsko društvo „ Poklod „,
Hrvatska Gradska Glazba Vis
Amatersko kazalište Ranko Marinković
Glazbena udruga „ RULIN“ – Vis
MEMORIJALNA ZBIRKA RANKA MARINKOVIĆA
ANATOMIJA OTOKA- CENTAR ZA ISTRAŽIVANJE I RAZVOJ
UDRUGA PROVISLO

²¹ Registar udruga Republike Hrvatske

MANDOLINSKI ZBOR MARETA

ARS ISSAE

Udruga jadranskih radija

Ogranak Matice hrvatske u Visu

2.3.3 Krajobraz

Reljef

Reljef otoka Visa, a samim time i usko područje grada Visa karakteriziraju dva grebena koji su međusobno izdvojeni udolinama u smjeru istok zapad. Jedna udolina se pruža prema istoku u smjeru grada Visa, a druga prema gradu Komiži. Udaline su popunjene nepropusnim naslagama. Zapadno od prijevoja sv. Mihovil koji odvaja ova dva grebena je veliki broj plodnih područja i prostranih polja. Površina otoka ispunjena je škrapama, ponikvama i krškim uvalama. Morska obala je strma, kamenita i teško pristupačna uz poneku plažu sa zapadne strane. Južna strana je prostranija ispunjenija poljima koja se proteže prema središnjem dijelu otoka Visa. Reljef otoka Visa bio je presudan kod izgradnje cestovnih prometnica i ostale osnovne infrastrukture, jer su korištene udoline, najpovoljniji prijevoji (cesta Vis - Komiža), kao i blaži oblici reljefa (stara cesta Vis - Komiža). Gotovo sva manja naselja nastala su uz polja (najplodnije površine) južnog otočnog grebena. Dva najveća naselja na otoku nastala su na obali; Vis u najvećoj uvali na sjevernoj obali, a Komiža na zapadnoj obali uz sjeverno-zapadni rub vrlo plodne Komiške uvale i u blizini najboljih lovišta plave ribe na Srednjem Jadranu. Vis ima razvedenu obalu prema koeficijentu razvedenosti 4,5 te dužinu obalne linije od 76,7 četvornih kilometara. Sastav središnjeg i istočnog dijela otoka utjecao je na to da su na pojedinim dijelovima otoka nastala polja koja predstavljaju najplodnije površine na otoku. U obalnom dijelu su zbog petrografskog sastava nastale brojne šljunčane i pješčane plaže.

More, voda i biljni pokrov

More je najznačajniji prirodni resurs Visa. Osim resursa to je jedini spoj Visa sa kopnenim dijelovima Republike Hrvatske, ali i sa ostalim otocima koji se nalaze u arhipelagu i šire. More ponajviše regulira klimu i klimatske promjene zbog svoje mase i topline. Visoke temperature mora uvelike utječu na kupališnu sezonu, a obalnom dijelu su zbog petrografskog sastava nastale brojne šljunčane i pješčane plaže oblikovane morskim masivom. More obiluje velikim

biološkim bogatstvom poput riba, rakova i slično. U obalnom području otoka i Grada Visa, odvija se grana gospodarstva koja uvelike pridonosi životu žitelja Grada, a to je ribarstvo. Osim u obalnom području, ribolov se odvija u Viškom kanalu i na pučini u okolini otoka na području Jadranskog mora. More oko Visa je izuzetno visoke kvalitete, što označava čistoću i kvalitetu koja se očituje bistrinom i prozirnošću.

Vodeni pokrov, koji se očituje jezerima i rijekama nije postojan na otočnom području Visa zbog poroznosti stijena. Vodeni tokovi su vidljivi na obalnom području u obliku vrulja odnosno podmorskih izvora vode. Bušenjem u dubinu otoka u okolini Grada Visa otkriveno je nekoliko izvora vode koji opskrbljuju stanovništvo pitkom i čistom vodom. Izvori slabije izdašnosti javljaju se u uvalama istočnog dijela otoka, dok su vrulje česta pojava u cijeloj priobalnoj zoni otoka, a posebno u Komiškom i Viškom zaljevu.

Zbog mediteranskog i maritimnog utjecaja na kopnenu površinu, Vis obiluje zimzelenom vegetacijom, ponajviše makijom, garigom, alepskim borovima i kamenjarima specifičnih za otoke i obalu. Vegetacija je uvjetovana smještajem otoka, ali i ljudskim faktorom. Flora i fauna otoka Visa ima obilježje ostalih jadranskih otoka. Otok Vis obiluje različitim vrstama mediteranskog bilja i poznat je i po biološkoj raznolikosti i osobujnosti kopnene i pomorske flore i faune. Relativna očuvanost vegetacije važna je za grane gospodarstva poput poljoprivrede i ribarstva. A na očuvanje utječe i izoliranost otoka od kopna i drugih otoka te slabija prometna povezanost. Šume na otoku se ponajviše mogu pronaći uz priobalni pojase, a nisko raslinje u unutrašnjosti otoka. Zbog pogodne zemlje i izoliranosti, gotovo 24% zemlje na otoku je u privatnom vlasništvu, ali dobrim dijelom ne iskorišteno i neobrađeno.

Analiza

Veličina otoka i smjer razvoja i širenja gradske sredine kao osnovi parametar omogućuje daljnji razvoj Grada s gledišta povoljne lokacije, klime i kulturne baštine.

Otok Vis zbog svoje relativne udaljenosti od kopna nije povoljan faktor za razvoj više vrsta gospodarskih i društvenih aktivnosti. Zbog udaljenosti od kopna grad Vis ima smanjenu mogućnost dnevnih migracija uslijed čega ne dolazi do zadržavanja i povratka aktivnog stanovništva te onemogućuje revitalizaciju iz vlastitih izvora. S druge strane, izoliranost pridonosi većoj turističkoj atraktivnosti.

Pogodna obala, uvale, vegetacija, reljef i klima svojom međusobnom interakcijom pridonose posebnosti Grada Visa i dodaju mu vrijednost u turističkom smislu. Osim turizmu, izgled obale i uvala pogoduje uređenju luka i privezišta za pomorski promet te uređenja lučica za manja plovila i nautički turizam.

Plodno tlo omogućuje dodatni razvoj poljoprivrede, ali zbog ljetnih suša potrebno je osigurati vodoopskrbne sustave koji će rješavati probleme suše. Nedostatna količina oborina uvjetuju razvoju vinogradarstva i maslinarstva i drugih mediteranskih voćnih vrsta.

Zbog poroznog tla, vodeni tokovi su onemogućeni te je potrebno osigurati kontinuiranu opskrbu vodom za svo stanovništvo Visa.

Insolacija, koja dolazi s pogodnom mediteranskom klimom, omogućuje veliki broj sunčanih sati i potrebu za iskorištavanjem tog prirodnog resursa u obliku obnovljivih izvora energije.

Vegetacija na otoku nema gospodarsku vrijednost, ali uvelike pridodaje razvoju turizma i uz turizam vezanih djelatnosti. Dodatnu vrijednost imaju ljekovite trave i biljke kojima se posebno može pridodati pažnja kao autohtonog mediteranskog Grada. Flora i fauna mogu postati simbolom posebnosti kako i otoka tako i grada u vidu ugostiteljske ponude koja bi privlačila brojne turiste iz inozemstva, ali i iz naše republike.

Ljepote obale, koju karakteriziraju povoljna klima, kulturno nasljeđe i razvedenost omogućuju razvoj specifičnih vrsta turizma. Turizam se može očitovati kroz prirodu i sinergiju stanovništva s istom, ali i unaprjeđenje i revitalizaciju kulturnih naslijeđa koja trenutno nisu u funkciji.

Kulturne ustanove većinom brinu o materijalnom i nematerijalnom naslijeđu grada Visa, međutim, nema adekvatnog kadra za više istovremenih projekata koji bi omogućili razvoj

pojedinih kulturnih dobara. Pozicije kula i utvrda mogu obuhvatiti i objediniti turističku ponudu Visa uz sustavno upravljanje resursima.

2.4 Društvo

2.4.1 Demografija

Podatci demografske statistike i rezultati istraživanja pokazuju da je na otoku Visu riječ o snažnoj populacijskoj regresiji. Taj je proces nastao početkom 20. stoljeća, a zahuktao se poslije Drugoga svjetskog rata. Depopulacija je generirana zaostajanjem u društveno-gospodarskom razvoju, a izravno uzrokovana stoljetnim iseljavanjem. Početkom 1960-ih godina kao značajan čimbenik depopulacije javlja se i negativna prirodna promjena. Ona je rezultat odgođenog učinka iseljavanja, demografskih gubitaka u svjetskim ratovima i tranzicije nataliteta (promjene odnosa prema broju djece u obitelji). Dugotrajni nepovoljni demografski procesi (iseljavanje, depopulacija, demografsko starenje, smanjenje rodnosti), doveli su do slabljenja (bio)reprodukтивne snage i vitalnog potencijala. Sve to odražava se i na dobni sastav. Populacija otoka Visa jako je ostarjela i pripada demografskom tipu – vrlo duboka starost. Depopulacija je, pak, prešla put od posljedice društvenih zbivanja do važnog čimbenika društvenih i prostornih procesa.

Uviđanjem depopulacijskog trenda Grad Vis uvodi novu politiku te zahvaljujući mjerama populacijske politike, danas se na Vis doseljavaju i mlade obitelji koje nisu porijeklom s tog otoka. Ulaganje u obitelj je ulaganje u budućnost. Podupiranjem roditelja koji žele imati više djece Grad Vis iskazuje svoju pravednost i sposobnost dugoročnog razmišljanja i ulaganja. Pronatalitetni program Grad Visa 2021.-2027. godine jasno ističe da roditelji koji danas imaju više od dvoje djece osiguravaju ekonomsku održivost društva za dvadeset godina. Pronatalitetni program Grada Visa 2021.-2027. podrazumijeva slijedeće mjere:

1. Potporu za novorođenu djecu,
2. Pravo na besplatan boravak u dječjem vrtiću „Vis“ u Visu,
3. Jednokratnu novčanu pomoć.

Za rođenje prvog djeteta Grad Vis isplaćuje naknadu od 5.000 kuna, za drugo 10.000 kuna, a za treće dijete 20.000 kuna. Visina stalne mjesečne pomoći za treće i svako daljnje dijete iznosi 1.200,00 kuna mjesečno za razdoblje do desete godine djetetova života. Stalna mjesečna pomoć isplaćivat će se jednom mjesečno počevši od prvog idućeg mjeseca nakon što dijete napuni jednu godinu. Pravo na besplatan boravak djece u Dječjem vrtiću „Vis“ u Visu,

ostvaruju roditelji troje i više djece. Besplatan boravak djece u Dječjem vrtiću „Vis“ odnosi se na treće i svako daljnje dijete u obitelji, rođeno, posvojeno ili udomljeno. Temeljem pismene i dokumentirane zamolbe može se odobriti pravo na jednokratnu novčanu pomoć parovima u slučajevima liječenja neplodnosti. Visinu jednokratne novčane pomoći za svaki pojedini slučaj odredit će Gradonačelnik Grada Visa. Istoj obitelji odnosno mladom paru jednokratna novčana pomoć odobrava se u pravilu jednom godišnje. U osobito opravdanim slučajevima može se odobriti višekratna pomoć. Vis se posljednjih godina ubraja među gradove koji izdvajaju najviše novca za predškolsko obrazovanje, skoro trećinu proračuna, a još 2012., nisu imali ni jaslice za djecu. U 2015. naknadu su isplatili za osmero djece, a u 2017. za njih 21. U 2020. godini čak dvanaest obitelji prima stalnu mjesecnu pomoć (troje ili više djece) .

Tablica 3 Struktura stanovništva grada Visa i pripadajućih naselja (2011.)²²

STANOVNIŠTVO PREMA STAROSTI I SPOLU PO NASELJIMA, POPIS 2011.

Splitsko-dalmatinska županija	Spol	Ukupno	Starost																			
			0-4	05.-09.	09.-14.	15.-19.	20.-24.	25.-29.	30.-34.	35.-39.	40.-44.	45.-49.	50.-54.	55.-59.	60.-64.	65.-69.	70.-74.	75.-79.	80.-84.	85.-89.	90.-94.	95 i više
Grad Vis	UKUPNO	1.934	81	72	79	99	92	85	114	114	149	106	123	147	203	112	119	94	81	52	12	-
	muški	943	44	31	37	51	49	43	57	59	82	50	64	75	100	60	56	41	25	15	4	-
	ženski	991	37	41	42	48	43	42	57	55	67	56	59	72	103	52	63	53	56	37	8	-
Naselja																						
Dračeveo Polje	sveukupno	13	1	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	3	-	2	1	1	-	1	1	-
	muški	7	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	2	-	1	-	1	-	-	1	-
	ženski	6	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	1	-	1	1	-	-	1	-	-
Marinje Zemlje	sveukupno	63	1	2	-	3	2	5	-	1	1	2	4	12	12	6	2	1	5	4	-	-
	muški	33	1	-	-	3	-	2	-	-	1	1	1	6	8	4	1	-	2	3	-	-
	ženski	30	-	2	-	-	2	3	-	1	-	1	3	6	4	2	1	1	3	1	-	-
Milna	sveukupno	30	-	-	-	-	-	-	-	3	1	1	4	8	5	3	3	2	-	-	-	-
	muški	17	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	2	4	4	3	2	-	-	-	-	-
	ženski	13	-	-	-	-	-	-	-	2	-	1	2	4	1	-	1	2	-	-	-	-
Plisko Polje	sveukupno	19	-	-	-	-	-	-	1	4	-	1	2	2	4	1	1	1	-	-	-	-
	muški	10	-	-	-	-	-	-	1	2	-	1	1	1	1	1	1	-	1	-	-	-
	ženski	9	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	1	1	1	3	-	1	-	-	-	-
Podselje	sveukupno	19	1	-	-	1	3	2	1	-	2	1	1	1	3	1	1	-	-	-	1	-
	muški	12	1	-	-	1	2	2	-	-	1	1	-	3	1	-	-	-	-	-	-	-
	ženski	7	-	-	-	-	1	-	1	-	2	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	1

²² Državni zavod za statistiku

	sveukupno	40	2	-	1	-	1	1	2	1	1	2	2	5	6	6	5	3	2	-	-	-
Podstražje	muški	24	1	-	-	-	1	-	1	1	1	1	1	4	5	3	2	1	2	-	-	-
	ženski	16	1	-	1	-	-	1	1	-	-	1	1	1	1	3	3	2	-	-	-	-
Rogačić	sveukupno	12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-	2	-	3	3	-	1	-	-
	muški	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2	-	3	1	-	1	-	-
	ženski	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	2	-	-	-	-	-
Rukavac	sveukupno	66	2	-	-	1	-	2	3	3	4	3	2	9	17	9	5	4	2	-	-	-
	muški	36	1	-	-	-	-	2	2	1	3	1	2	4	8	6	3	2	1	-	-	-
	ženski	30	1	-	-	1	-	-	1	2	1	2	-	5	9	3	2	2	1	-	-	-
Vis	sveukupno	1.672	74	70	78	94	86	75	107	103	137	95	109	111	153	79	98	78	69	46	10	-
	muški	796	39	31	37	47	46	37	53	55	75	44	57	56	69	40	43	34	19	11	3	-
	ženski	876	35	39	41	47	40	38	54	48	62	51	52	55	84	39	55	44	50	35	7	-

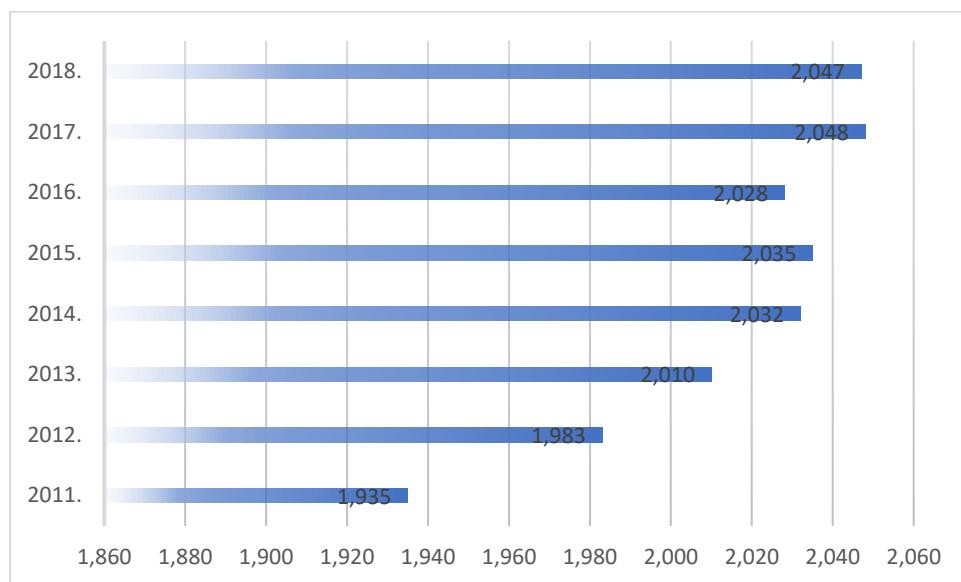
Tablica 4 Prirodno kretanje stanovništva (do 2018.)

Županija	Rodeni		Umrli		Prirodni prirast	Brakovi		Umrla dojenčad na 1 000 živorođenih	Vitalni indeks (živorođeni na 100 umrlih)
	živorođeni	mrtvorodeni	ukupno	umrla		sklopljeni	razvedeni		
Splitsko-dalmatinska	4 112	22	4 968	21	14	-856	2 207	520	82,8

Gradovi											
Hvar	44	-	51	-	-	-7	16	3	86,3		
Imotski	95	-	88	-	-	7	51	8	108,0		
Kaštela	375	5	347	2	1	28	215	35	108,1		
Komiža	8	-	31	-	-	-23	6	-	25,8		
Makarska	137	2	143	-	-	-6	64	17	95,8		
Omiš	150	-	165	-	-	-15	87	18	90,9		
Sinj	232	3	239	-	-	-7	141	19	97,1		

Solin	279	1	226	3	2	53	120	26	123,5
Split	1 505	8	1 894	11	8	-389	759	264	79,5
Stari Grad	18	-	39	-	-	-21	12	3	46,2
Supetar	41	-	50	-	-	-9	21	12	82,0
Trilj	79	-	114	-	-	-35	60	4	69,3
Trogir	126	-	139	1	1	-13	60	17	90,6
Vis	10	-	29	-	-	-19	7	1	34,5
Vrgorac	57	1	63	-	-	-6	32	5	90,5
Vrlika	11	-	39	-	-	-28	9	1	28,2

Slika 7 Procjena i prirodno kretanje stanovništva²³

Prema statističkim podacima gardova, prema broju rođenih u odnosu na broj umrlih procjenjuje se porast broja stanovništva Grada Visa u 2018. godini (+ 112). U istoj godini zabilježeno²⁴ je 48 emigracija, odnosno 67 imigracija od čega njih gotovo 50% iz drugog grada iste županije, dok je 17 doseljenih iz ostalih županija. Čak četrnaest doseljenih u grad Vis je iz inozemstva.

REZULTATI PRONATALITETNE POLITIKE OD 2015-2019:

- 2015. godine u gradu Visu je rođeno 8 djece.
- 2016. godine u gradu Visu je rođeno 12 djece.
- 2017. godine u gradu Visu je rođeno 21 djece.
- 2018. godine u gradu Visu je rođeno: 20 djece.
- 2019. godine u gradu Visu rođeno je: 9 djece
- U 2020. godini do 31. listopada rođeno je 11 djece.

Popis stanovništva iz 2011. godine u Gradu Visu evidentira ukupno 943 muškaraca, odnosno 991 žene. Prema broju zaposlenih vidljivo je da je zaposlenih ukupno 591, neaktivnih 1.023 i nezaposlenih 88. Statistika izvješća gradova u brojkama (2018. godina) za ukupan broj stanovništva Grada Visa bilježi 453 zaposlene osobe u pravim osobama, odnosno 246 godinu ranije.

²³ Podaci su prikazani po teritorijalnom ustroju prema Zakonu o područjima županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj (NN, br. 86/06.) sa stanjem na kraju svake referentne godine; Državni zavod za statistiku – Statistika u nizu

²⁴ Državni zavod za statistiku – Gradovi u statistici_20

Dom zdravlja Vis zdravstvena je ustanova čiji je osnivač Splitsko-dalmatinska županija. Dom zdravlja je glavni pružatelj zdravstvenih usluga u Gradu Visu. Ordinacije su smještene u obnovljenoj zgradbi Doma zdravlja a usluge koje pruža su u skladu sa visokim zdravstvenim standardima uz obiteljsku medicinu, stomatologiju, pedijatriju, ginekologiju, patronažnu službu i laboratorijsku dijagnostiku, RTG dijagnostiku te fizikalnu i medicinsku rehabilitaciju. Ordinacije obiteljske medicine svakodnevno djeluju u sklopu doma zdravlja u dva turnusa. Specijalistička ginekološka ordinacija djeluje dva puta mjesečno s liječnicima iz Splita. Fizikalna medicina ima jednog fizioterapeuta dok liječnik fizikalne medicine dolazi svaki drugi tjedan iz Splita.

Dom starih u Visu smješten je na predjelu Kut u gradu Visu. Vis se ponosi tradicijom skrbi nad starijim i nemoćnim osobama koja seže još u 17. stoljeće. Zgrada Doma sagrađena je u sedamdesetim godinama prošlog stoljeća, te se od tada stalno obnavlja i prilagođava zahtjevima suvremenog života. Smještena je blizu mora, opasana vrtom i zelenilom, a sa prozora se Doma pruža pogled prema uvali sv.Jurja i otocima Hostu, Paklenjacima i Hvaru.

Kapacitet Doma:

- 80 korisnika.

Smještajni kapaciteti:

- Jednokrevetna soba: 8
- Dvokrevetna soba: 24
- Trokrevetna soba: 8

Ostale informacije o objektu:

- Ukupna površina zgrada: 1.447,62 m²
- Zgrada A : 1.207,22 m²
- Zgrada B (Paviljon): 230,40m²
- Površina dvorišta, zelene površine: 3.5000m²
- Broj etaža: 4 (Prizemlje, 2 kata i potkrovљje)

Hitna medicinska služba Visu organizirana je kao punkt pripravnosti s jednim liječničkim timom koji je pripravan svaki dan. Ovisno o mogućnostima i organizaciji Zavoda za hitnu

medicinu Splitsko-dalmatinske županije liječničku dužnost obavlja liječnik iz Zavoda ili liječnik opće prakse koji djeluje u gradu Visu. Tokom sezone na raspolaganju su dva tima hitne službe.

U Gradu radi jedna ljekarna ispostava „**Ljekarne splitsko dalmatinske županije**“ na adresi: Vukovarska 2, Vis.

Gradsko društvo **Crvenog križa** svojim aktivnostima djeluje na području Grada Visa. U određenom trenutku mogu aktivirati epipe za dobrovoljno davanje krvi i pružanje prve pomoći. U sklopu društva djeluju 5 djelatnika.

Stožer civilne zaštite je osnovan na 27. sjednici Gradskog vijeća Grada Visa održanoj 22.12.2008., kao operativno tijelo koje zapovijeda i koordinira snagama i sredstvima civilne zaštite u slučaju neposredne prijetnje, katastrofe i velike nesreće na području Grada. Zapovjedništvo broji 7 članova (zapovjednik Zapovjedništva, načelnik Zapovjedništva, operativac u Zapovjedništvu i 4 operativca u Zapovjedništvu). Odlukom o osnivanju postrojbe civilne zaštite opće namjene Grada Visa od 27. siječnja 2012 godine, osnovana je postrojba CZ-a opće namjene koja će u slučaju neposredne prijetnje, katastrofe i velike nesreće učinkovito djelovati u novonastalim uvjetima. Postrojba ima zapovjednika, zamjenika zapovjednika i 5 ekipa, a svaka ekipa ima svoga voditelja.

2.4.3 Obrazovanje

U gradu Visu organizirane su skupine obrazovnih ustanova od predškolskog do srednjoškolskog obrazovanja uz povremeno izvođenje visokoškolskih programa za studente (Veleučilište VERN) te se odvija program međunarodne razmjene studenata.

U gradu Visu postoji nekoliko vrsta odgojno obrazovnih ustanova koje djeluju tokom cijele godine.

Objekti predškolskog odgoja:

- **Dječji vrtić «Vis» u Visu**

Veličina: 280 m² unutarnjeg prostora i 209 m² vanjskog prostora.

Vlasništvo: Grad Vis 2.

Objekti prosvjete:

- ***Osnovna Škola «Vis» u Visu***

Veličina: 2.390 m² unutarnjeg prostora i 1.500 m² vanjskog prostora.

Vlasništvo: Osnovna škola Vis

- ***Športska dvorana OŠ «Vis» u Visu***

Veličina: 414 m² unutarnjeg prostora.

Vlasništvo: Osnovna škola Vis

- ***Igralište OŠ «Vis» u Visu***

Vlasništvo: Grad Vis

- ***Srednja škola »Antun Matijašević-Karameno» u Visu***

Vlasništvo: Grad Vis

- ***Područna osnovna glazbena škola Iva Paraća***

Veličina: 15 m² unutarnjeg prostora.

Vlasništvo: Grad Vis

- ***Privatna škola stranih jezika Alternativa***

- ***VERN - veleučilište***

Dječji vrtić Vis je 2011. godine pohađalo ukupno 57 djece (6 zaposlenih). Akademska godina 2018./2019. evidentira 71 polaznika (13 zaposlenih) od jasličkog do predškolskog uzrasta.²⁵ Kada se uspoređuju cijene vrtića s onima na drugim otocima, cijene u vrtiću Visu daleko su najpovoljnije.

Osnovna škola Vis u akademskoj godini 2019./2020. evidentira 131 učenika (prosječno 20 učenika po odjeljenju) od čega 15 učenika upisanih u prvi razred. Školska generacija 202./2021. upisuje ukupno 116 učenika osnovne škole od čega 8 učenika prvog razreda. U skladu s demografskim kretanjima o kojima je već bilo riječi, broj učenika, pa i broj đaka po odjeljenju stalno opada. Školska zgrada sagrađena je 1964., a od 1975. je u njoj smještena i srednja škola tako da osnovna škola dijeli prostor sa srednjom školom. Ova prostorna kohabitacija uvjetuje organizaciju nastave u dva turnusa, što za obje škole predstavlja izazov pri izvođenju nastave i izvannastavnih aktivnosti.

²⁵ Državni zavod za statistiku_ Gradovi u statistici_20

Slika 8 Broj upisanih u osnovnu školu od 2011. do 2018. godine²⁶

Srednja škola Antun Matijašević Karamane je osnovana 1975. godine pod nazivom Opća srednja škola, pružala je dvogodišnje obrazovanje općeg usmjerenja, a sjedište joj je bilo u zgradici Osnovne škole „Maršal Tito“ u Visu. Svečano otvaranje bilo je 14. rujna 1975. godine, a prvi v.d. ravnatelja bio je Frane Repanić. Tijekom svog postojanja škola je mijenjala zanimanja i struke prema potrebama otoka i željama samih učenika i njihovih roditelja, ali i prema mogućnostima koje im je davalo Ministarstvo. Tako su do danas u školi bili otvoreni sljedeći smjerovi: kuhar, konobar, servir, pomoćni kuhinjski radnik, prodavač, komercijalist, ekonomist, turističko-hotelijerski komercijalist, hotelijersko-turistički tehničar, poljoprivredni tehničar, automehaničar, vodo i plinoinstalater, elektromehaničar, elektromonter, elektroinstalater, brodomehaničar, vodoinstalater i opća gimnazija.

²⁶ Državni zavod za statistiku _ Gradovi u statistici_20

Slika 9 Broj upisanih u srednju školu od 2011. do 2018. godine²⁷

Akademski godini	Ukupno	Broj upisanih u prvi razred srednje škole
2009./2010.	120	39
2010./2011.	121	29
2011./2012.	115	25
2012./2013.	106	24
2013./2014.	89	18
2014./2015.	82	24
2015./2016.	87	23
2016./2017.	74	10
2017./2018.	71	18
2018./2019.	59	11
2019./2020.	53	19
2020./2021.	64	20

Glazbena škola Vis (glazbena škola Josipa Hatzea) izvodi glazbeni program za predškolski, osnovnoškolski i srednjoškolski uzrast, a osim u Splitu, djeluje u čak devet dislociranih odjela; u Postirama, Supetru i Bolu na otoku Braču, u Hvaru, Jelsi i Starome Gradu na Hvaru, na otoku Visu, u Kaštelima i Trogiru. Osim obrazovanja djece i mladih, Glazbena škola Josipa Hatzea obogaćuje i pokreće kulturnu scenu Grada Splita, a radost muziciranja prenosi i na brojnim koncertima i natjecanjima diljem Hrvatske i Europe. Škola je smještena u zgradi kulturnog centra i ima 10 - 20 polaznika. Među polaznicima škole uglavnom se regrutira podmladak orkestra Hrvatske Gradske Glazbe Vis.

VERN-medunarodni sveučilišni centar (VERN' Island School) osigurava prostorne kapacitete, tehničku podršku za događanja, cijelokupnu logistiku (prijevoz, smještaj, prehranu) te koordinaciju i planiranje programskih i ostalih edukativnih, rekreativnih i zabavnih događanja tijekom boravka na otoku (izleti, sportske aktivnosti, kulturni sadržaji...). Veleučilište VERN' na raspolaganju je kao potencijalni programski partner akademskim, poslovnim, kulturnim i drugim događanjima koja se organiziraju u centru. Smještena u obnovljenoj i suvremeno opremljenoj zgradi stare viške škole, u poticajnom ambijentu koji objedinjuje bogato

²⁷ Državni zavod za statistiku_Gradovi u statistici_20

povijesno-kulturno naslijeđe i očuvane prirodne ljepote, otvorena je akademskoj i poslovnoj zajednici za različite tipove programa i okupljanja te stručnog i znanstveno-istraživačkog rada.

Studentima Grad Vis isplaćuje godišnju opću stipendiju u iznosu od 5.000 kuna, te godišnju stipendiju u iznosu od 8.000 kuna definiranu prema socijalnom kriteriju i kriteriju izvrsnosti. Grad Vis kontinuirano provodi pronatalitetnu politiku pa tako još subvencionira udžbenike i radne bilježnice (subvencija se odnosi i na zbirke zadatka i likovne mape), za sve učenike sa prebivalištem na području grada Visa koji pohađaju Osnovnu školu „Vis“ u Visu te za sve učenike Srednje škole „Antun Matijašević Karamaneo“, u iznosu od 50% od ukupnog iznosa priloženog računa. Grad Vis subvencionira nabavu školskih udžbenika i radnih bilježnica za učenike srednjih škola koji imaju prebivalište na području grada Visa, a koji su na školovanju izvan grada Visa zbog upisa smjera kojeg ne nudi Srednja škola „Antun Matijašević Karamaneo“, u iznosu od 50% od ukupnog iznosa priloženog računa.

2.4.4 Sport i rekreacija

Prema Registru udruga Republike Hrvatske evidentirano je 15 udruga s područjem djelovanja u športu i rekreativci:

Tablica 5 Broj aktivnih udruga u športu kao područje djelovanja

JAHTING KLUB HOST
NOGOMETNI KLUB VIS
Aeroklub Vis- Vis
KOŠARKAŠKI KLUB " ISSA "
ŠAHOVSKI KLUB " VIS "
KLUB BORILAČKIH ŠPORTOVA VIS
Sportska udruga " PIKADO KLUB HULK "
Rekreativno-ekološka udruga " ISLOMANIA "
KRIKET KLUB " SIR WILLAIM HOSTE "
Društvo prijatelja HNK Hajduk otok Vis
STOPALA
BOĆARSKI KLUB VIS
MOTO KLUB " FURIJA "

Hrvatsko planinarsko društvo " Hum" - Vis

Kickboxing klub " Issa " Otok Vis

Plesni klub „ Vis „

Organizirana sportska aktivnost odvija se kroz mušku i žensku odbojku i košarku u Školskom sportskom društvu, jedriličarski klub, te ribičko društvo. U Gradu postoje i određeni sportski tereni - dvorana u sklopu škole, te igrališta za tenis i male sportove u sklopu sportsko-rekreacijskog centra. Također, može se računati i sa sportskim terenima u sklopu vojarne 'Samogor'.

U Visu se svakog ljeta održavaju nogometni turniri u kojima sudjeluju viške ekipe. U Visu su djelovali nogometni klubovi Uskok, Jadran, Naprijed i Garnizon. Od 1999. održava se Viški plivački maraton.

Osim brojnih izleta (u Modru šipilju, Zelenu šipilju, Kraljičinu šipilju, obilazak bivših vojnih zona, odlazak na daleke pučinske otoke kao što su Svetac, Palagruža, Brusnik) Vis nudi i mnogo načina za takozvani aktivni odmor. Uz dobro označene puteve može se propješaćiti cijeli otok, izuzetno popularno je savladavanje biciklom viških krajolika, vrlo atraktivno je ronjenje, a poseban način upoznavanja otoka vožnja kajakom Vis ima nekoliko uzletišta za paraglajding .

Popis pješačkih staza Visa:

- VIS – KUT – ZLO POLJE – UVALA STONČICA
- VIS – SV. KRIŽ – VINO POLJE – ČAJNO POLJE – ŽENA GLAVA – TITOVA ŠPILJA – HUM (587 M)
- VIS – KUT – ČUNKOVICA – TIHO BRAĆE POLJE – UVALA MILNA
- VIS - KUT – ČUNKOVICA – LJUBIŠĆE - PODSTRAŽJE – BRGUJAC – UVALA ZAGLAV
- VIS – SV.KRIŽ – PODSELJE – LOKVA – RUKAVAC – RT POLIVALO
- VIS – VINO POLJE – PLISKO POLJE – UVALA RUDA
- VIS – VINO POLJE – PLISKO POLJE – UVALA STINIVA
- VIS – BRATOSAVAC – ČAJNO POLJE – ŽENA GLAVA – HUM (587M)
- VIS – VELA GLAVA – ŽENA GLAVA – HUM (587M)
- VIS – KORITA – GOLETOVO BRDO – ŽENA GLAVA – HUM (587M)
- VIS – OKLJUČNA
- VIS – KUPINOVAC – HUMAC – DONJA POLJICA – GORNJA POLJICA – VIS
- VIS – ROGAČIĆ – UVALA PARJA

Popis biciklističkih staza Visa:

- VIS – PRISME - KRIŽ - LOKVA - PODSTRAŽJE – MILNA – VIS
- VIS - KRIŽ – LOKVA- MARINE ZEMLJE - DRAČEVO POLJE – - PODŠPILJE – KOMIŽA –VIS

Popis ronilačkih centara Visa:

- RONILAČKI CENTAR - "AN-MA"

Popis izleta u Visu:

- MODRA ŠPILJA - Izlet u Modru špilju neizostavni je dio ponude većine turističkih agencija na otoku. Ova po mnogočemu jedinstvena morska špilja nalazi se na otočiću Biševu.
- ZELENA ŠPILJA - Osim agencija koje u svojoj ponudi imaju posjet Zelenoj špilji, u ovu prekrasnu morsku pećinu na otočiću Ravniku, moguće je doploviti iz uvala Milne i Rukavca koje se nalaze na jugoistočnoj obali Visa.
- KRALJIČINA ŠPILJA - Ovaj pješački izlet koji uključuje i polusatnu vožnju makadamom do sela Oključna, koje se nalazi visoko iznad istoimene uvale na sjevernoj obali otoka.
- OBILAZAK BIVŠIH VOJNIH ZONA - Kopneni izlet koji uključuje posjet Veloj Glavi, bivšoj vojarni smještenoj u geometrijskom središtu otoka, zatim penjanje po topovskim utvrdama na rtu Stupišće, te šetnju morskim tunelom u uvali Parja.
- VINSKE RUTE - Sve ambiciozniji i kvalitetniji hrvatski vinari žele da upravo njihov proizvod postane jedan od temeljnih aduta hrvatskog turizma. Dobro poznati viški aduti su vugava i plavac mali, a s izvrsnim otočnim vinima moguće se upoznati u brojnim obiteljskim konobama, podrumima i vinarijama.
- KULTURNA RUTA – Posjet ostacima rimske termi, antičkom teataru, kući Ranko Marinkovića, a koju je sagradio hvarske pjesnik Hanibal Lucić, brojne kule utvrde i ljetnikovci.

2.5 Komunalna infrastruktura

Glavninu komunalnih djelatnosti u Gradu Visu obavlja društvo Gradina Vis d.o.o.. Društvo je osnovano 20. kolovoza 2014. godine upisom u sudski registar Trgovačkog suda u Splitu. Nastalo je spajanjem društava Gradina d.o.o. za komunalne djelatnosti (osnovanog 1968.godine) i Issa Adria Nautika d.o.o. za pružanje usluga u nautičkom turizmu (osnovanog 2003. godine), oba u 100% vlasništvu grada Visa. Osnovne djelatnosti društva su održavanje čistoće, sakupljanje i odlaganje komunalnog otpada, usluge u nautičkom turizmu (djelatnost luke i marine), održavanje javnih površina, parkova i plaža, održavanje nerazvrstanih cesta, građevinska djelatnost, dimnjačarske usluge, upravljanje tržnicom i ribarnicom, održavanje i upravljanje grobljima, pogrebne usluge, djelatnost parkinga, te kino-prikazivačka djelatnost.

Grad Vis mlađe obitelji oslobađa dijela komunalnog doprinosa prilikom gradnje prve nekretnine. Također Grad Vis na svom zemljишtu gradi i 13 novih stambenih jedinica.

2.5.1 Odlaganje otpada

Na području Grada Visa komunalne djelatnosti obavlja Gradina Vis d.o.o., trgovačko društvo za obavljanje komunalne djelatnosti i pružanje usluga u nautičkom turizmu čije je sjedište u Visu. Prikupljeni komunalni otpad se odlaže na službenom neuređenom odlagalištu Wellington koje se nalazi na području grada Visa.

Organiziranim skupljanjem otpada je obuhvaćeno svo stanovništvo grada i okolice Visa. Tijekom turističke sezone odvoz otpada odvija se svakodnevno dva puta na dan za otok Vis, a za druga naselja se odvija dva puta tjedno. Sustav prikupljanja otpada odvija se u plastičnim posudama i kontejnerima. Svaki korisnik ima pravo na jedan odvoz otpada godišnje bez naknade. Otpad koji je nastao na javnim prometnim površinama se skuplja svakodnevno uz pomoć malih kanti male zapremnine. Uz to, u gradu Visu je organizirano prikupljanje glomaznog opada i tehnološkog otpada koji se prikupljaju posebnim vozilima.

U gradu Visu postoje tri zone za plaćanje komunalne naknade:

- I ZONA – Naselje Vis,
- II ZONA – Naselja: Bargujac, Marinje Zemlje, Milna, Plisko polje, Podselje, Podstražje, Rukavac

- III ZONA – Naselja: Dračevo polje, Rogačić i Stončica.

Osim po zonama, otpad se razvrstava i prema tipu otpada koji se proizvodu u gradu Visu (razvrstavanje prema Planu gospodarenja otpadom Grada Visa za razdoblje od 2017.-2022. godine):

- komunalni otpad- količine miješanog komunalnog otpada predstavljaju zbroj količina otpada koji proizvede stanovništvo i otpada koji nastaje od pravnih subjekata.
- Proizvodni otpad - Na području Grada Visa nastaju različite vrste proizvodnog otpada za koji su odgovorni proizvođači/posjednici otpada.
- Opasni otpad- Opasni otpad nastaje u raznim gospodarskim subjektima, koji sukladno propisima gospodarenja otpadom zbrinjavaju nastali otpad na propisan način.
- Posebne kategorije otpada- biootpad, otpadni tekstil i obuća, otpadna ambalaža, otpadne gume, otpadna ulja, otpadne baterije i akumulatori, otpadna vozila, otpad koji sadrži azbest, medicinski otpad, otpadni električni i elektronički uređaji i oprema, otpadni brodovi, morski otpad, građevni otpad, otpadni mulj iz uređaja za pročišćavanje otpadnih voda, otpad iz proizvodnje titan dioksida, otpadni poliklorirani bifenili i poliklorirani terfenili.
- Biootpad- sakuplja i odlaže sa miješanim komunalnim otpadom.
- Otpadni tekstil i obuća - prikupljanje tekstila i obuće putem 4 spremnika za tekstil koji su smješteni u sklopu zelenih otoka.
- Otpadna ambalaža - ambalaža iz gospodarskog sektora se predaje ovlaštenim sakupljačima uz propisanu dokumentaciju
- Otpad motornih vozila - Uspostavljen je sustav prikupljanja za otpadne gume, otpadna ulja, otpadne baterije i akumulatore te otpadna vozila. Proizvođači/posjednici navedenih vrsta otpada otpad predaju ovlaštenim sakupljačima uz propisanu dokumentaciju.
- Azbest - Na području Grada Visa uspostavljen je sustav prikupljanja otpada koji sadrži azbest. Ova vrsta otpada najčešće nastaje pri rekonstrukciji stambenih i drugih objekata te vodovodne mreže i sustava javne odvodnje.
- Medicinski otpad - Na području Grada nalazi se Dom zdravlja s ambulantom, Dom umirovljenika te ljekarna. Odgovornost je na proizvođaču otpada te oni uredno predaju medicinski otpad ovlaštenim sakupljačima uz propisanu dokumentaciju.

- Elektronički uređaji i oprema - osigurano je putem ovlaštenog koncesionara (Tehnomobil d.o.o., Split).
- Otpadni brodovi i morski otpad - Udruge, ronoci uz suradnju komunalnog poduzeća organiziraju jednom godišnje akcije čišćenja plaža i podmorja (podaci o skupljenim količinama nisu evidentirani).
- Građevinski otpad - U nacionalnom je interesu da građevinski otpad ne završi na divljim deponijama, nego da se kontroliran.
- Otpadni mulj iz uređaja za pročišćavanje otpadnih voda- Na području Grada Visa nalazi se mehanički pročistač otpadnih voda. Primarna obrada otpadnih voda u mehaničkom pročistaču odvija se pomoću grube rešetke na kojoj se zaustavlja krupni otpad, a zatim se obrada otpadne vode provodi u kompaktnom uređaju koji se sastoji od fine rešetke i taložnice. Prikupljene otpadne vode nakon mehaničkog se pročišćavanja slobodno ispuštaju u otvoreno more na dva mjesta. U planu je dogradnja sustava odvodnje s uređajem za pročišćavanje i podmorskим ispustom.

Trenutno stanje u području sakupljanja komunalnog otpada na području Grada Visa nije zadovoljavajuće, imajući u vidu ciljeve koji trebaju biti ostvareni shodno Planu gospodarenja otpadom Republike Hrvatske. Prema odluci Ministarstva zaštite okoliša i energetike u Hrvatskoj je za zatvaranje predodređeno 27 odlagališta, a otpad s njih preusmjeren na 21 odlagalište koje nastavlja s radom do otvaranja centara za gospodarenje otpadom. Proces je trebao biti dovršen do prosinca 2018. godine, što se nije dogodilo. Međutim u gradu Visu projekt je pokrenut i završen sredinom listopada 2019.godine kada je zatvoreno odlagalište neopasnog otpada Šćeće u Komiži. Komiški otpad preusmjeren je na odlagalište "Wellington" na području grada Visa. U međuvremenu je napravljena kazeta za azbestni otpad, kao i kompletna infrastruktura do odlagališta Wellington, to jest pristupni put, vodoopskrba, struja i telekomunikacije.

2.5.2 Vodoopskrba

Otok Vis i sam Grad Vis crpe vodu iz lokalnih izvora do kojih se dolazi bušenjem u unutrašnjosti otoka. Kapaciteti vode kritični su tokom ljetnog perioda zbog suše i malo padalina što uvelike utječe na razvoj poljoprivrede čije potrebe za vodom premašuju količinu i opskrbu u odnosu na trenutno stanje u gradu Visu. Međutim, za razliku od drugih otoka, otok Vis ispunjava vlastitu potrebu za vodom zbog svojih prirodnih izvora vode. Cjelokupna

vodoopskrba Visa, zasniva se na eksploraciji slatkovodne leće na lokaciji Korita, a zbog povećane potražnje ljeti se koristi izvor Pizdica. Vodoopskrbom upravlja komunalno poduzeće Vodovod i odvodnja Visa d.o.o.

Crpilište Korita je središnji objekt vodoopskrbnog sustava otoka Visa. Smješteno je u unutrašnjosti otoka uz prometnicu Vis-Komiža. Na lokaciji Korita se nalazi crpna stanica s istim imenom i pet bunara. Podzemne vode crpe se posebnim bunarskim crpkama te tlačnim cjevovodima u crpni bazen te se distribuira do potrošača. Dezinfekcija vode obavlja se kloriranjem na distribucijskim cjevovodima na izlazu iz crpnog bazena.

Distribucija vode odvija se u tri pravca:

- pravac Komiža (tlačni cjevovod) ,
- pravac Vela glava (tlačni cjevovod) ,
- pravac Vis (gravitacijski cjevovod).

Mreža vodoopskrbe izgrađena je većim dijelom od azbest-cementnih cijevi i djelomično od čeličnih. Kvaliteta vode na crpilištu je dobra, a salinitet vode je ispod dopuštene vrijednosti.

Konfiguracija terena i prostorni raspored uvjetovali su izgradnji vodoopskrbne mreže s velikim brojem vodosprema i prekidnih komora. Područje Visa iz izvora Korita snabdijeva se iz dva smjera. Prvi smjer je u smjeru grada Visa, voda gravitacijom dolazi do vodospreme Vis II, a potom u Bandiricu, Vis i Kut. Drugi smjer ide iz vodospreme Borovik koji se nalazi na teritoriju grada Komiže. Opremanjem sustava mjerno-regulacijskim uređajima omogućeno je praćenje rada i upravljanje sustavom, što je vrlo važno za upoznavanje mehanizma rada prirodne podzemne akumulacije.

2.5.3 Elektroopskrba

Grad Vis je u velikoj udaljenosti od energetske mreže Hrvatske, što uvjetuje velikim troškovima i odlaganjima investicija u elektroenergetski sustav grada Visa iako je Vis dio cjelokupne mreže elektroopskrbe Hrvatske. Postojeći način napajanja otoka Visa/Grada Visa električnom energijom u gotovo svim svojim elementima ne zadovoljava postojeće potrebe, pa samim tim i potrebe gospodarskog razvoja otoka.

Napajanje električnom energijom otoka Visa vrši se iz transformatorske stanice Stari Grad na otoku Hvaru preko kabelske veze duljine 49 km. Vezu čine dva pomorska kabela 35 kV, koji su elektroenergetskim sustavom Republike Hrvatske povezani dalekovodom 110 kV Stari Grad

- Nerežišća na otoku Braču koji se dodatno spaja kabelom duljine 19.2 km uključujući pomorski kabel od uvale Slatina do uvale Travna na Visu duljine 4.5 km.

Polaganjem kabelske veze iz TS Stari Grad preko TS Hvara do TS Visa osiguran je siguran protok električne energije na području grada Visa rješenjem saniranja najosjetljivijeg dijela sustava napajanja otoka. Trajno rješenje napajanja otoka očituje se u prijelazu na 110 kV napon izgradnjom spojne točke na otoku Visu.

Dalekovodi su uglavnom od bakra nedovoljnog presjeka izvedeni na betonskim stupovima, koji su zbog velike količine soli u zraku u kritičnom stanju. Posljednjih godina obavljeno je kabliranje srednjo-naponske električne mreže, čime se osjetno popravila situacija elektroopskrbe u urbanim dijelovima otoka i grada Visa. Pokrivenost otoka i grada Visa električnom mrežom je 99 %, a broj priključaka premašuje broj stalno nastanjenih kućanstava, što ukazuje na velik broj kuća za odmor.

U zaštitnim pojasevima nadzemnih dalekovoda nije dozvoljena gradnja ni rekonstrukcija objekata bez prethodne suglasnosti nadležne elektroprivredne organizacije.

2.5.4 Nekonvencionalni izvori energije

Prioriteti Republike Hrvatske i Strategije energetskog razvijatka su štednja i racionalno korištenje energije, uključujući razvoj svih domaćih nekonvencionalnih izvora energije (Sunce, vjetar i bioenergija). Karakterizira ih nestabilnost i niska gustoća energetskog dotoka, zbog čega su u razvojnim planovima marginalizirani. Na području grada Visa još nisu u potpunosti realizirani resursi nekonvencionalnih izvora energije.

Proizvodni objekti elektroenergetskog sustava koji ne koriste te izvore energije ne mogu se graditi u obalnom i otočkom području. Otok Vis, otok Biševo i ostali otoci na području Grada Visa, imaju dobre preduvjete za korištenje obnovljivih izvora energije. Prosječna godišnja brzina vjetra iznosi 5.4 m/sec što ih svrstava među najvjetrovitija područja Hrvatske, a sunce sije više od 2700 sati godišnje sa prosječno vrlo malom naoblakom.

Unatrag deset godina, tvrtka KONČAR - Obnovljivi izvori d.o.o. predlaže projekt izgradnje solarna elektrana (snage 2MW) u gradu Visu, koja bi bila gotovo u potpunosti hrvatski proizvod, te bi otoku Visu osigurala stabilan izvor energije i pokrila 50 posto njihove ljetne dnevne potrošnje. Sunčana elektrana Vis, priključne snage 3,5 MW smještena je na lokaciji površine 5,5 hektara, na brdu Griževa glavica, na nadmorskoj visini od oko 250 metara, u

blizini naselja Žena Glava, oko 3,6 kilometra jugozapadno od grada Visa te oko 4,8 kilometara istočno od Komiže. U elektrani je instalirano 11.200 fotonaponskih modula snage 340 Wp, izvedena je srednje-naponska kabelska mreža duljine 5,2 km te je ugrađeno pet frekvencijskih pretvarača nazivne snage 720 kW, proizvoda domaćeg proizvođača, tvrtke Končar, u suradnji s kojom HEP realizira ovaj projekt. Očekivana godišnja proizvodnja je oko 5 milijuna kWh električne energije čime se mogu podmiriti potrebe oko 1.600 kućanstava. Izgradnjom sunčane elektrane, otok Vis dobio je vlastiti izvor obnovljive energije i veću sigurnost opskrbe električnom energijom. Vrijednost investicije je 31,3 milijuna kuna. Uz elektranu će se u idućoj fazi instalirati baterijski spremnik snage 1MW i kapaciteta 1,44 MWh, za koji je u tijeku izrada tehničke dokumentacije. Baterijski spremnik će se koristiti za pružanje usluga uravnoteženja elektroenergetskog sustava te u svrhu očuvanja stabilnosti mreže na otoku.

2.5.5 Odvodnja

Kanalizacijski sustav Grada Visa većim dijelom je izgrađen na osnovu svoje usvojene tehničke dokumentacije i na njega je priključeno oko 60% stanovništva. Obalni kolektor s crpnom stanicom, tlačnim cjevovodima, gravitacijskim cjevovodima i pročistačem čine povezani sustav na kojeg je priključena cjelokupna kanalizacijska mreža Grada Visa. Uloga mehaničkog pročišćivača je pročišćavanje do stupnja kakvoće koji osigurava da otpadna voda neće značajno pogoršati okoliš jer se otpadne vode ispuštaju u more. Zbog toga je nužno praćenje kvalitete mora na lokaciji ispusta kako bi se ovisno o razvoju naselja, odnosno postignutom parametru kakvoće mora, potrebno moglo omogućiti viši stupanj pročišćavanja otpadnih voda. Nakon pročišćavanja otpadne vode se slobodno ispuštaju na područjima naselja Luka i naselja Kut.

Sakupljanje i odvodnja otpadnih voda za unutrašnjost naselja moguće je riješiti putem pojedinačnih i grupnih septičkih jama čiji će se sadržaj ispumpavati i odvoziti na uređaj za pročišćavanje ili korištenjem malih uređaja za pročišćavanje pojedinačnih objekata sa ispuštanjem u teren.

Otpadne vode gospodarskih pogona i servisa moguće je rješavati sa vlastitim uređajima za pročišćavanje do nivoa komunalnih otpadnih voda koje se kao takve ispuštaju u javni kanalizacijski sustav. Veliki broj ugostiteljskih objekata nije opremljen pročišćivačima masti u kuhinjama ili uređajem za pročišćavanjem vode od pranja tekstila koji je obvezno provesti prije puštanja otpada u javni sustav odvodnje. Za pravilnu dispoziciju otpadnih voda planiranih ugostiteljsko turističkih zona neophodno je izgraditi kanalizacijski sustav sa glavnim

kolektorom sa izmjeničnim gravitacijskim i tlačnim dionicama te rješenje ispusta putem vlastitog uređaja za pročišćavanje sa ispustom ili priključkom na postojeći sustav naselja.

Sustav odvodnje oborinskih voda je djelomično odvojen pa se tako prikupljene vode bez ikakvog pročišćavanja ispuštaju izravno u more. Oborinske se vode uglavnom površinskim kanalima odvode do mjesta na kojima se infiltriraju bez posljedica na okolno zemljište, odnosno u more u naseljima na obali. Dio oborinskih voda i dalje se skuplja u postojećim privatnim i javnim cisternama, uglavnom za poljoprivredne potrebe.

2.5.6 Telekomunikacije

Sustav telekomunikacija Grada Visa čine mreže za pružanje mobilnih i fiksnih usluga komunikacije te organizacijski dijelovi i sredstva za održavanje telekomunikacijske mreže. Mreža se sastoji od čvorova komutacije prijenosnih medija i uređaja te terminala i softvera za upravljanje i nadzor određenih dijelova komunikacijske mreže. Razvoj telekomunikacijskih mrežnih kanala odvijao se znatno brže od planskih pretpostavki u odnosu na planiranje razvoja grada Visa zbog ubrzanog razvoja telekomunikacija u svijetu pa tako i u Republici Hrvatskoj. Gradnja telekomunikacijskih sustava je građena novoj tehnološkoj osnovi koja se uvelike razlikuje od planirane. Telefonska mreža na području Grada Visa kapacitetom zadovoljava potrebe postojećih naselja. Korisnički vodovi kojima su telefonski pretplatnici povezani na komutacijske čvorove položeni su gotovo u svakoj ulici i do svakog objekta, uglavnom podzemno kabelima s bakrenim vodičima ili nadzemnim zračnim kabelom također bakrenim vodičima presjeka 0,4 mm.

Osnovu telefonske mreže čine četiri pretplatnička stupnja od kojih su dva stupnja (UPS) izgrađeni na području grada Visa – Vis i Podstražje. UPS-ovi su međusobno povezani svjetlovodnim sustavom prijenosa. Dostignuti stupanj razvoja telefonske mreže otoka je na europskom nivou sa potpuno digitaliziranim mrežom, sa 63 GTP /100 stanovnika. Zbog starosti, u jednom dijelu mreže u bliskoj budućnosti predstoji rekonstrukcija, a time i izjašnjavanje operatera o interesu za ulaganje u fiksnu mrežu (zbog demografske slike stanovništva).

Mobilna telefonija je u izuzetnom porastu te će se još više povećavati i zahtijevati posebne vrste mrežnih kanala za spajanje, tako da je većina otoka pokrivena s više pokretnih radiotelefonskih mreža: analognom NMT mrežom, komercijalnog naziva Mobitel i digitalnim GSM mrežama za uspostavu komunikacije u mobilnim mrežnim sustavima:

- digitalnom GSM mrežom, komercijalnog naziva Cronet (bazna postaja instalirana na lokalitetu «Brguljac»);
- digitalnom GSM mrežom, komercijalnog naziva A 1 (bazne postaje instalirane na lokacijama «Jastog», »Brguljac» i «Korita»);
- digitalnom GSM mrežom, komercijalnog naziva Tele2.

Osnovna telekomunikacijska usluga koja po značaju višestruko nadilazi sve ostale usluge, svakako je prijenos govornih informacija kroz nepokretnu i pokretnu telefonsku mrežu. Obzirom na izgrađenost telefonske mreže, kako nepokretne tako i pokretnih, ova je usluga dostupna cjelokupnom pučanstvu (i ostalim subjektima na području grada). Radio reljena postaja i bazna radijska postaja nalaze se u naselju Vis, a TV odašiljač je u blizini naselja Vis. Najveći problem i smetnje televizijskom mreži predstavljaju talijanske televizijske kuće koje prekoračuju jačinu signala dogovorene međunarodnim sporazumima.

U skladu s izmjenama Pravilnika o univerzalnim uslugama u elektroničkim komunikacijama, HT d.d. je kao operator univerzalne usluge obvezan od 1. siječnja 2020. godine omogućiti fizičkim i pravnim osobama brzinu prijenosa podataka od najmanje 4 Mbit/s. Do sada je minimalna brzina bila 1 Mbit/s.

Grad Vis raspolaže potrebnim infrastrukturnim objektima što omogućuje društveni razvoj i postojeće gospodarstvo i takva infrastruktura može predstavljati temelj za privlačenje i razvoj gospodarskih djelatnosti. Telekomunikacijski razvoj je tekao ubrzano zbog tehnoloških dostignuća i zahtjeva populacije za bržom i efektivnijom telekomunikacijom. Unatoč stabilnom razvoju infrastrukture postoje problemi koji zahtijevaju potencijalna rješenje u budućnosti.

Vodoopskrbu karakteriziraju znatni gubitci vode te preveliko opterećenje na vodovodne cijevi koje zahtijevaju modernizaciju zbog velikog povećanja broja stanovnika (privremeno) u razdoblju turističke sezone. Zbog količine vode na samom otoku pa tako i u Gradu Visu nije zadovoljena potreba za održavanjem poljoprivrednih dobara te za povećanje kapaciteta vodoopskrbe potrebna su velika ulaganja. Vodoopskrba Grada Visa temelji se na korištenju vlastitih vodozahvata „Korita“ i „Pizdica“. Postojeći vodovod od PEHD cijevi profila DN 110 mm, prikaz kojeg je dan u kartografskom prikazu broj 2.2 „Vodnogospodarski sustav“, opskrbljuje se iz vodospreme „Vis 1“ (Kut) kojoj je kota dna 91,87 m.n.m, zapremina $V=185\text{ m}^3$ i iz vodospreme „Vis II“, (Dol) kote dna 79,65 m.n.m, kapaciteta $V=2\times250\text{ m}^3$. Planirani vodovod unutar područja Urbanističkog plana uređenja Ugostiteljsko – turističke zone T1 „Češka vila“ priključuje se na postojeći vodovod, a položen je u prometnoj površini prema „Češkoj vili“, u stazi prema sadržajima na najvišim kotama poluotoka i u planiranoj prometnoj površini koja vodi prema postojećem potkopu, radi omogućavanja priključenja sadržaja za koje se u postupku rekonstrukcije navedeni zahvat može namijeniti. U postojećem i planiranom vodovodu zadovoljen je Pravilnikom o hidrantskoj mreži propisan tlak, a objekti se štite od požara predviđenim nadzemnim hidrantima na međusobnoj udaljenosti od cca 150 m. Potrebna količina vode za planiranu turističku zonu je 150 m³/dan. Otpadne vode predstavljaju značajan problem u priobalnim područjima jer ugrožavaju gospodarske djelatnosti poput turizma jer izazivaju onečišćenje vode i neugodan miris. U područjima Rukavac, Ženka, Milna, Brguljac otpadne vode se disponiraju u vodonepropusne crne jame što dugoročno nije prihvatljivo rješenje zbog povećanog ispusta otpadnih voda unutar sezone. Planira se razdjelni sustav kanalizacije. Planirani kolektor odvodnje otpadne vode priključuje se na postojeću kanalizaciju pored nogometnog igrališta, kojim se odvodi otpadna voda do kolektora na obali i dalje uvodi u more podmorskim ispustom. Planirani kolektori odvodnje otpadne vode predviđeni su u prometnicama unutar zone. Na području Grada Visa nije planirana izvedba plinske mreže, odnosno opskrba potrošača plinom.

Nizak stupanj korištenja obnovljivih izvora energije može povezati probleme Grada Visa u cjelinu te je potrebno ulaganje u posebne izvore energije. Obalno more naselja Vis je visoke kategorije, obzirom na riješenu odvodnju otpadnih voda naselja Vis izvedbom mehaničkog uređaja za pročišćavanje, te podmorskog ispusta na istočnom i zapadnom dijelu Viške uvale, koja se mora očuvati primjenom uvjeta propisanih ovim Planom za izgradnju novih sadržaja.

Vodoopskrbni sustav potrebno je permanentno održavati i obnavljati cjevovodnu mrežu do krajnjih korisnika kako bi se što više smanjili gubitci bitke vode. Uz manja finansijska ulaganja u postojeće podzemne cisterne može se akumulirati tehnološka voda koja bi u ljetnim mjesecima mogla biti korištena kao pitka voda. Važno je provoditi mjere zaštite vodocrpilišta te planirati izradu hidrogeološke studije podzemnog dijela otoka radi utvrđivanja novih potencijalnih izvora vode raspoložive za eksploataciju.

Otpadne vode vrlo su značajne za dugoročni razvoj Grada Visa. Kvalitetno rješavanje problema otpadnih voda zahtijeva veliki broj aktivnosti i ulaganja. Potrebno je modernizirati postojeći sustav pročišćavanja otpadnih voda na bazi biološkog očuvanja okoliša uz pomoć aerobnih mikroorganizama. Obavezno je pratiti kvalitetu mora na područjima ispuštanja otpada u more. Stvaranje mogućnosti spajanja svog stanovništva na kanalizacijsku mrežu. Za poboljšanje lučkog djelokruga potrebno je uvesti rezervoare za prikupljanje otpadnih voda iz brodova i tretirati ih kroz kanalizacijski sustav Grada. Važno je uvesti obavezno korištenje pročišćivača u ugostiteljskim i sličnim objektima kako bi se smanjilo odlaganje otpada iz kuhinja i drugih objekata direktno u otpadnu vodu bez dodatnog stupnja pročišćavanja. za područje Rukavac, turističku zonu Zaravniče i Brgujac te područje Milna-Ženka potrebno je izgraditi zaseban sustav s odvodnim kolektorima, uređajima za pročišćavanje i podmorskim ispustima.

Elektroenergetski sustav potrebno je sanirati i dograditi postojeći sustav u svrhu poboljšanja sigurnosti i pouzdanosti napajanja potrošača električnom energijom. Trajno je rješenje prelazak na 110 kV sustav. Važno je uskladiti sustav opskrbe energijom u svrhu razvoja gospodarstva, demografije i prostornog razvoja grada Visa. Planirani koncept izgradnje prostora temelji se na tri skupine elektroprivrednih objekata (temeljne mreže, srednje-naponske mreže i mjesne mreže). Potrebno je rekonstruirati postojeće trafostanice. Važno je poticati projekte koji podržavaju uvođenje obnovljivih izvora energije.

Telekomunikacijskom sustavu je potrebno osigurati pružanje usluga bežičnog interneta po jednakim uvjetima kao za cijelu Republiku Hrvatsku po brzinama od 70 – 100 Mbit/s.

Plan gospodarenja otpadom Grada Visa za razdoblje od 2017.-2022. godine navodi ciljeve po kojima je potrebno realizirati rješenja odlaganja različitih vrsta otpada.

Slika 10 Ciljevi gospodarenja otpadom koje je potrebno postići do 2022. godine

Tablica 6.-1.: Ciljevi gospodarenja otpadom koje je potrebno postići do 2022. godine u odnosu na 2015. godinu.

Br.	Cilj		
1.	Unaprijediti sustav gospodarenja komunalnim otpadom	Cilj 1.1.	Smanjiti ukupnu količinu proizvedenog komunalnog otpada za 5 %
		Cilj 1.2.	Odvojeno prikupiti 60 % mase proizvedenog komunalnog otpada (papir, staklo, plastika, metal, biootpadi i dr.)
		Cilj 1.3.	Odvojeno prikupiti 40 % mase proizvedenog biootpada koji je sastavni dio komunalnog otpada
		Cilj 1.4.	Odložiti na odlagališta manje od 25 % mase proizvedenog komunalnog otpada
2.	Unaprijediti sustav gospodarenja posebnim kategorijama otpada	Cilj 2.1.	Odvojeno prikupiti 75 % mase proizvedenog građevnog otpada
		Cilj 2.2.	Uspostaviti sustav gospodarenja otpadnim muljem iz uređaja za pročišćavanje otpadnih voda
		Cilj 2.3.	Unaprijediti sustav gospodarenja otpadnom ambalažom
		Cilj 2.4.	Uspostaviti sustav gospodarenja morskim otpadom
		Cilj 2.5.	Uspostaviti sustav gospodarenja otpadnim brodovima, podrtinama i potonulim stvarima na morskom dnu
		Cilj 2.6.	Unaprijediti sustav gospodarenja ostalim posebnim kategorijama otpada
3.	Unaprijediti sustav gospodarenja opasnim otpadom		
4.	Sanirati lokacije onečišćene otpadom		
5.	Kontinuirano provoditi izobrazno-informativne aktivnosti		
6.	Unaprijediti informacijski sustav gospodarenja otpadom		
7.	Unaprijediti nadzor nad gospodarenjem otpadom		
8.	Unaprijediti upravne postupke u gospodarenju otpadom		

2.6 Promet

Prometni sustav grada Visa najviše određuju činjenice da se radi o otoku koji je udaljen od kopna i relativno male površine s malim brojem stalnog stanovništva. Cjeloviti prometni sustav čine međusobno povezani prometni podsustavi koji omogućuju kopnenu i pomorsku koheziju otoka. Dva su dominantna prometna podsustava, a to su cestovni i pomorski podsustav. Cestovni podsustav povezuje mjesta na otoku u jednu cjelinu, dok pomorski sustav povezuje otok i sam grad Vis sa drugim otocima i kopnom. Ta dva prometna sustava uvelike utječu na kvalitetu života građana Visa te općeniti razvoj i napredak grada. Neophodna je komplementarnost cestovnog i pomorskog prometa te potreba integralnog pristupa u strategiji razvijanja cestovne i pomorske infrastrukture.

Uz cestovni i pomorski promet razlikujemo i poštansko-telekomunikacijski prometni podsustav koji u vidu Grada Visa čini širi sustav povezanosti grada s ostatkom Hrvatske posebice u komunalnoj infrastrukturi.

Zračni prometni podsustav vezan je isključivo uz povremeni helikopterski prijevoz, uglavnom u funkciji hitnih intervencija na otoku. Međutim, razvojem prometne infrastrukture, kako u Gradu Visu pa tako i u cijeloj Hrvatskoj, otvara se mogućnost razvoja zračnog prometa koji bi obuhvaćao zrakoplove koji slijeću na more ili kopno u formi javnog linijskog ili taksi prijevoza, ali prije svega to ovisi o gospodarskom i demografskom razvoju otoka te ga je posebno potrebno staviti u okvir strateških ciljeva.

U razvitu cestovnog i pomorskog prometa potrebno je analizirati stanje prometnih podsustava kako bi se utvrdila potreba za boljim prometnim povezivanjem svih aspekata gradskog središta s prigradskim naseljima, obližnjim otocima i u konačnici s kopnom.

2.6.1 Cestovni prometni podsustav

Cestovni prometni sustav ima veliku važnost prilikom spajanja svih gradskih središta i okoline, kao i konekciju grada Visa sa ostalim dijelovima otoka Visa. U odnosu na županijsku kojoj pripada, Grad Vis je determiniran svojim položajem na poprečnom jadranskom prometnom koridoru. S razvojem grada i gradskih središta, javlja se porast zahtjeva za unaprjeđenjem cestovnog prometa u smislu otvaranja gradskih linija te povećanja prijevoznog kapaciteta, kao i drugih nivoa usluga poput taxi službe.

Glavna cestovna prometnica na otoku je ona koja s najkraćom vezom spaja dva otočna grada Vis i Komižu (Ž-6212), a zatim cesta Vis-Podselje-Dračevo Polje-Podhumlje-Podšipanje-Komiža (D-117) koja čini otočku cjelinu. Sekundarni pravci prometnog povezivanja su lokalnog karaktera i odnose se na veze sa obalnim područjima otoka, uključujući ceste u gradovima i van njih. Sustav potencijalnog gradskog prometa mora udovoljavati funkciji kvalitetnog povezivanja Visa s gravitirajućim područjem i potrebama za lokalnim prijevozom.

U tehnološkom smislu važno je napomenuti upravljanje prometnom, prometnu signalizaciju i karakteristike prijevoznih sredstava te održivost cesta na području grada.

Odražavanje prometnog podsustava može se razvrstati u nekoliko kategorija, međutim izrazito je važno napomenuti koji sve faktori mogu utjecati na nemogućnost održavanja suvremenog cestovnog podsustava:

1. Tehnološki faktori. Barjera uvođenju nove tehnologije ogleda se u tome što se nove tehnologije uglavnom teško mogu ukomponirati u postojeći prometni sustav.

2. Državne politike i regulatorni okvir. Barijera uvođenju nove tehnologije ogleda se u činjenici da vlade ne iznose jasnu sliku o potrebi za novim tehnologijama, čineći investitore manje sklonima ulaganu u rizičnije alternative.
3. Kulturološki i psihološki faktori. Na današnje vrijeme, fleksibilnost i sloboda povezani su sa posjedovanjem automobila. Alternativne metode transporta pružaju drugačiju sliku, prezentiraju drugačiju vrijednost, a neupoznatost s alternativama, može dovesti do skepticizma.
4. Faktori potražnje. Barijera uvođenju nove tehnologije u ovom slučaju ogleda se u činjenici da nove tehnologije još nisu pokazale i dokazale svoju vrijednost pa potrošači ne znaju što mogu očekivati. S obzirom da su nove tehnologije obično i skuplje što u kombinaciji sa nesigurnošću može prouzrokovati manjak ili potpuni izostanak potražnje.
5. Proizvodni faktori. Nesigurnost od strane potrošača, i posljedično manjak potražnje, demotivira proizvođače za ulaganjem i uvođenjem novih transportnih tehnologija. Tim više, što su ovakve tehnologije povezane s jako visokim troškovima, a nesigurnost u povrat takve investicije svakako će demotivirati proizvođače pogotovo ako se radi o izoliranom otočnom području.

Iako se uloga prometa u turizmu proučava već neko vrijeme, uočljiva je promjena u percepciji uloge prometnog sustava u funkciji turizma. Ranija istraživanja na ovu tematiku doživljavala su prometni sustav kao puko sredstvo kojim turisti dolaze i odlaze iz jedne destinacije u drugu. Međutim, novija istraživanja dokazala su da kvaliteta prometnog sustava ima direktni utjecaj na turistički doživljaj i odabir turističke destinacije. Čak štoviše, transport sam po sebi može biti turistička atrakcija poput, primjerice, krstarenja, izleta brodom, morima i sl. Prometni podsustav u turizmu:

1. osigurava dostupnost turističke destinacije pomoću objekata prometne infrastrukture;
2. osigurava „kvalitetno putovanje“
3. pretvara putovanje u „turistički doživljaj“;
4. osigurava mobilnost turista u samoj turističkoj destinaciji;
5. osigurava kvalitetnu opskrbu turističke destinacije;

6. realizira posebne oblike prometnih usluga kao „turističku atrakciju“ u turističkim odredištimi

Autobusne linije povezuju Vis i Komižu te neka obližnja mjesta, ali samo u smjeru trajektne luke. Raspored je podložan sezonskim izmjenama ovisno o trajektnim linijama između Splita i Visa. Tijekom visoke sezone broj trajektnih linija se povećava, pa tako i broj autobusnih linija. Autobusne linije održava Nautički centar Komiža d.o.o.

Za potrebe cestovnog prometa važno je fokusirati se na odrednice koje determiniraju duljinu cesta prema njihovim kategorijama i na stanje njihovih kolnika, odnosno održavanje cesta te na parkirališta za osobna vozila, a u manjoj mjeri na ostale prometne objekte. Osim grada Visa cestovni promet povezan je i sa drugim manjim i većim sredinama na otoku. Za potrebe odvijanja cestovnog prometnog podsustava mrežu prometnica treba zasnivati na određenim principima održavanja cesta i unaprjeđenja prometa. Važno je poštivanje postojećih cestovnih ruta kao i izbjegavanje narušavanja krajobraznih vrijednosti područja. Maksimalno je potrebno očuvati vrijedne poljoprivredne površine te dislocirati tranzitni promet putem obilaznica te ukidanje kolnog prometa u blizini morske obale i riva.

Cestovna mreža otoka visa sastoji se od:

1. državne otočke ceste,
2. županijskih cesta,
3. lokalnih cesta,
4. nerazvrstanih cesta.

Tablica 6 Popis cesta otoka Visa

Kategorija ceste	Broj	Opis ceste	Duljina (km)	Širina (m)
DRŽAVNA	17	Vis - Podhum - Komiža	19.68	7
ŽUPANIJSKA	6212	Vis - Komiža	9.93	6
	6721	Uvala Povoja - Vis (D117)	3.31	5.5
	67211	D117 - Marine Zemlje - D117	25.51	5.5
LOKALNA	67212	Vis (D117) - Čunkovica (D117)	4.47	5.5
	67213	Čunkovica (D117) - Stončica	5.24	5.5
	67214	L 67215 - Milna	2.08	5.5
	67215	D117 - Rukavac	3.86	5.5

Mreža nerazvrstanih cesta spaja se direktno na lokalne, županijske i državne ceste uz mrežu poljskih puteva koja nije namjenski ni planski razvijana. Poljski putevi se koriste u različite svrhe te im je namjena predodređena, ali ne i razvijana. Veliki dio terena otoka oko grada Visa je nedostupan za prilaz osobnim automobilima u svrhe poljoprivrede. Novi plan poljoprivrednih puteva je važno integrirati u dosadašnji plan prometnica u vidu pretvaranja neodređenog vlasništva u određeno.

Vis kao i ostali mediteranski gradovi imaju uske ulice kroz koje je prometovanje otežano. Potrebu za sanacijom takvih cesta ima i grad Vis zbog neprimjerenosti veličine ceste (posebice cesta prema Milini). Manje gradske ulice također ulaze u kategoriju nerazvrstanih cesta, koje povezuju dijelove naselja Luka, Kut i drugih gradskih naselja s glavnim otočkim prometnicama. Samo dio tih cesta je potpuno infrastrukturno opremljen. Prometno-tehnički elementi su neujednačeni i ograničeni postojećim terenom i već izgrađenim objektima i sadržajima.

Cesta koja spaja Vis i Komižu je modernizirana i obnovljena te je prometna povezanost između ta dva grada dobro sprovedena.

Ceste na području grada izgrađene su najčešće bez adekvatnih pješačkih koridora i nogostupa, a označenih staza za bicikliste uopće nema. Širina ulica utječe i na pješački promet koji je u koliziji sa cestovnim prometom, te je promet u samom centru grada omogućen samo vozilima koja imaju elektronsku karticu za električne stupiće koji blokiraju cestu.

Isti sustav omogućuje pristup vozilima do rive. Zbog organizacije takvog prometnog podsustava za vrijeme povećanog prometovanja tokom ljetnog razdoblja nastaju velike gužve u samom centru grada. Takve prometne gužve smanjuju sigurnost u prometu te umanjuju atraktivnost turističkog boravka u gradu i to čini zasigurno jedan od važnijih problema koji moraju biti sanirani. Veliki doprinos ljetnim gužvama također daje i nedostatak uređenih parkirnih mjesta.

U gradu Visu postoje dva parkirališna prostora koja u korištenje daje Gradske parking Vis. Parking na rivi ili u ulici Ravnice matice hrvatske naplaćuje se po satu ili po danu, a parking ‘Vinogradar’ je potpuno besplatan za sve korisnike.

Obavezno je važno istražiti mogućnost rješavanja problema parkinga u gradu Visu.

Slika 11 Parking Vinogradar²⁸

Slika 12 Uske ulice Grada Visa²⁹

²⁸ Izvor: Vis-a-vis bloger

²⁹ Izvor: Wish.hr

Lokacija trajektne luke smještena je u centru grada Visa što predstavlja dodatni problem u cestovnom prometovanju gradom. Naselje Luka u kojoj se nalazi viško trajektno pristanište , jedan je od najatraktivnijih dijelova grada Visa te se u tom dijelu stvaraju dodatne gužve u prometu, jednak cestovnom i pješačkom posebice u vrijeme ukrcaja i iskrcaja putnika. S obzirom na urbanističku arhitekturu i organizaciju kuća, ulica i prometnica oko istih, intervencija u smislu korekcije veličine ceste nije moguća već bi prioritet trebalo biti osmišljavanje alternativnih cestovnih pravaca koji bi ublažili gužve na određenim mjestima u Visu posebice za vrijeme turističke sezone u skladu s potrebama lokalnog stanovništva.

Obilaznica oko grada Visa proteže se južno od grada te spaja naselja Luka i Kut što olakšava prometno povezivanje gradskih cjelina u automobilskom prometovanju, ali nema javnog autobusnog prijevoza te međugradskog prometa (korištena javna linija Komiža- Vis). Povećanjem broja vozila za vrijeme turističke sezone zahtijeva uređenje prometnica i prometne signalizacije za domaće stanovništvo, ali i turiste.

Prometno upravljanje u gradu Visu obuhvaća regulaciju prometa kroz dvosmjerne i jednosmjerne ulice putem prometnim znakovima. Tokom turističke sezone uvedena je zabrana prometovanja motornih vozila na dijelu cestovne mreže unutar zone posebne regulacije prometa, pješake zone, parkirališta te taksi i autobusna parkirališta, a odnosi se na elektromotorna i motorna vozila.

Asfaltiranjem i označavanjem horizontalne signalizacije, u srpnju 2020. završeni su radovi na novoizgrađenoj lokalnoj cesti LC 67212, tj. obilaznici Visa. Izgrađen je kolnik širine 6 metara, nogostup širine 2 metra, oborinska odvodnja, hidrantska mreža i pripremljene instalacije i temelji za javnu rasvjetu, istaknuo je Petar Škorić, ravnatelj Županijske uprave za ceste Split. Ukupna vrijednost radova izgradnje ove ceste, duljine 1,7 km bila je 11 milijuna kuna s PDV-om.

2.6.2 Pomorski prometni podsustav

Pomorska povezanost otoka je najvažniji prometni sustav koji spaja otok sa kopnom, izuzevši intervencije u zračnom prometu. Pomorstvo u širem značenju (morske luke, brodarstvo, brodogradnja, iskorištavanje organskih i mineralnih bogatstava mora, nautički turizam i dr.) uz ostale prateće djelatnosti (špedicijske, agencijske, carinske i dr.) trebalo bi biti jedan od prioritetnih smjernica u razvoju otočkog gospodarstva, posebno ako zemljopisni i geoprometni

položaj upućuju na pomorsku orijentaciju. Upravo zbog toga, pomorski prometni podsustav ima značaj od najveće važnosti za grad Vis koji je gospodarski u upravno usmjeren prema Splitu.

Pomorska veza sa gradom Splitom, koji je ujedno i županijsko sjedište, ima presudan značaj za prometovanje. Pomorske veze otoka Visa s kopnom i obližnjim otocima (Hvarom) se ostvaruju preko županijske luke otvorene za javni promet u gradu Visu, a to su katamaranska brza veza i trajekt. Ključ komuniciranja otoka, a samim time i grada Visa s kopnom je u pomorskom prometnom sustavu.

S obzirom da na otoku Visu živi oko 3600 stalnih stanovnika i oko 4500 povremenih, sezonalnost u pomorskom prometu je izrazito naglašena, jer se povećanjem broja privremenih stanovnika povećava i potražnja za većim brojem linija. Međutim, zbog male potražnje u zimskom periodu godine, teško je pronaći optimalan pristup rješavanju problema broja linija i komunikacija s kopnom.

Pomorska povezanost Visa s kopnom odvija se kroz dva prometna podsustava dostupna domaćem stanovništvu i turistima.

- A) Trajektna linija; održava ju Jadrolinija d.o.o. ,
- B) Brzobrodska (katamaranska) linija, Split- Hvar-Vis, koju održava Jadrolinija d.o.o.

Slika 13 Trajekt Petar Hektorović (Split – Vis)³⁰

³⁰ Izvor: Jadrolinija

Pregled linija katamarana i trajekta prema otoku Visu iz Splita:

- Trajektna linija Split – Vis (602)

Trajektna linija (Jadrolinija d.o.o.) prometuje dva puta u danu, na otok Vis i sa otoka Visa. Standardno vrijeme putovanja na toj relaciji je 2 sata i 20 minuta

- Katamaranska linija Split – Hvar – Vis (9602)

Katamaranska linija (Jadrolinija d.o.o.) prometuje jednom u danu. Standardno vrijeme putovanja je 2 sata i 5 minutaZbog duljine trajanja putovanja ova linija nije popularna iako je stanovnicima grada Visa omogućena povoljnija putna karta.

Pregled ostalih katamarana i trajekta prema otoku Visu:

- Katamaran Hvar – Vis (9602)

Katamaranska linija (Jadrolinija d.o.o.) prometuje jednom u danu. Standardno vrijeme putovanja je 50 minuta.

Najvažnija linija prema Splitu donosi sa sobom pozitivne komponente, ali zbog velike potražnje za linijom javljaju se problemi poput cijene, učestalosti brodskih linija, vrijeme polaska i dolska nije u skladu s potrebama stanovništva te je brzina plovidbe dugotrajna.

Funkcioniranje pomorskog prometa omogućuje jedinstvena kombinacija prirodnih i izgrađenih komponenti u gradu Visu poput luka i uvala s djelomično izgrađenim i neizgrađenim dijelovima.

Lučka infrastruktura na otoku Visu namijenjena je javnom pomorskom prijevozu, nautičkom turizmu, ribarstvu, sportu i rekreaciji. U gradu Visu najznačajnija je luka koja ima poseban županijski značaj u kojoj je izgrađeno trajektno pristanište te je glavna otočka luka preko koje se odvija pomorski promet putnika, vozila i tereta s kopnom. Zbog svoje veličine, brodovi većeg kapaciteta nisu u mogućnosti izvoditi adekvatne manevre za pristajanje i polazak s otoka.

Problemi trajektne luke očituju se u nedostatku lučkih kopnenih površina. Sav promet koji je povećan u ljetnom periodu, usmjeren je prema trajektnoj luci što predstavlja problem u cestovnom i pomorskom prometnom sustavu. Gužva onemogućuje jednostavan ukrcaj i iskrcaj putnika iz trajekta ili katamarana, otežava pješački promet.

Slika 14 Trajektna luka³¹

Pregled postojećih luka i uvala na području grada Visa:

- *Uvala Rogaćić*

Nalazi se na sjevernoj obali otoka Visa. Vanjski dio izložen je buri koja izaziva valovitost morske površine, ali je zaštićena od ostalih vjetrova. Pristup uvali je omogućen cestovnim prometom.

- *Luka Vis*

Luka Vis nalazi se u dnu viškog zalijeva te je izložena buri koja ne smeta brodovima na vezu u zapadnom dijelu luke i u Kutu. Južni vjetar može puhati u naletima, ali ne stvara visoke valove. Za manje brodove je dobro sidrište u jugoistočnom dijelu zalijeva ispred ozidane obale u Kutu ili u zavjetrini kod poluotoka Prirovo. Vezovi su dostupni u jugozapadnom dijelu u blizini zgrade Lučke ispostave. U uvali sv. Juraj vezovi su dostupni uz koljenasti gat te uz gat sa svjetlom i uz mali gat uvali Stonca gdje je omogućeno i pristanište trajektima. U luci je omogućena opskrba vodom i električnom energijom te crpka za gorivo na gatu zapadno od poluotoka Prirovo. U tom dijelu se nalaze i ambulanta, pošta, ljekarna, hoteli, autokamp, turistički biro, ugostiteljski objekti i smještaj za turiste. Do luke se može doći i brodskim i cestovnim prometom.

- *Uvala Stončica*

³¹ Izvor: vis-a vis blogger

Nalazi se na istočnoj obali Visa u blizini luke Vis. Izložena je buri i jugu koje podjednako mogu stvarati velike valove. Brodovi se mogu vezati vezom na obalnim stijenama. U uvali se nalazi gat i nekoliko manjih pristaništa te je do uvale moguće doći cestovnim prometom.

- Otočić Budihovac

Nalazi se ispred istočne obale grada Visa te se sidrište nalazi između otoka Budikovac Veli i Budikovac Mali i otoka Visa. Sidrište je djelomično izloženo buri te olujnom jugu. Vezovi su zapadno od otočića ispod čega je pješčano dno.

- Uvala Brguljac

Na istočnoj obali otoka Vis, zapadno od otočića Budikovac mali i Budikovac veli nalazi se uvala Brguljac. Izložena je istočnim i južnim vjetrovima, a sidrište je na sjeverozapadnom dijelu uvale. U dnu jugozapadnog dijela uvale je betonski pristan sa kamenim bitvama i dolazak je omogućen cestovnim prometom.

- Uvala Rukavac

Nalazi se na krajnjem jugu istočne obale otoka Vis, oko 3.6 milje jugozapadno od svjetionika na rtu Stančića i oko 0.6 milje jugozapadno od uvale Brguljac. Sjeverozapadno od otočića Ravnik na oko 20 m dubine omogućen je vez gdje dno drži dobro; po buri se preporuča vez u uvalama Stari Rukavac, Novi Rukavac i Brgulj.

Grad Vis raspolaže sa solidnim lučkim potencijalom za odvijanje pomorskog prometa, kao i za razvoj nautičkog turizma. U luci je moguće zaprimiti oko 200 brodica u tranzitu, a luka raspolaže sa dostatnim kapacitetom za vez brodova domaćeg stanovništva. U vrhuncu turističke sezone sva mjesta namijenjena tranzitnom vezivanju brodova su popunjena.

Važno je napomenuti kako osim ugostiteljskih usluga, u gradu Visu nema organiziranih djelatnosti usmjerenih prema nautičarima.

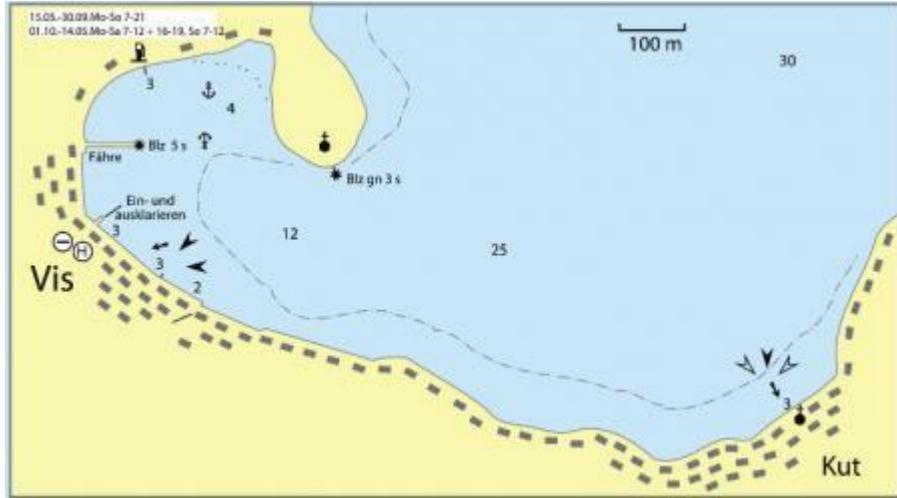
Prihvat i privez brodica i jahti u nautičkom turizmu na području luke Vis trenutno je moguć:

- na području rive "Luka" - privezište ima kapacitet za oko 65 brodova, opremljeno je s 50 muringa daleko od obale, a na obali je postavljeno 12 ormarića s priključcima za struju i vodu

- na području rive "Kut" - kapacitet privezišta "Kut" je oko 35 brodova, opremljeno je s 30 muringa i s šest yacht ormarića s priključcima za struju i vodu
- na sidrištima i na 45 bovi, smještenih u obalnom pojasu viške uvale i uvala koje pripadaju pod Grad Vis.

Koncesionara luke Vis, Gradina Vis d.o.o. koji omogućuje pristup struji, vodi, nafti te se mogu koristiti usluge mehaničara, električara i drugih stručnjaka za brodove i plovila.

Slika 15 Plan luke Vis³²

S obzirom na veliki potencijal luke Vis i mogućnost razvoja potrebno je razmotriti ograničenja i mogućnosti postojeće infrastrukture u smislu nadogradnje i uvesti potrebna poboljšanja. Osim za domicilno stanovništvo i ulaz brodova kroz sezonu, potrebno je omogućiti dovoljno vezova i za poslove vezane uz pomorstvo (ribarstvo) i nautički turizam (tzv. rent-a-boat).

2.6.3 Zračni prijevozni podsustav

Iako Vis nema redovnog zračnog prijevoza, na otoku ima 2 helidroma (betoniranih prostora) na različitim lokacijama koje se koriste u hitnim slučajevima, a pod određenim uvjetima mogli bi se koristiti i za obični putnički prijevoz. Iako je u toku II svjetskog rata na Visu bio izgrađen

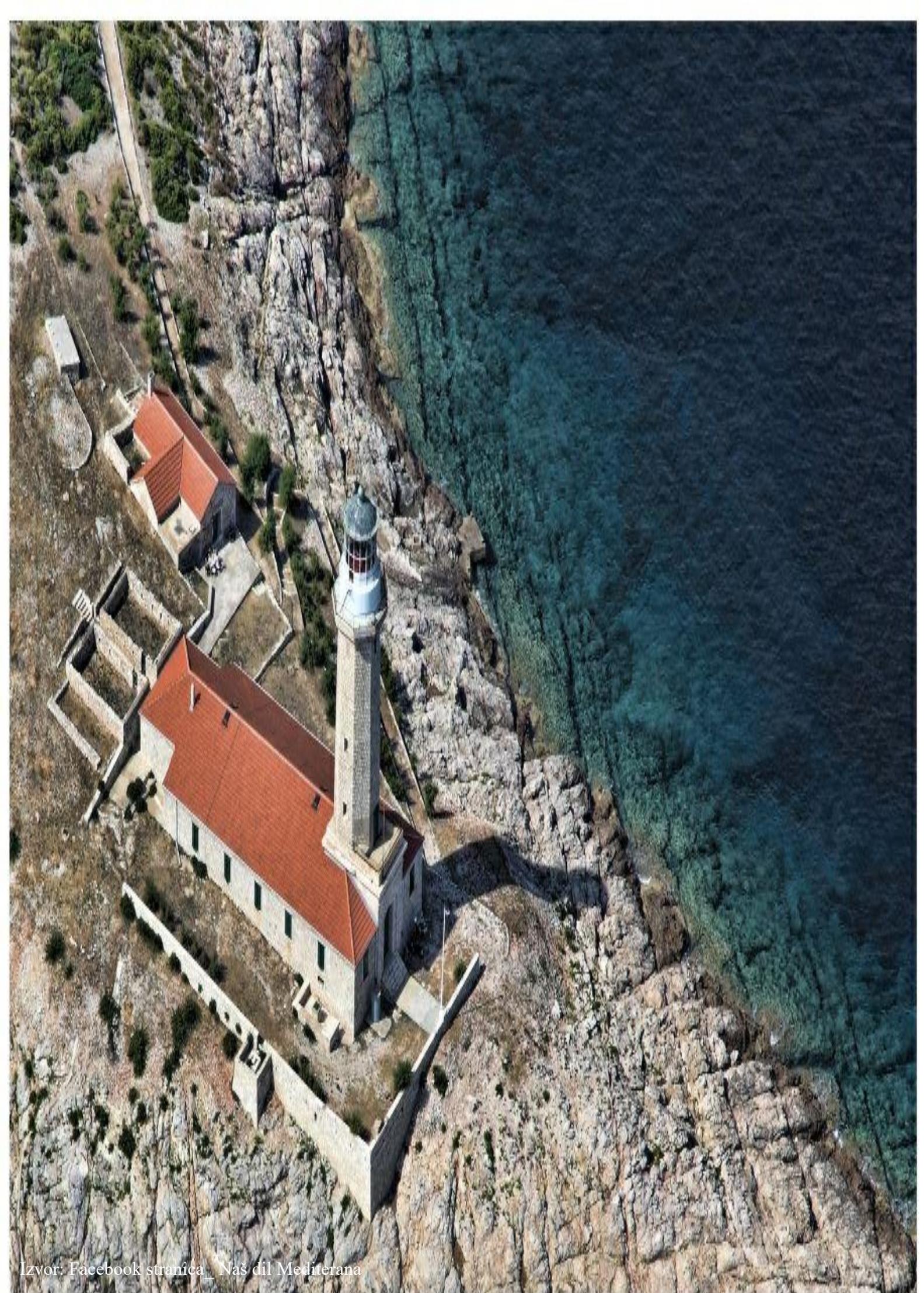
³² izvor: adriaticsailor.com

i funkcionirao aerodrom (vojni), nakon rata on je rasformiran, a teren ponovo priveden ranijoj kulturi.

Slika 16 Aerodrom Vis³³

³³ Izvor: Facebook stranica Aeroklub Vis

Izvor: Facebook stranica Nas dil Mediterana

Analiza

U Gradu Visu postoji veliki potencijal razvoja u vidu osnovnih infrastrukturnih prometnih objekata. Razvojem prometne infrastrukture osigurao bi se razvoj svih gospodarskih grana, a ponajviše poljoprivrednih djelatnosti i turizma. S obzirom na trenutno stanje prometa može se reći da je grad Vis osigurao sve osnovne uvjete za funkcioniranjem na otoku.

Lokalne ceste su većinom u lošem stanju te je slaba razvijenost lokalnih mrežnih sustava koje bi povezivale sve otočke cjeline. Većina puteva koji vode ka poljoprivrednim zemljištima su zakrčena ili teško dostupna. Sukladno tomu potrebno je modernizirati gradske cestovne mreže i obavezno povećati broj parkirališnih mjesta. Veliki problem u sigurnosti cesta je ponajviše u nedostatku adekvatne zaštitne ograde na pojedinim cestovnim pravcima i zavojima.

Od velikog značaja za razvoj Grada je uvođenje javnih autobusnih linija koje bi spajale pojedine gradske i prigradske sredine te ih uskladiti s potrebama domicilnog stanovništva, ali i velikog broja turista u turističkoj sezoni. Kada se govori o cjelovitom prometnom sustavu Grada Visa, očito je da se radi o relativno složenom problemu koji treba promatrati integralno – s aspekta broja i učestalosti odvijanja javnog linijskog prijevoza, raspoloživih prijevoznih sredstava, sezonskih oscilacija ponude i potražnje za prijevozom, kao i s aspekta cijena prijevoza.

Poboljšanjem prometne infrastrukture stvorili bi se temelji ukupnog razvoja što uključuje gospodarski rast i smanjenje depopulacije na području Grada i otoka. Pomorski promet mora ostati glavni način prijevoza na kopno i obližnje otoke, ali uz povećanje broja linija u skladu s potrebama stanovništva. Potencijalno rješenje može biti i zračni prometni sustav uz veća ulaganja.

Cestovni promet potrebno je ispoštovati prema već određenim trasama te izbjegavati narušavanje krajobraznih vrijednosti područja oko grada Visa koje pridonosi cjelokupnoj vizuri otoka i Grada. Važno je dislocirati velike prometne putove van centra gradskog područja na obilazne ceste te pojačati pješački sustav u samom centru.

Modernizacijom gradskih cesta dovelo bi do obnove zapuštenih prometnih trasa koje su od velike važnosti za poljoprivredu i gospodarstvo. Uz moderno oblikovanje i rekonstrukciju pojedinih cestovnih pravaca, važno je riješiti problem parkirališta u centru Visa prvenstveno u naseljima vezanim za luke poput Kuta i Luke.

Uz poštivanje očuvanja kulturnih dobara i krajobraza potrebna je izgradnja vidikovaca uz dijelove ceste koji imaju panoramski pogled kako bi se mogla proširiti turistička ponuda i stvoriti kontakt između promatrača i života na otoku. Na istaknutim reljefnim pozicijama s atraktivnim pogledom Prostornim planom određene su pozicije vidikovaca. Vidikovci se mogu opremati kao uređena odmorišta bilo da se do njih pristupa kolnim ili pješačkim putem.

Uz prometnice je potrebno obnoviti prometnu signalizaciju i cestovnu opremu.

Pomorski promet najvažniji je prometni podsustav i za njega su potrebne posebne metode razvoja i obnove. Potrebno je modernizirati lučku infrastrukturu u smislu obnove i uvođenja popratnog sadržaja na obalama uvala i luka (Kut i Luka). Kako bi sidrenje bilo omogućeno svim korisnicima plovila, potrebno je osigurati nužne instalacije poput struje i vode na područjima manjih privezišta brodica.

Za poboljšanje nautičkog turizma potrebno je povećanje broja sadržaja u vidu objekata za nautičare i ponude sadržaja na moru i kopnu te izgradnja moderne marine u sklopu većeg prostora s drugim sadržajima. Važno je napomenuti i posebne prijevozne linije koje funkcioniraju u sklopu nautičkog turizma s ponudom dnevnih izleta na drugi otok ili samo vožnja po arhipelagu. Povezivanjem s drugim otočnim sredinama povećala bi se potražnja za komercijalnim brodskim linijama koje uz to imaju turističku ponudu. Važno je povezivanje gradske otočke sredine s drugim otocima kako bi se uvela "jedinstvena otočna karta" koja bi na razini svih otoka imala jednaku (nižu) cijenu prijevoza domicilnog stanovništva s otoka na kopno i obratno.

Modernizacijom prometne infrastrukture u skladu s posebnim planovima razvoja bi se unaprijedila atraktivnost Grada Visa. Potrebno je razmotriti i gradnju aerodroma u koliko istraživanje pokaže kako je to pogodno za razvoj otoka i u skladu sa posebnim uvjetima o zaštiti okoliša. Povezivanje Visa hidroavionima čini se realnijom varijantom od izgradnje novog aerodroma pa bi ovaj način povezivanja trebao imati prioritet pred izgradnjom novog aerodroma.

2.7 Gospodarstvo

Gospodarska slika Grada Visa detaljno je prikazana u sljedećoj tablici, iz koje se može vidjeti stanje iz finansijskog aspekta prema zadnjim dostupnim podacima, 2018. godine uspoređujući sa prethodnom godinom.

Tablica 7 Osnovni finansijski rezultati poslovanja poduzetnika s presjekom udjela u ukupnoj strukturi gospodarstva Splitsko-dalmatinske županije³⁴

Opis	Godina		Indeks	Udjel Grada Visa u Županiji (%)
	2017	2018		
Broj poduzetnika		132		16.79%
Ukupni prihodi	98,158	99,067	100.9	0.21%
Ukupni rashodi	130,514	94,949	72.8	0.22%
Dobit prije oporezivanja	6,398	6,688	104.5	0.18%
Gubitak prije oporezivanja	38,754	2,570	6.6	0.22%
Porez na dobit	741	914	123.4	0.17%
Dobit razdoblja	5,676	5,774	101.7	0.18%
Gubitak razdoblja	38,773	2,570	6.6	0.22%
Dobit ili gubitak razdoblja	-33,097	3,204	-	0.16%
Izvoz u razdoblju	5,205	6,517	125.2	0.09%
Uvoz u razdoblju	700	643	91.8	0.16%
Trgovinski saldo	4,505	5,874	130.4	0.18%
Investicije u razdoblju	885	327	37	0.02%

Ukupni prihodi gospodarstva u promatranom razdoblju (2018.) iznosili su 99,07 milijuna kuna, što je za 0,93 % više u odnosu na prethodnu godinu. Najveći prihodi, a kasnije i dobit nakon oporezivanja, ostvareni su u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane, što je u odnosu na prethodnu godinu veće za 4,20 postotnih bodova. U djelatnostima trgovine na veliko i malo u baznoj godini (2018.) ostvareno je 17,58 milijuna kuna, što je za 4,4 postotna boda manje u odnosu na prethodnu godinu.

Uspoređujući ostvarene prihode od prodaje u inozemstvu i ostvarene vrijednosti uvoza poduzetnici Grada Visa u 2018. godini su ostvarili 6,5 milijuna kuna prihoda od prodaje u

³⁴ Izvor: FINA

inozemstvu, što je za 25,2 postotna boda više u odnosu na 2017. godinu. Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane ostvaruje najveće prihode od prodaje u inozemstvu s pripadajući udjelom od 64 % od ukupno ostvarenih prihoda od prodaje u inozemstvu, s tim da su u odnosu na prethodnu godinu povećani za 25%.

Tablica 8 Ostvareni prihodi i rashodi poduzetnika Grada Visa prema djelatnostima³⁵

Šifra i opis djelatnosti	Ukupni prihodi		Ukupni rashodi	
	2017	2018	2017	2018
POLJOPRIVREDA, ŠUMARSTVO I RIBARSTVO	9,427	8,896	8,753	8,424
PRERAĐIVAČKA INDUSTRIJA	3,982	4,564	4,616	4,778
OPSKRBA VODOM; UKLANJANJE OTPADNIH VODA, GOSPODARENJE OTPADOM TE DJELATNOSTI SANACIJE OKOLIŠA	9,030	10,250	7,936	9,230
GRAĐEVINARSTVO	1,725	2,001	1,644	1,986
TRGOVINA NA VELIKO I NA MALO; POPRAVAK MOTORNIH VOZILA I MOTOCIKALA	18,392	17,580	17,413	16,996
PRIJEVOZ I SKLADIŠTENJE	1,998	1,700	2,012	1,680
DJELATNOSTI PRUŽANJA SMJEŠTAJA TE PRIPREME I USLUŽIVANJA HRANE	28,679	29,875	65,148	29,251
INFORMACIJE I KOMUNIKACIJE	969	1,208	759	829
POSLOVANJE NEKRETNINAMA	1,930	1,422	1,830	1,753
STRUČNE, ZNANSTVENE I TEHNIČKE DJELATNOSTI	3,193	3,001	2,703	2,700
ADMINISTRATIVNE I POMOĆNE USLUŽNE DJELATNOSTI	16,671	16,714	15,744	15,630
DJELATNOSTI ZDRAVSTVENE ZAŠTITE I SOCIJALNE SKRBI	649	670	512	512
UMJETNOST, ZABAVA I REKREACIJA	433	419	484	367
OSTALE USLUŽNE DJELATNOSTI	1,080	767	961	814
UKUPNO SVE DJELATNOSTI	98,158	99,067	130,514	94,949

Najveći rashodi (29,251 milijuna kuna) ostvareni su u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane, gdje u promatranom razdoblju bilježe pad od 56,1% u odnosu na

³⁵ Izvor: FINA

prethodnu godinu. Paradoks evidentiranih podatka je povećanje indeksa prihoda ove djelatnosti. Sljedeća pozicija pripada djelatnostima **trgovine na veliko i malo**, koja po veličini rashoda iznosi 16,9 milijuna kuna, što je za 2,4 % manje u odnosu na prethodnu.

Ukupna dobit prije oporezivanja koja je u promatranom razdoblju za 4,5 postotnih bodova veća u odnosu na prethodnu godinu. Iz prethodno navedenih podataka može se zaključiti da se najveća dobit ostvaruje u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane 1,37 milijuna kuna (0,69 milijuna kuna), iz koje proizlazi 17,6 % ukupne dobiti prije oporezivanja u gospodarstvu Grada u 2014. godini.

Ostvarena vrijednost uvoza poduzetnika Grada u 2018. godini iznosi 0,248 milijuna kuna uvoza, što je za 8,2 % manje u odnosu na 2017. Najveća vrijednost uvoza je ostvarena u djelatnostima prerađivačke industrije (0,248 milijuna), čime dolazimo da zaključka da istoj djelatnosti pripada 39 % od ukupne ostvarene vrijednosti uvoza poduzetnika. U odnosu na godinu koja joj prethodi uvoz u prerađivačkim djelatnostima se smanjio za 14,6 postotnih bodova. Povećanje postotnih bodova (19,4) evidentira se u djelatnostima poljoprivrede, šumarstva i ribarstva. Najveće povećanje vrijednosti ostvarenog uvoza se bilježi u djelatnostima informacija i komunikacije i to za 2,6 puta. Usklađujući ulazne podatke s godinom koja prethodi u baznoj godini se smanjuje uvoz poduzetnika za 9,2 %.

Prema obrađenim podacima, u 2018. godini su evidentirana 132 poduzetnika, od čega četiri poduzetnika investitora i 128 poduzetnika bez investicija. Broj investitora poduzetnika su evidentirani u djelatnostima poljoprivrede, šumarstva i ribarstva (1), informacije i komunikacije (1), administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti (1), djelatnosti iz područja umjetnosti, zabave i rekreacije (1). U odnosu na prethodnu godinu ukupni trošak investicija se smanjio za 63 postotna boda.

Tablica 9 Broj poduzetnika u Gradu Visu³⁶

Šifra i opis djelatnosti	Broj poduzetnika		
	Ukupno	Dobitaši	Gubitaši
POLJOPRIVREDA, ŠUMARSTVO I RIBARSTVO	13	8	5
PRERAĐIVAČKA INDUSTRIJA	11	6	5

³⁶ Izvor: FINA; Obrada HGK , na temelju obveznika GFI – POD

OPSKRBA VODOM; UKLANJANJE OTPADNIH VODA, GOSPODARENJE OTPADOM TE DJELATNOSTI SANACIJE OKOLIŠA	1	1	0
GRAĐEVINARSTVO	8	3	5
TRGOVINA NA VELIKO I NA MALO; POPRAVAK MOTORNIH VOZILA I MOTOCIKALA	16	10	6
PRIJEVOZ I SKLADIŠTENJE	6	4	2
DJELATNOSTI PRUŽANJA SMJEŠTAJA TE PRIPREME I USLUŽIVANJA HRANE	27	18	9
INFORMACIJE I KOMUNIKACIJE	5	4	1
POSLOVANJE NEKRETNINAMA	15	6	9
STRUČNE, ZNANSTVENE I TEHNIČKE DJELATNOSTI	12	7	5
ADMINISTRATIVNE I POMOĆNE USLUŽNE DJELATNOSTI	14	12	2
DJELATNOSTI ZDRAVSTVENE ZAŠTITE I SOCIJALNE SKRBI	1	1	0
UMJETNOST, ZABAVA I REKREACIJA	2	1	1
OSTALE USLUŽNE DJELATNOSTI	1	0	1
UKUPNO SVE DJELATNOSTI	132	81	51

Troškovi osoblja (uključujući neto plaće, poreze, doprinose iz plaće i na plaće) kod poduzetnika u 2018. godini iznosili su 41,629 milijuna kuna te je indeks vrijednosti u odnosu na prethodnu godinu porastao za 4,5 %. Prosječan broj zaposlenih na bazni sati rada u 2018. godini je bilo 296, što bi značilo povećanje za 5 postotnih bodova u odnosu na prethodno razdoblje. Samim time evidentira se i povećanje ukupnog udjela u neto plaćama zaposlenika za 4,5 postotnih bodova. Najveći broj zaposlenih prema satima rada je u djelatnostima pružanja smještaja te priprema i usluživanje hrane (103) što čini 35% ukupnog broja zaposlenih. Gotovo u svim gospodarskim djelatnostima se bilježi pozitivan trend prosječnog broja zaposlenih kod poduzetnika izuzev djelatnostima opskrbe vodom (smanjenje za 12,5 postotnih bodova).

Prosječna mjesecna neto plaća po zaposlenom u Gradu Visu iznosi 4.568 kuna. U odnosu na godinu ranije bilježi se manja prosječna neto plaća koja je ranije iznosila 4.590 kuna. Prosječna

mjesečna neto plaća po zaposlenom na razini Splitsko-dalmatinske županije iznosi 5.069 kuna. Prosječne mjesečne plaće po zaposlenom su manje u odnosu na pokazatelje na razini Republike Hrvatske.

U promatranom razdoblju povećanje prosječne neto plaće je zabilježeno u djelatnostima prijevoza i skladištenja (216,3), djelatnosti informacije i komunikacije (151,3) te prerađivačka industrija (151,1).

2.7.1 Poljoprivreda

Geološko-petrografski sastav i klimatske prilike u geološkoj prošlosti utjecali su na stvaranje i raspored pojedinih vrsta tala na otoku Visu. Izuzetak su antropogena vrtna tla koja su nastala djelovanjem čovjeka.

Poljoprivredno zemljište u gradu Visu isključivo osnovne namjene dijeli se na:

- **osobito vrijedno obradivo zemljište** (središnji dijelovi Dračeva polja, Pliskog polja, Zlo polja, Malog Polja, Veluke i Male Vošćice te Ljubišća, odnosno zemljište najveće bonitetne klase na Visu, površina 308,2 ha);
- **vrijedno obradivo zemljište** (rubni dijelovi većih polja Dračeva polja, Pliskog polja, Zlo polja, Malog Polja, Velike i Male Vošćice i Ljubišća, Borovo polje, Tihobraće polje, Čajno polje, Vino polje, Gornja i Donja poljica i Gorica – Osredak, veličine 597,8 ha);
- **ostalo obradivo zemljište** (manje vrijedna zemljišta sa maslinicima i danas zapuštenim poljoprivrednim površinama na padinama, veličine 1.548,7 ha).

Prostornim planom Grada Visa poljoprivredne površine štite se od gradnje koja bi mogla ugroziti njihovu osnovnu poljoprivrednu namjenu. Isto tako, na osobito vrijednom zemljištu zabranjuje se bilo kakva gradnja, osim gradnje hidromelioracijskih građevina i neophodne infrastrukture. Predviđa se uređenje zemljišta u svrhu provođenja agrotehničkih mjera (uređenje i izrada poljskih putova, kanala, međa i dr.). Omogućava se izvedba melioracijskih radova tj. uređenje gospodarskih putova, zaštita jama (ponora), uređenje akumulacija i sl. te provođenje agrarnih mjera preparcelacije radi okrupnjavanja posjeda.

Vrlo važno je da se potiče i unapređuje korištenje zapuštenih poljoprivrednih površina, zadržavajući njihovu tradicijsku i prirodnu strukturu, osobito zapuštene terasaste vinograde i maslinike.

S obzirom na geografski položaj otoka Visa i klimatske uvjete na području Grada Visa moguć je uzgoj poljoprivrednih kultura:

- zimsko povrće i povrće,
- vinova loza, smokva, badem i masline,
- lavanda, ružmarin i drugo mediteransko bilje, te
- citrusno voće (uključujući i sezonsko ljetno voće i povrće koje je ograničeno s obzirom na karakteristike krajolika i nedostatak vode).

Poljoprivreda i prerada poljoprivrednih proizvoda grada Visa definirani su kao djelatnosti od strateškog značaja. Prije svega, Grad Vis se vodi politikom invertnog pristupa značaja otoka i domicilnog stanovništva, što bi značilo da se treba smanjiti uvoz poljoprivrednih proizvoda te da se dostupni prirodni kapaciteti trebaju usmjeriti na samoodrživost. Definiranjem poljoprivrede od strateškog značaja otvaraju se mogućnosti za razvoj novih programa podrške razvoju poljoprivrednih djelatnosti grada Visa.

Gospodarski potencijali na ovom prostoru okrenuti su tradicionalnim djelatnostima poljoprivrede (vinogradarstvo, maslinarstvo, te u manjoj mjeri uzgoj južnog voća) i ribarstvu. Značajne gospodarske grane na otoku čine poljoprivreda i turizam te prema novijim pokazateljima, postoje mogućnosti za daljnje ulaganje i proširenje kapaciteta u tim oblastima.

2.7.2 Turizam

Turizam je prevrtljiva industrija na koju neprestano utječu vanjski čimbenici i ne donosi prihod koji druga industrija može ponuditi. Prema gospodarskim karakteristikama on pripada tercijarnim djelatnostima. Njegova važnost se ne treba umanjiti već u suštini treba predstavljati dodatnu vrijednost lokalne zajednice. Razvoj Grada Visa se prema turizmu treba postaviti s ekonomskim koristima mrežnih efekata ostalih razvojnih djelatnosti.

Generalno, turizma je vrsta djelatnosti koja izaziva ekonomske efekte po razvoj stanovništva ali s kratkotrajnim koristima što se iz više primjera ne pokazuje kao dugoročno održivom politikom. Rezultat sproveđenja ovakvog stajališta je profil visoko kvalitetnog segmentiranog

turizma koji se temelji na načelima održivog i usko vezanog s lokalnom poljoprivrednom proizvodnjom, ribarstvom, obrazovanjem, cjeloživotnog obrazovanja, očuvanjem kulturne baštine i vizualnog identiteta Grada Visa.

Primjenjujući razvojne standarde turizma, Grad Vis dugoročno brine o lokalnom stanovništvu i njegovom identitetu razvoja.

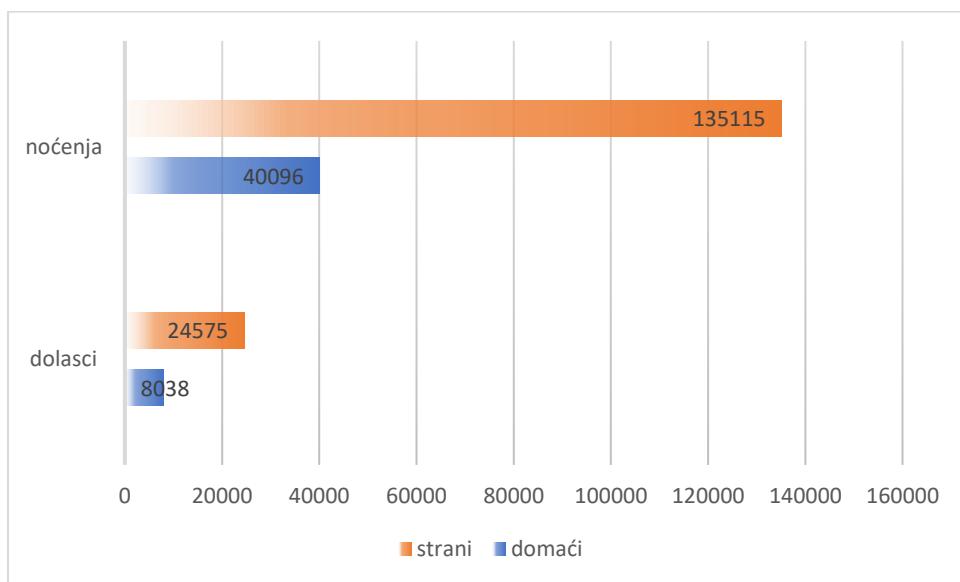
Temeljna definicija održivog turizma jest da je informativan, da odražava integritet turističke destinacije, donosi korist lokalnom stanovništvu, čuva prirodne resurse, poštuje lokalnu kulturu i tradiciju, orijentira se na kakvoću, a ne kvantitetu i podrazumijeva kvalitetu odmora, putovanja i novih saznanja. Temelji se na resursima prirodne i kulturne baštine uz ekološku, ekonomsku, kulturološku i socijalnu komponentu koji sustavno podrazumijevaju dugoročan rast i razvoj za sadašnje i buduće generacije.³⁷ Ispitanici istraživanja razvojnih potreba Grada Visa izjašnjavaju se o važnosti postupanja u održivom turizmu.

Pokazatelji razvoja prikazuju izrazitu sezonalnost turističkog prometa s gotovo 100 % popunjenošću smještajnih kapaciteta u srpnju i kolovozu, te 90% u razdoblju od početka lipnja do kraja rujna. Smještajni kapaciteti obuhvaćaju dvije trećine raspoloživih ležajeva u kućanstvima, dok se samo 15% ležajeva bilježi u hotelima uglavnom niže kategorije. Najveća koncentriranost ostvarenih noćenja bilježi se u naselju Vis dok se ostatak disperzira prema ostalim naseljima. S obzirom na sezonalnost smještajni kapaciteti sudjeluju s 15 postotnih bodova ostvarenih godišnjih prihoda.

Grad Vis broj dolazaka i noćenja turista evidentira od 2014. godine. U 2019. godini bilježi se ukupno 8.175 dolazaka domaćih gostiju i 24.621 stranih gostiju. Ukupan broj noćenja u 2019. godini iznosio je 178.540.

³⁷ Ljubičić D. Analiza održivog razvoja turističke destinacije, NAŠE MORE : znanstveni časopis za more i pomorstvo, Vol.63 No.1 Supplement Ožujak 2016., (str.29-35)

Tablica 10 Struktura dolazaka i noćenja turista Grada Visa tijekom 2019. godine

U strukturi posjetitelja 2019.³⁸ godine na prvom mjestu su gosti iz Slovenije, slijede Ujedinjeno Kraljevstvo, Italija, SAD, Francuska, Njemačka, Češka, Poljska, a bilježi se rast interesa s tržišta skandinavskih zemalja poput Švedske i Norveške.

Tablica 11 Struktura dolazaka i noćenja turista u Gradu Visu po zemljama iz kojih dolaze

#	Država	Dolasci	Noćenja	Udio dolazaka	Udio noćenja
1	Slovenija	3,695	28,420	11.27%	15.92%
2	UK	3,461	16,604	10.55%	9.30%
3	Italija	1,678	10,865	5.12%	6.09%
4	SAD	1,634	5,430	4.98%	3.04%
5	Francuska	1,459	5,351	4.45%	3.00%
6	Njemačka	1,383	8,534	4.22%	4.78%
7	Češka	1,251	9,757	3.81%	5.46%

³⁸ STATISTIČKA ANALIZA TURISTIČKOG PROMETA 2019.,; TURISTIČKA ZAJEDNICA SPLITSKO-DALMATINSKE ŽUPANIJE

8	Poljska	1,086	7,792	3.31%	4.36%
9	Švedska	944	4,310	2.88%	2.41%
10	Norveška	801	3,497	2.44%	1.96%

Turistička ponuda smještajnih kapaciteta je prilično ograničena po vrstama i kategorijama smještaja. Prostornim planovima višeg i nižeg reda je uređen koncept maksimalne izgrađenosti smještajnih kapaciteta u skladu s prostornim kapacetetom i potražnjom.

Postojeća infrastruktura smještajnih jedinica uglavnom ne omogućava izlazak na tržište ciljanih korisnika koji zauzimaju većinski dio održivog razvoja turističkih djelatnosti. Lokalna svijest stanovništva je prije svega komparativna prednost Grada Visa u sprječavanju devastacije razvoja otoka i stvaranje ne ovisnosti o sezonalnosti. Samim time, ponuda privatnih smještajnih kapaciteta se mijenja u skladu s razvojnim prioritetima lokalnog stanovništva, što znači da kvaliteta profilira na vrhunsku uslugu čime se vodi briga o autentičnosti otoka kroz potrebe modernog društva.

Tablica 12 Privatni smještajni kapaciteti prema naseljima³⁹

Naselje	Privatni smještaj	Udio (%)
Grad Vis	125	47.2%
Brgujac	8	3.0%
Milna	14	5.3%
Milna- Ženka	31	11.7%
Zaglav	1	0.4%
Rukavac	70	26.4%

³⁹ Vlastiti rad autora

Rogačić	3	1.1%
Parja	5	1.9%
Stončica	4	1.5%
Podtsražje	2	0.8%
Marine zemlje	1	0.4%
Talež	1	0.4%

Gotovo polovica ukupnih smještajnih kapaciteta se nalazi u Gradu Visu, dok je ostatak najveći dijelom disperziran u naselju Rukavac i Milna- Ženka.

Prosječna kategorija privatnih smještajnih kapaciteta je tri zvjezdice. S obzirom na postavljene ciljeve i razvojne rezultate Gradu Visu nedostaje visoke kvalitete ugostiteljskih objekata za smještaj, poglavito u hotelima. U ovom trenutku dostupna su samo tri hotela s tri zvjezdice (Hotel Issa, Hotel Tamaris, Hotel Biševo) i jedan hotel s četiri zvjezdice (Hotel San Gorgio). Naime, od ukupnog broja kreveta u hotelima (163), svega 10 soba i 26 ležajeva kategorizirano je s četiri zvjezdice. U fazi rekonstrukcije, gradnje i dogradnje je Hotel Issa kada je početak radova planiran u 2021. godini. Isto tako, u području turističke zone s pripadajućom kulturnom građevinom „ Češka vila „, predviđena je izgradnja smještajnih kapacitetima s popratnim sadržajima visoke kategorije.

Može se primijetiti da je veliki udio smještajnih kapaciteta i postelja u domaćinstvu neujednačene kvalitete usluge koji nisu međusobno povezani i koji samostalno djeluju na tržištu. Takav pristup izlaska na tržište nosi sa sobom visoke troškove promocije i vidljivosti, veću tržišnu izloženost što rezultira lošim godišnjim rezultatima.

Zahvaljujući podneblju ovog otoka, jedinstvenoj mikroklimi, bogatoj i plodnoj viškoj visoravni i njena brojna polja, te najjača ribolovna zona na srednjem Jadranu, Vis stavlja na mjesto gastronomске i enološke turističke destinacije. Ugostiteljski objekti su uglavnom s tradicionalnom i bogatom otočkom kuhinjom.

Dodatni sadržaji unazad nekoliko godina šire paletu svojih proizvoda i baziraju se uglavnom na aktivni odmor kroz ronilačke centre, pješačke staze i izlete, tematske staze i rute. Uz primarnu turističku infrastrukturu nautičkog turizma, povećanjem kvalitete smještajnih kapaciteta i ciljane turističke promocije, dodatni sadržaji ambicijama privatnog (uz potporu javnog) sektora mogu biti održivi tijekom cijele godine.

Turistička resursna osnova Grada Visa je prije svega vizualni identitet kroz očuvanu kulturnu i povijesnu baštinu te brojni drugi izravni i ne izravni turistički resursi. Otok Vis je godinama bio izoliran i nije bilo turističkog razvoja, međutim njegova izoliranost je danas dodna vrijednost koju otok Vis čini posebno atraktivnim. Tako je Grad Vis sačuvao svoju autentičnost, prirodne ljepote, ekologiju, poljoprivredne kulture i pristupačnost. Prirodni i kulturni resursi s kojima raspolaže su zapravo komparativna prednosti u naumu osvajanja konkurentnog tržišta.

U trenutku izlaza na tržište Grad Vis je segmentirao tržište koje stvara dodanu vrijednost sekundarnog razvoja otoka. Strateški ciljevi se temelje na polazištu strateškog usmjeravanja prema izgradnji sustava identifikacije, evidencije i valorizacije turističkih resursa.

Može se primjetiti da Grad Vis nema razvijen sustav valorizacije kulturne baštine koja razvija atrakcijske proizvode a samim time i efekt cjelogodišnjeg turističkog razvoja kroz interesne motive dolazaka. Uz ekološke sadržaje i regionalne posebnosti daje komparativnu prednost pred ostalim njegujući vrijednosti lokalnog stanovništva.

Atrakcijske elemente treba pretvoriti u cjelogodišnji gospodarski razvoj povezujući turizam sa cjeloživotnim obrazovanjem, zdravstvenim i športsko- rekreativnim interesima, prezentacijom poljoprivrednih djelatnosti i kultura s ciljem sudjelovanja u pokazateljima međunarodnih pokazatelja. Turizam Grada Visa je participacija dodatne vrijednosti otočne izoliranosti i gospodarskog razvoja koji reflektiraju mrežnim efektima povoljnima za aktivne socio-ekonomske potrebe. S obzirom na golemi potencijal turističkog razvoja utvrđivanjem novih turističkih niša treba biti iznimno oprezan zbog efekta masovnosti i neodrživog turizma.

03

SWOT analiza

Razvojna strategija Grada Visa 2021.-2027.

- Geoprometni položaj;
- Poljoprivredni potencijal;
- Komunalna infrastruktura;
- Prirodni izvor vode;
- Kvaliteta osnovnoškolskog i srednjoškolskog obrazovnog sustava;
- Kvaliteta sustava predškolskog odgoja;
- Javno korištenje obnovljivih izvora energije;
- Politika očuvanja zelene površine;
- Zabrana prometanja kroz staru gradsku jezgru;
- Blizina poljoprivrednih površina urbanom dijelu grada Visa;
- Proaktivna i kvalitetna politika javne lokalne samouprave;
- Kontinuirano održavanje cjelogodišnjih kulturnih i športskih manifestacija;
- Bogata kulturna baština;
- Očuvani prirodni resursi;
- Očuvan vizualni identitet grada Visa i pripadajućih naselja;
- Politika očuvanja tradicije i otočnog načina života;
- Neizgradenost/ prostorna ograničenja;
- Vrhunska gastronomija;
- Turizam kao tercijalna djelatnost (segmentirani turizam);
- Turistička izoliranost;
- Prirodna luka;
- Nautički turizam;
- Održivi turizam;
- Medijska inertnost;
- Sudjelovanje JLS-a u fondovima EU;
- Geo park;
- Pješačke i planinske staze;
- Vinogradarstvo.

3.2 Slabosti

- Prometna izoliranost;
- Rascjepkanost poljoprivrednih zemljišta;
- Inertnost stanovništva mlađe životne dobi;
- Niska razina poduzetničkog i menadžerskog obrazovanja;
- Nedostatak privatnog kapitala u invencijskim ulaganjima;
- Nedostatak konkurenetskog tržišta obrtničkih usluga;
- Nedostatak privatnih agencija za pružanje usluga marketinga;
- Uvoz usluga redovnog poslovanja;
- Specijalizirani ljudski resursi;
- Razvojna infrastruktura;
- Nepostojanje klastera;
- Nedostatna Wi-Fi infrastruktura;
- Nedostatak hotelskog smještaja;
- Sezonalnost turističke potražnje;
- Loša prometna povezanost lokalnog stanovništva s ostalim naseljima otoka Visa;
- Zakonska ograničenja izrade prostornog plana;
- Prosječna starosna dob domicilnog stanovništva;
- Sustav gospodarenja otpadom otoka Visa u gradu Visu;
- Svijest stanovništva u primjeni ponovne uporabe otpada;
- Slaba zainteresiranost za razvoj različitih poljoprivrednih kultura.

- Osnivanje poljoprivrednog klastera;
- Wi-Fi infrastruktura;
- Razvoj kongresnog turizma;
- Provođenje politike „Smart city „;
- Primjena „zero waste „ otpada;
- Ublažavanje učinka senzualnosti;
- Razvoj nautičkih sadržaja i infrastrukture;
- Razvoj zelenih površina;
- Povećanje kapaciteta obnovljivih izvora energije (solarna polja, učinkovito gospodarenje otpadom i sl.);
- Razvoj smještajnih kapaciteta visoke kategorije;
- Razvoj programa cjeloživotnog obrazovanja;
- Organizacija znanstvenih skupova;
- Optimizacija i dostupnost zdravstvenih usluga;
- Sustavno korištenje potencijala očuvanja prostornih resursa, prirode i okoliša;
- Razvoj poljoprivrednih tehnologija;
- Izlazak lokalnih poljoprivrednika na vanjsko tržište;
- Razvoj različitih poljoprivrednih kultura;
- Prenamjena postojećih vojnih objekata;
- Razvoj sportskog i zdravstvenog turizma;
- Prometna povezanost sa susjednim otocima;
- Razvoj programa za cjeloživotno obrazovanje;
- Implementacija cjelogodišnjeg visokoobrazovnog programa;
- Međuinstitucionalna suradnja.

3.4 Prijetnje

- Masovni turizam;
- Ovisnost o kopnenim kapacitetima hitne i dijagnostičke vanjske usluge;
- Demografski gubitak;
- Starosna dob stanovništva;
- Inertnost stanovništva mlađe životne dobi;
- Smanjena proaktivnost turističke zajednice grada Visa;
- Konzervativna pristup korištenja marketing alata u poduzetništvu;
- Cijena koštanja pomorskog prijevoza;
- Negativni društveni efekti postojećeg modela turističke djelatnosti;
- Iskorištenost prirodnog vodnog resursa;
- Rizici od ugrožavanja prirode i okoliša;
- Rizici od narušavanja flore i faune pomorskog svijeta posljedično efektom nautičkog turizma;
- Negativni efekti klimatskih promjena;
- Niski razvojni potencijal poduzetnika;
- Imovinsko- pravni odnosi u procesu razvoja poljoprivrede i poduzetništva;

04

Strateški okvir

Razvojna strategija Grada Visa 2021.-2027.

4.1 Vizija i misija

U rujnu 2015. godine na Općoj skupštini Ujedinjenih naroda zemlje diljem svijeta potpisale su Program Ujedinjenih naroda za održivi razvoj do 2030. Program definira 17 ciljeva održivog razvoja s popisom mjera za dobrobit čovječanstva i planeta. Koncept održivog razvoja podrazumijeva proces postizanja ravnoteže između gospodarskih, socijalnih i okolišnih zahtjeva, kako bi se osiguralo "zadovoljavanje potreba sadašnje generacije, bez ugrožavanja mogućnosti budućih generacija da zadovolje svoje potrebe".⁴⁰

Tablica 13 Ciljevi održivog razvoja⁴¹

Ciljevi održivog razvoja

1. Bez siromaštva;
2. Bez gladi;
3. Zdravlje i dobrobit;
4. Kvalitetno obrazovanje;
5. Rodna ravnopravnost;
6. Čista voda i higijena;

⁴⁰ ODRAZ- Održivi razvoj zajednice ; Globalni cijevi održivog razvoja do 2030.

⁴¹ Ujedinjeni narodi

7. Dostupna i čista energija;
8. Posao dostojan čovjeka i gospodarski rast;
9. Industrija, inovacije i infrastruktura;
10. Smanjiti nejednakost;
11. Održivi gradovi i zajednice;
12. Odgovorna potrošnja i proizvodnja;
13. Klimatska politika;
14. Život pod vodom;
15. Život na kopnu;
16. Mir, pravosuđe i snažne institucije;
17. Partnerstvo u ostvarenju ciljeva.

Grad Vis provodi strategiju razvoja lokalne zajednice s misijom i ciljevima postavljenima već 2015. godine koje nastavlja provoditi u svim budućim razdobljima.

VIZIJA

Vis je sredina koja omogućuje kvalitetan život u svakoj životnoj dobi. Očuvana priroda, povijesna baština i mediteranska kultura življenja promišljeno su harmonizirani u okvirima održivog razvoja s onim najboljim od suvremenosti – razvijenom komunalnom, prometnom, zdravstvenom i kulturno-obrazovnom infrastrukturom, propulzivnom, samoodrživom, neinvazivnom i ne monokulturalnom ekonomijom, energetskom autonomijom, „čistim“ tehnologijama, poduzetnim i inovativnim konceptima, cjelogodišnjom životnom dinamikom te demografskom obnovom.

REZULTAT

Proaktivno očuvana izvorna kulturološka i prirodna vrijednost, vizualni identitet Grada, upravljanje destinacijom kao održivim turizmom te globalna ekomska orijentacija.

MISIJA

Oblikovanje Grada Visa kao otvorene, društveno i generacijski inkluzivne zajednice s visokom kvalitetom života i rada.

REZULTAT

Stvoreno povoljno eklektično okruženje kroz kreativnost, očuvanje prirodne i kulturne baštine, fizičke povezanosti kroz športske i rekreativne aktivnosti, visokokvalitetni javni prijevoz i društvenom participacijom lokalne zajednice.

Izvor: <https://geopark-vis.com/geologija/zasticeni-spomenici-prirode-i-znacajni-krajobrazi/#stiniva>

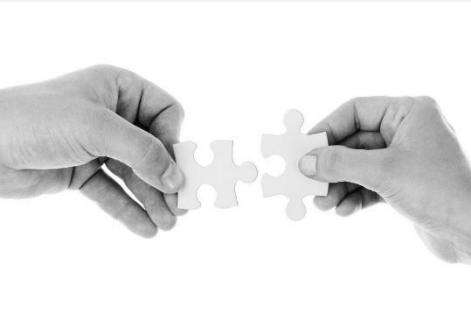

Izvor: <https://geopark-vis.com/bastina-vis/kulturno-povjesna-bastina-povijest>

Strateški ciljevi Grada Visa za razdoblje 2021.-2027. godine razvijaju se u jednako primjenjivom smjeru utvrđenih strateških ciljeva definiranih kao rezultat javne rasprave s dionicima istraživanja. Na temelju provedenih anketnih rezultata ispitivanja mišljenja i stavova lokalnog stanovništva doneseni su slijedeći zaključci:

Slika 17 Strateški ciljevi

Strateški cilj	Prioriteni cilj	Mjera
<p>1. Unapređenje i održivi razvoj primarne infrastrukture i usluga</p> 	<p>1.1. Razvoj sustava inferiornih potreba stanovništva</p> <p>1.2. Valorizacija prirodne i kulturne baštine</p> <p>1.3. Održivi razvoj i tehnološki napredak društvene zajednice</p> <p>1.4. Promicanje razvoja društvene inkluzije</p>	<p>1.1.1. Unapređenje i dostupnost komunalne infrastrukture</p> <p>1.1.2. Povećanje kvalitete obrazovnih programa i ustanova</p> <p>1.1.3. Unapređenje sustava zdravstvene i socijalne zaštite</p> <p>1.1.4. Šport i rekreacija</p> <p>1.1.5. Program pronatalitetne politike</p> <p>1.1.6. Razvoj civilnog društva</p> <p>1.2.1. Održivo upravljanje kulturnom baštinom</p> <p>1.2.2. Održivo upravljanje prirodnom baštinom</p> <p>1.3.1. Unapređenje aspekata sustava Pametnog grada</p> <p>1.4.1. Unapređenje društvenih sadržaja</p>

2 Razvoj konkurentnog gospodarstva

2.1. Razvoj turističke konkurentnosti

2.1.1. Razvoj nautičkog turizma

2.1.2. Unapređenje turističkih sadržaja

2.1.3. Razvoj vanpansionske ponude

2.2. Unapređenje poduzetničke i poljoprivredne infrastrukture

2.2.1. Podrška razvoju poduzetništva i poljoprivrede

3 Unapređenje prometne povezanosti

3.1. Razvoj infrastrukture zračnog pometa

3.1.1. Unapređenje sustava zračnog prometa

3.2. Razvoj infrastrukture brzih i kružnih morskih veza

3.2.1. Izgradnja infrastrukture za uspostavu bolje pomorske povezanosti

Izvor: <https://geopark-vis.com/geologija/zasticeni-spomenici-prirode-i-znacajni-krajobrazi/#stiniva>

4.3 Analiza uspješnosti prioritetnih ciljeva prethodnog strateškog razdoblja

Razvojna strategija Grada Visa 2016.-2020. godine obuhvaća strateške razvojne ciljeve za razdoblje od četiri godine. Razvojni prioriteti Grada Visa se definiraju nakon niza kvalitativnih i kvantitativnih istraživanja inferiornih, društvenih i održivih potreba lokalnog stanovništva. Primarna politika razvoja Grada Visa je razvoj Grada prvenstveno za optimalnu fluktuaciju lokalnog stanovništva a posljedično za posjetitelje grada Visa. Postavljeni ciljevi budućeg strateškog razdoblja se definiraju na postavljenoj tezi.

Razdoblje provedbe strateških ciljeva (2016.-2020. godina) zasniva na četiri strateška značaja:

- I. Strateški cilj 1.: Kvaliteta života i sklad razlicitosti postiže se kroz razvoj koji poštuje naslijeđe i naslijeđe koje podržava napredak.
- II. Strateški cilj 2. : Jedinstveni zemljopisni položaj, priroda i klima te kulturno i povijesno naslijeđe u funkciji održivog razvoja grada i otoka Visa. U tim nišama potiče se razvoj konkurentnosti proizvodnih i uslužnih djelatnosti na temeljima znanja i tehnoloških unapređenja.
- III. Strateški cilj 3.: Bolja, brža i učestalija povezanost s kopnom i susjednim otocima nužan je preduvjet za demografsku održivost i razvoj Visa.

Strateški ciljevi generiraju razvojne potrebe u skladu s postavljenim prioritetima. Analiza uspješnosti prioritetnih ciljeva prethodnog strateškog razdoblja je vrednovanje postignutih rezultata u skladu s postavljenim indikatorima uspješnosti.

Tablica 14 Vrednovanje uspješnosti prioritetnih ciljeva strateškog razdoblja 2016. -2020. godine

STRATEŠKI CILJ	PROJEKT	STATUS 2020.
-------------------	---------	--------------

Strateški cilj 1.: Kvaliteta života i sklad različitosti postiže se kroz razvoj koji poštuje naslijeđe i naslijeđe koje podržava napredak.

Prioritet 1.1.: Unaprjeđenje uvjeta života i zdravlja građana (obrazovanje, zapošljavanje, socijalna inkluzija)

Mjera 1.1.1.: Razvoj komunalne i stambene infrastrukture

111.01	Tržnica	Izrađena kompletna projektna dokumentacija. Ishodena građevinska dozvola.
111.02	Ribarnica	Uređena građevina u funkciji gradske ribarnice.
111.03	Dječje igralište	Kontinuirano opremanje i uređenje dječjih igrališta Grada Visa. Realizirana 4 projekta opremanja i uređenja dječjih igrališta Grada Visa (Dječje igralište uz dječji vrtić, dječje igralište u gradskom parku Vis, te dva dječja igrališta u Prilovu).
111.04	Gradski parkovi	Kontinuirano održavanje gradskih parkova.

111.05	Plaže na području Grada Visa	Kontinuirano održavanje gradskih plaža.
111.06	Rasvjeta	Izrađen Akcijski plan energetske učinkovitosti Grada Visa za razdoblje 2016.-2018. Kontinuirano ulaganje u održivo upravljanje rasvjetom povijesne jezgre i znamenitosti Grada Visa.
111.07	Wi-fi infrastruktura	Projektna dokumentacija izrađena. Priprema i prijava na EU fondove.
111.08	Vatrogasni dom	Izrađena projektna dokumentacija.
111.09	Vodovodna mreža	Kontinuirano održavanje vodovodne mreže. Izrađena projektno- tehnička dokumentacija „ Rekonstrukcija vodoopskrbnog cjevovoda za naselje Podselje „, Izrađena projektno- tehnička dokumentacija „ Izgradnja sustava javne odvodnje naselja Donji Rukavac i podmorski ispust „,
111.1	Hidro-geološka studija	U izradi studijska, projektna i natječajna dokumentacija za dogradnju Regionalnog vodoopskrbnog sustava Omiš- Brač- Hvar- Šolta- Vis.
111.11	Dovođenja pitke vode s kopna na otok Vis – idejni projekt	U izradi studijska, projektna i natječajna dokumentacija za dogradnju Regionalnog vodoopskrbnog sustava Omiš- Brač- Hvar- Šolta- Vis.

111.12	Izrada projekta zaštite od zagađenja vodocrpilišta	U izradi studijska, projektna i natječajna dokumentacija za dogradnju Regionalnog vodoopskrbnog sustava Omiš- Brač- Hvar- Šolta- Vis.
111.13	Pročistač voda	Izrađena projektno- tehnička dokumentacija. U postupku izdavanje građevinske dozvole za projekt kanalizacijskog sustava naselja Podselje. U postupku provođenje prve faze ispusta naselja Rukavac. Kontinuirani rad na optimizaciji postojećeg mehaničkog pročistača otpadnih voda svih pripadajućih naselja administrativnog područja.
111.14	Zbrinjavanje otpadnih i oborinskih voda	Kontinuirani rad na razvoju mreže odvojenog sustava otpadnih i oborinskih voda. Planiranje zbrinjavanja otpadnih i oborinskih voda u sustave ponovne uporabe (navodnjavanje poljoprivrednih površina).
111.15	Projekt izgradnje odvojenih kanalizacijskih sustava	Projekt od strateškog značaja. Kontinuirani rad na izgradnji odvojenog kanalizacijskog sustava svih pripadajućih naselja administrativnog područja.
111.16	Gradska cestovna mreža	Kontinuirana modernizacija gradske cestovne mreže.
111.17	Nerazvrstane ceste	Kontinuirano održavanje i razvoj cestovne infrastrukture.

111.18	Javne parkirališne površine	Od strateškog interesa. Postupak razvoja pametnih gradova i implementacija održivog sustava prometne infrastrukture naselja administrativnog područja.
111.19	Obilazna cesta „Vis (Kut)-Češka vila“:	Ishođenje građevinske dozvole (dio ceste LC 67212).
111.2	Izgradnja ceste „Milna-Ženka“	Provjeda druga faza izgradnje ceste Milna- Ženka.
111.21	Izgradnja ceste „Vis-Parja-Rogačić“	Cesta ucrtana u novom Prostornom planu.
111.22	Unapređenje sigurnosti cestovnog prometa na području grada Visa	Kontinuirano održavanje sigurnosti cestovnog prometa na području Grada Visa.
111.23	Javni putnički prijevoz na području grada/otoka Visa	Projektna aktivnost ovisna o realizaciji projekata Mjere 1.1.1. – Razvoj komunalne i stambene infrastrukture. Projekt od strateškog interesa.
111.24	Panoramske ceste otoka Visa	Uređena panoramska cesta LC 67213 (dio).
111.25	Cestovna prometna signalizacija	Kontinuirano održavanje sigurnosti cestovnog prometa na području Grada Visa.
111.26	Turistička putokazna cestovna signalizacija	Kontinuirano održavanje sigurnosti cestovnog prometa na području Grada Visa.

111.27	Turistička zona „Češka vila“	Postupanje prema potencijalnim investitorima u skladu s održivom ravnotežom ponude i potražnje lokalnog stanovništva.
111.28	Mješovita zona uvale „Stonca“	Postupanje prema potencijalnim investitorima u skladu s održivom ravnotežom ponude i potražnje lokalnog stanovništva.
111.29	Prilovo – uređenje poluotoka	Uređenje obalnog dijela uvale sv. Jurja.
111.3	Stonca – Fortica (šetnica)	Napravljen idejni projekt uređenja zone Stonca- Fortica.
111.31	Riva – Luka i Kut	Projekt uređenja obalnog pojasa od trajektnog pristaništa do Rive (prva faza realizirana) .
111.32	Projekt sanacije postojećih službenih odlagališta na otoku Visu	Projektna dokumentacija izrađena. U fazi ishodovanja potvrda na Glavni projekt.
111.33	Projekt odvojenog skupljanja komunalnog otpada namijenjen oporabi	Postavljanje podzemnih kontejnera. Kontinuirano provođenje programa odvojenog sakupljanja otpada.
111.34	Projekt skupljanja i privremenog zbrinjavanja posebnih vrsta otpada	Kontinuirano provođenje programa sakupljanja i privremenog zbrinjavanja posebnih vrsta otpada.

111.35	Projekt trajne sanacije najvećih poznatih „divljih“ odlagališta na otoku Visu	Kontinuirani rad na suzbijanju i uklanjanju tzv. divljih odlagališta u gradu i na otoku Visu.
111.36	Program edukacije lokalnog stanovništva o potrebi kontinuiranog smanjivanja komunalnog otpada	Kontinuirano provođenje edukativnih programa smanjivanja komunalnog otpada.
111.37	Projekt konačnog zbrinjavanja otpada otoka Visa u okviru Županijskog centra.	Kontinuirano provođenje programa konačnog zbrinjavanja otpada otoka Visa u okviru Županijskog centra za gospodarenje otpadom Splitsko-dalmatinske županije.
111.38	POS: projekt poticane stanogradnje	Projekt poticajne stanogradnje u procesu realizacije.
111.39	Fotonaponska elektrana: projekt izrade solarne elektrane snage do 3 MW	Realizirana solarna elektrana snage 3MW.

Mjera 1.1.2.: Izgradnja infrastrukture i razvoj svih razina obrazovanja

112.01	Školska sportska dvorana	Izrađena kompletne projektna dokumentacija. Projekt u fazi pripreme izvođenja radova.
112.02	Srednja škola – uređenje i preseljenje	Aktivnost provedena.

112.03	Projekt prenamjene bivše vojarne „SAMOGOR“:	U fazi realizacije građenje 13 stambenih jedinica.
112.04	Razvoj infrastrukture studentskog standarda za provedbu visokoobrazovnih programa:	Ostvarena međuinstitucionalna suradnja Grada Visa i visokoobrazovnih institucija. Projekt podrške ulaganja u poboljšanje infrastrukturnih studentskih sadržaja.

Mjera 1.1.3.: Jačanje ljudskih resursa i razvoj modela podrške kod zapošljavanja

113.01	Uvođenje izvođenja studijskih programa iz područja turizma i poduzetništva	Mjera povezana uz Mjera 112.04
113.02	Uvođenje izvođenja cijeloživotnih programa iz područja turizma, poduzetništva i poljoprivrede.	Kontinuirana provedba i planiranje programa cijeloživotnog obrazovanja (uključujući planiranje programa srednjoškolskog obrazovanja u skladu s potražnjom tržišta i potrebom razvoja djelatnosti). Kontinuirano sudjelovanje grada Visa u projektu Mediterranean Islands Conference.

Mjera 1.1.4.: Unaprjeđenje socijalne i zdravstvene zaštite

114.01	Dom za starije: povećanje kapaciteta.	Realizacija projekta u skladu s proračunskim planiranjem Splitsko-dalmatinske županije.
114.02	Projekt prenamjene bivše vojarne „SAMOGOR“: Razvoj rekreacijskih i zdravstvenih sadržaja	" Donji Samogor " infrastrukturno i komunalno uređeno pet postojećih objekata (kanalizacija). Provjedena uknjižba.

Mjera 1.1.5.: Razvoj civilnog društva

115.01	Stavljanje u funkciju zapuštenih zgrada škola po naseljima	Realizacija projekta prenamjene postojećih objekata (stambene jedinice) nekadašnje građevine u funkciji škole u naseljima Podselje i Podstraž. Izrađena projektna dokumentacija za energetsku obnovu Doma u naseljima Podselju i Doma u Podstraži. Izrađena projektna dokumentacija za energetsku obnovu Doma u naselju Marine Zemlja. Dom u naselju Plisko Poje u procesu rješavanja statusa imovinsko-pravnih odnosa.
115.02	Uređenje kulturnog centra	Uređen kulturni centar. Kontinuirano održavanje.

Prioritet 1.2.: Isticanje potencijala povijesnih, kulturnih i prirodnih resursa

Mjera 1.2.1.: Istraživanje i valorizacija kulturno-povijesnih potencijala

121.01	Antička Issa – istražiti i procijeniti kulturno–povijesni potencijal	Kontinuirani rad na istraživanju i procjeni kulturno- povijenih potencijala.
121.02	Sakralni objekti: popisati, istražiti i valorizirati kulturno-povijesni potencijal	Kontinuirana evidencija i istraživanje kulturno- povijesnih potencijala sakralnih spomenika Grada Visa.
121.03	Fortifikacijski objekti: popisati, istražiti i valorizirati kulturno-povijesni potencijal	Kontinuirana evidencija i istraživanje kulturno- povijesnih potencijala fortifikacijskih objekata Grada Visa.

Mjera 1.2.2.: Sanacija i rekonstrukcija kulturno-povijesnih resursa

122.01	Hrvatski dom: funkcionalna adaptacija interijera	Adaptacija unutarnjih prostorija Hrvatskog doma.
122.02	Muzej: Adaptacija i stavljanje cijelog prostora u funkciju	Izradena projektno- tehnička dokumentacija. Ishodovana građevinska dozvola.

122.03	“KORŠA“ – KORZO: sanacija, uređenje i komunalno opremanje	Kontinuirano održavanje gradskih ulica.
122.04	Viški trgovi: sanacija, uređenje i komunalno opremanje	Pripremljena projektna dokumentacija za sanaciju, uređenje i komunalno opremanje viških trgova.
122.05	Kamena ograda Lungo mare: sanacija i uređenje	Sanirana i uređena kamena ograda Lungo mare. Kontinuirano održavanje.
122.06	Orgulje	Obnovljene orgulje smještene u poluotoku Pirovo. U postupku obnove su orgulje iz crkve Uznesenja Blažene Djevice Marije (Gospa od Špilice).
122.07	Fortica: sanacija, uređenje i komunalno opremanje	Izrađena projektno- tehnička dokumentacija za projekt „, Rekonstrukcija „ Fortica „“
122.08	Arheološki park	Kontinuirana provedba arheoloških istraživanja.
122.09	Multimedijalni centar u sklopu Kulturnog centra	U fazi planiranja pripreme i izrade projektne dokumentacije.

Mjera 1.2.3.: Iskorištavanje prirodnih resursa na obnovljiv i održiv način

123.01	Tematske staze u prirodi	Kontinuirano uređenje planinskih, pješačkih, biciklističkih, vinskih i ostalih tematskih staza.
123.02	Tematski povijesni putovi	Kontinuirano uređenje i podrška u razvoju ponude tematskih povijesnih puteva. Realiziran projekt Geopark- Viški arhipelag.
123.03	Podrška sanaciji opožarenog prostora iznad grada	Priprema projektne dokumentacije za obnovu postojećih suhozida i formiranje vinske staze opožarenog područja u neposrednoj blizini grada Visa.

Strateški cilj 2. : Jedinstveni zemljopisni položaj, priroda i klima te kulturno i povijesno naslijeđe u funkciji održivog razvoja grada i otoka Visa. U tim nišama potiče se razvoj konkurentnosti proizvodnih i uslužnih djelatnosti na temeljima znanja i tehnoloških unapređenja

Prioritet 2.1.: Razvoj turističke konkurentnosti

Mjera 2.1.1.: Razvoj cjelogodišnjih nautičkih kapaciteta sa suhim vezom

211.01	Marina Parja	Projekt od strateškog interesa te postupanje prema potencijalnim investitorima u skladu s održivom ravnotežom ponude i potražnje lokalnog stanovništva.
--------	--------------	---

Mjera 2.1.2.: Unaprjeđenje postojećih lučkih i nautičkih kapaciteta

212.01	Gradska luka (marina)	Postupanja u skladu s prostornim planovima uređenja i održivog razvoja Grada Visa.
212.02	Sportske i ribarske lučice	Postupanja u skladu s prostornim planovima uređenja i održivog razvoja Grada Visa.

Mjera 2.1.3.: Izgradnja turističkih sadržaja veće dodane vrijednosti

213.01	Hotel u turističkoj zoni „Češka vila“	Realizacija investicijskog ulaganja u tijeku.
213.02	Hotel „Smidirevo“	Investicijsko ulaganje u završnoj fazi pripreme projektne dokumentacije za potrebe terminskih aktivnosti materijalnih ulaganja.
213.03	Obiteljski hotel u „Rukavcu“	Projekt od strateškog interesa te postupanje prema potencijalnim investitorima u skladu s održivom ravnotežom ponude i potražnje lokalnog stanovništva.

213.04	Sportsko– turistički, zdravstveno-rekreativni centar „Samogor“	Projekt od strateškog interesa te postupanje prema potencijalnim investitorima u skladu s održivom ravnotežom ponude i potražnje lokalnog stanovništva.
213.05	Turistička zona „Rukavac“	Projekt od strateškog interesa te postupanje prema potencijalnim investitorima u skladu s održivom ravnotežom ponude i potražnje lokalnog stanovništva.

Mjera 2.1.4.: Unaprjeđenje postojećih turističkih sadržaja

214.01	Hoteli Vis d.d.	Realizacija investicijskog ulaganja u tijeku.
214.02	Razvoj modela difuznog hotela	Postupanja u skladu s prostornim planom uređenja grada Visa i održivog razvoja Grada Visa.

Mjera 2.1.5.: Razvoj vanpansionske ponude

215.01	Razvoj sustava za upravljanje destinacijom	Kontinuirana provedba programa smanjenja sezonalnosti. Partnerska suradnja Grada Visa i Hrvatske turističke zajednice grada Visa.
--------	--	---

215.02	Razvoj prateće turističke ponude	Plan razvoja u skladu sa strateškim ciljevima projekta 213.04 i 213.05.
--------	----------------------------------	---

Prioritet 2.2.: Razvoj gospodarske konkurentnosti (poljoprivreda, ribarstvo, ugostiteljstvo, potporne poduzetničke djelatnosti ...)

Mjera 2.2.1.: Izgradnja novih i unaprjeđenje postojećih poljoprivrednih i poduzetničkih zona

221.01	Poduzetničke zone	Projekt od strateškog interesa te postupanje prema potencijalnim investitorima u skladu s održivom ravnotežom ponude i potražnje lokalnog stanovništva.
221.02	Zoniranje poljoprivrednih kultura	Nastavak razvoja zoniranja poljoprivrednih kultura u 2020. godini te u novom finansijskom razdoblju 2021.-2027.
221.03	Ribogojilište	Projekt od strateškog (razvoj poduzetništva) interesa te postupanje prema potencijalnim investitorima u skladu s održivom ravnotežom ponude i potražnje lokalnog stanovništva.

Mjera 2.2.2.: Razvoj servisnih i trgovačkih usluga za nautičare, plovila i nautičku opremu

222.01	Servisne i trgovačke usluge za nautičare: U sklopu projekta pokretanje cjelogodišnje marine	Plan razvoja u skladu sa strateškim ciljevima projekta 211.01.
--------	---	--

Mjera 2.2.3.: Razvoj poduzetničkih institucija i mjera potpore

223.01	Zajednički poduzetnički kapaciteti	Suradnja javne lokalne samouprave s potencijalnim investitorima i poduzetnicima u skladu s interesima razvojnog puta individualnog poduzetničkog duha.
223.02	Školovanje za deficitarna stručna i obrtnička zanimanja	Razvoj projekta povezan s projektom 113.01.
223.03	Osnivanje gradskog ureda za EU fondove	Ukupno ostvareno 9,63 milijuna kuna kapitalnih potpora.

Mjera 2.2.4.: Razvoj poduzetničkih institucija i mjera potpore

224.01	Razvoj tehnoloških i poduzetničkih znanja putem svih oblika obrazovanja	Razvoj projekta povezan s projektom 113.01.
--------	---	---

Mjera 2.2.5.: Razvoj gospodarske infrastrukture (npr. navodnjavanje, pristupni putovi i sl.)

		Realizirano:
225.01	Obnova vodosprema	VSP KOMIŽA 1, VSP KOMIŽA 2, VSP ŠĆEĆE, VSP STUPIŠĆE, VSP PODHUMLJE, VSP VIS, VSP BOROVIK, VSP VELA GLAVA, VSP KUT, VSP MARINE ZEMLJE, VSP ZENA GLAVA, VSP CUNKOVICA, VSP PODSTRAŽJE, VSP RUKAVAC, VSP SMOKOVA, VSP MILNA, PK KOMIŽA
225.02	Poljski putovi – uređenje	Kontinuirana obnova poljskih puteva.
225.03	Izrada analize izvedivosti otočkog sustava za navodnjavanje	U fazi izrade.
225.04	Protupožarna studija	Nije primjenjivo.
225.05	Hostel	Postupanje prema potencijalnim investitorima u skladu s održivom ravnotežom ponude i potražnje lokalnog stanovništva.

Mjera 2.2.6.: Stavljanje u gospodarsku funkciju zemljišta, nekretnina i imovine Grada i Republike Hrvatske

226.01	Gradski objekti i zemljište	Kontinuirana provedba postupaka pravnog utvrđivanja gradskog resursa.
--------	-----------------------------	---

226.02	Državni objekti i zemljište	Kontinuirana provedba postupaka pravnog utvrđivanja i smanjenja administrativnih prepreka na državnoj razini.
--------	-----------------------------	---

Strateški cilj 3.: Bolja, brža i učestalija povezanost s kopnom i susjednim otocima nužan je preduvjet za demografsku održivost i razvoj Visa.

Prioritet 3.1.: Razvoj uvjeta za uspostavu zračnog prometa

Mjera 3.1.1.: Izgradnja infrastrukture i unaprjeđenje helikopterskog prometa

311.01	Unaprjeđenje heliodromske infrastrukture	Postupanja u skladu s prostornim planom uređenja i održivog razvoja Grada Visa, a sve u skladu s proračunskim mogućnostima i ostalim izvorima financiranja.
--------	--	---

Mjera 3.1.2.: Izgradnja infrastrukture i uspostava zrakoplovnog prometa

312.01	Hidroavionski putnički prijevoz	Postupanje prema potencijalnim investitorima u skladu s održivom ravnotežom ponude i potražnje lokalnog stanovništva.
312.02	Sportski aerodrom	Postupanje prema potencijalnim investitorima u skladu s održivom ravnotežom ponude i potražnje lokalnog stanovništva.

Prioritet 3.2.: Razvoj uvjeta za uspostavu brzih i kružnih morskih veza

Mjera 3.2.1.: Izgradnja infrastrukture za uspostavu bolje pomorske povezanosti

321.01	Nova luka otvorena za javni prijevoz	Postupanja u skladu s prostornim planom uređenja i održivog razvoja Grada Visa.
321.02	Uspostava specijaliziranih komercijalnih brzih morskih veza manjih kapaciteta	Postupanje prema potencijalnim investitorima u skladu s održivom ravnotežom ponude i potražnje lokalnog stanovništva.
321.03	Uspostava kružne morske veze između otoka srednjodalmatinskog i južnodalmatinskog akvatorija	Postupanje prema potencijalnim investitorima u skladu s održivom ravnotežom ponude i potražnje lokalnog stanovništva.

4.4 Razvojni prioriteti i mjere

Razvojna strategija razvoja Grada Visa obuhvaća razdoblje nove financijske perspektive od 2021. do 2027. godine. Razvojni prioriteti formiraju se na temelju strateških ciljeva prethodne strategije usklađene sa stvarnim potrebama lokalnog stanovništva. Analizom anketnih rezultata istraživanja⁴² zadovoljstva i općih interesa građana Grada Visa, u skladu s postojećom komunalnom infrastrukturom i gospodarskom razvoju, definira se strateški smjer razvoja Grada. Prioritetni ciljevi i mјere temeljene su na invertnom pristupu određenom analizom istraživanja, potrebi, problema, nedostatcima i prilikama.

Strateški razvoj nove financijske perspektive vezuje se na strateške ciljeve, prioritete i mјere prethodnog strateškog razdoblja. Prilikom vrednovanja uspješnosti realizacije projektnih ciljeva nije realno očekivati potpunu realizaciju navedenog u razdoblju planiranja jer na rizike vremena provedbe najviše utječu varijable administrativnih ograničenja, interesi investitora, vrijeme potrebno za izradu projektne dokumentacije, raspoloživost vanjskih izvora finansiranja, proces sudjelovanja u decentraliziranim i centraliziranim sustavima programa sufinanciranja i sl. Grad Vis kao nositelj Strategije je svjestan ograničenja i rizika u provedbi utvrđenih mјera te su svi strateški ciljevi definirani na temelju inferiornih potreba održivog razvoja prvenstveno lokalnog stanovništva, a kasnije i gostiju. Grad Vis ciljeve razvoja definira s aspekta dugoročnog efekta razvoja. Projekti s kratkoročnim efektom razvoja se percipiraju kao dodana vrijednost primarnom razvoju gospodarstva ovog administrativnog područja.

⁴² Prilog 1. Anketni rezultati provedenog istraživanja zaključno s 01. listopadom 2020. godine.

Tablica 15 Razvojni prioriteti

Strateški cilj 1. : Unapređenje i održivi razvoj primarne infrastrukture i usluga		
Prioritetni cilj 1.1.: Razvoj sustava inferiornih potreba stanovništva		
Mjera	Projektna inicijativa	Indikativni program
1.1.1. Unapređenje i dostupnost komunalne infrastrukture	Održivo upravljanje starom gradskom jezgrom Optimizacija sustava vodovoda i odvodnje	<i>Rekonstrukcija i opremanje gradske tržnice.</i> <i>Rekonstrukcija i opremanje " Vatrogasnog doma ".</i> <i>Rekonstrukcija i dogradnja gradske vodovodne mreže i kontinuirano održavanje.</i> <i>Istraživanje i razvoj podzemlja cijelog otoka Visa u funkciji kvalitetnog planiranja i realizacije vodoopskrbe i navodnjavanja.</i> <i>Uvođenje sustava pitke vode s kopna u Grad (otok) Vis.</i> <i>Provođenje sustava zaštite od zagađenja, zbrinjavanja otpadnih i oborinskih voda.</i> <i>Rekonstrukcija crpnih stanica i modernizacija sustava pročišćivača voda.</i>

Unapređenje prometne infrastrukture

Unapređenje odvojenog kanalizacijskog sustava u svim pripadajućim naseljima grada Visa.

Obnova vodosprema.

Modernizacija glavne cestovne mreže.

Rekonstrukcija nerazvrstanih cesta.

Povećanje koncepta javnih parkirališnih površina izvan grada Visa.

Rekonstrukcija obilazne ceste Vis (Kut)- Češka vila.

Rekonstrukcija gradske ceste Vis- Parja- Rogačić.

Održivo upravljanje prometnom i putokazom signalizacijom.

Uspostava sustava javnog prijevoza stare gradske jezgre.

Uspostava sustava održivog upravljanja prometnom uslugom.

Unapređenje sustava javnog prijevoza Grada Visa.

1.1.2. Povećanje kvalitete obrazovnih programa i ustanova

Uređenje obalnog pojasa	<i>Uređenje obalnog pojasa " Uvala sv. Jurja ".</i>
	<i>Uređenje obalnog pojasa Riva (luka) – Kut.</i>
	<i>Sanacija odlagališta Wellington.</i>
Razvoj i unapređenje sustava učinkovitog gospodarenja otpadom	<i>Unapređenje sustava odvojenog prikupljanja otpada.</i>
	<i>Kontinuirano provođenje programa sanacije " divljih " odlagališta.</i>
	<i>Provođenje programa konačnog zbrinjavanja otpada u okviru Županijskog centra (GO SDŽ).</i>
Rekonstrukcija postojeće infrastrukture obrazovnog sustava	<i>Rekonstrukcija športske školske dvorane.</i>
	<i>Proširenje kapaciteta srednje ugostiteljske škole.</i>
	<i>Povećanje infrastrukturnih standarda za provedbu visoko obrazovnih programa.</i>
Unapređenje sustava obrazovanja	<i>Uspostava programa cjelodnevnog boravka u vrtićima i nižim razredima osnovne škole.</i>
	<i>Uspostava dualnog obrazovanja.</i>

1.1.3. Unapređenje sustava zdravstvene i socijalne zaštite

1.1.4. Šport i rekreacija

Uvođenje visokoobrazovnih programa

Promocija obrazovnih sadržaja i programa.

Razvoj infrastrukture studentskog standarda u sklopu zone " Samogor ".

Uvođenje programa cjeloživotnog obrazovanja.

Unapređenje sustava zdravstvenih usluga

Poboljšanje dostupnosti i kvaliteta zdravstvenih usluga.

Povećanje kvalitete socijalnih usluga i borba protiv socijalne isključenosti

Razvoj socijalnih usluga.

Povećanje kapaciteta doma za starije.

Razvoj programa smanjenja socijalne isključenosti.

Unapređenje športsko-rekreativne infrastrukture i sadržaja

Prenamjena prostora nekadašnje vojarne " SAMOGOR " u športsko- rekreativnu i zdravstvenu zonu.

Unapređenje postojeće športsko- rekreativne infrastrukture.

		<i>Uređenje planinarskih, pješačkih i biciklističkih staza.</i>
1.1.5. Program pronatalitetne politike	Pronatalitetni potporni mehanizam	<i>Provodenje sustava pronatalitetne politike. Poticanje programa i usluga usmjerenih obitelji s djecom.</i>
1.1.6. Razvoj civilnog društva	Unapređenje sustava društvene infrastrukture	<i>Partnerska suradnja predstavnika civilnog društva i javne lokane samouprave.</i>

Mjera	Projektna inicijativa	Indikativni program
1.2.1. Održivo upravljanje kulturnom baštinom	Istraživanje kulturnog potencijala	<i>Provodenje istraživanja antičke Isse. Izgradnja prezentacijskog centra antičke Isse. Uspostaviti sustav valorizacije sakralnih i fortifikacijskih objekata.</i>
	Očuvanje kulturno-povijesnog naslijeđa	<i>Rekonstrukcija i opremanje muzejskog prostora "Gospine baterije". Unapređenje javnih kulturnih površina. Rekonstrukcija orgulja koje se nalaze u crkvi Uznesenja Blažene Djevice Marije (Gospa od Šipilice).</i>

		<i>Rekonstrukcija, uređenje i komunalno opremanje utvrde "Fortica".</i>
		<i>Uspostava arheološkog parka</i>
		<i>Uspostava podmorskog arheološkog parka.</i>
		<i>Izgradnja multimedijalnog centra.</i>
	Jačanje kapaciteta upravljanja kulturnom baštinom	<i>Unapređenje kapaciteta stručnog kadra.</i> <i>Program strateškog umrežavanja i prezentacije kulturno- povijesne baštine Grada Visa.</i>
	Podizanje svijesti i prezentacija kulturne baštine	<i>Provodenje edukativnih programa.</i> <i>Povećanje participacije sudjelovanja.</i> <i>Međuinstitucionalna suradnja i javno- privatno partnerstvo.</i>
1.2.2. Održivo upravljanje prirodnom baštinom	Optimizacija prirodnih staza i putova	<i>Proširenje ponude tematskih staza u prirodi.</i> <i>Integrirano proširenje ponude i sadržaja tematskih povijesnih puteva .</i> <i>Podrška u sanaciji i sanacija opožarenih prostora.</i>

Prioritetni cilj 1.3.: Održivi razvoj i tehnološki napredak društvene zajednice

Mjera	Projektna inicijativa	Indikativni program
1.3.1. Unapređenje aspekata sustava Pametnog grada	Unapređenje društvene infrastrukture	<i>Uređenje novih i opremanje postojećih dječjih igrališta.</i>
		<i>Razvoj i modernizacija infrastrukture javne namjene.</i>
		<i>Uređenje javnih površina.</i>
		<i>Podrška uvođenju energetski učinkovitih rješenja u javne i stambene zgrade.</i>
	Uvođenje energetski učinkovitih rješenja u privatni i javni sektor	<i>Podrška uvođenju energetski učinkovitih rješenja u privatne kapacitete.</i>
		<i>Uvođenje energetski učinkovite javne rasvjete.</i>
		<i>Instaliranje punionica za električne automobile.</i>
		<i>Izgradnja solarne elektrane snage do 3.5 MW.</i>
		<i>Održivo upravljanje starom gradskom jezgrom.</i>

	Unapređenje optimizacije stare gradske jezgre bez vozila	<i>Formiranje parkirališnih površina izvan svih naselja administrativnog područja.</i>
	Povećanje kvalitete telekomunikacijske infrastrukture	<i>Modernizacija sustava upravljanja parking mjestima.</i>

Mjera	Projektna inicijativa	Indikativni program
1.4.1. Unapređenje društvenih sadržaja	Razvoj društvenih programa	<p><i>Razvoj cjelogodišnjih društvenih programa.</i></p> <p><i>Ustpostava programa inovativnog i tehnološkog razvoja kod djece i mladih.</i></p> <p><i>Razvoj športskih programa.</i></p> <p><i>Unapređenje ponude aktivnosti u športskim disciplinama i tjelesnim aktivnostima.</i></p>

	<i>Promocija i vidljivost aktivnog i amaterskog športa Grada Visa.</i>
	<i>Sustav podrške razvoja programa međuinstitucionalne suradnje (civilno društvo, neprofitne organizacije, javni i privatni sektor).</i>
Sustavno upravljanje neiskorištenih prostora	<i>Obnova brownfield i napuštenih prostora.</i>

Strateški cilj 2.: Razvoj konkurentnog gospodarstva		
Prioritetni cilj 2.1.: Razvoj turističke konkurentnosti		
Mjera	Projektna inicijativa	Indikativni program
2.1.1. Razvoj nautičkog turizma	Razvoj cjelogodišnjih nautičkih kapaciteta luke nautičkog turizma	<i>Izgradnja gradske luke otvorene za javni promet (Marina Parja).</i> <i>Izgradnja infrastrukture za pružanje nautičkih usluga.</i> <i>Uređenje sportskih i ribarskih lučica na području Grada Visa.</i>

2.1.2. Unapređenje turističkih sadržaja

Razvoj servisnih i trgovačkih usluga za nautički turizam.

Unapređenje i razvoj selektivnih oblika turizma.

Razvoj održivog turizma

Razvoj turističke ponude u ravnoteži s okruženjem.

Povećanje smještajnih kapaciteta _ Hotel " Smidirevo ".

Povećanje smještajnih kapaciteta_ Obiteljski hotel u Rukavcu.

Povećanje športskih turističkih i zdravstvenih sadržaja_ Sportsko- turistički i zdravstveno rekreativni centar " Samogor ".

Razvoj turističke zone " Rukavac ".

Razvoj turističke zone " Stonca ".

Modernizacija hotelskih smještajnih kapaciteta Hoteli VIS d.d..

Razvoj difuznog hotela.

Upravljanje destinacijom *Razvoj sustava za upravljanje destinacijom.*

**2.1.3. Razvoj
vanpansionske
ponude**

Razvoj dodatnih sadržaja uz turističke komplekse i smještajne kapacitete.

Prioritetni cilj 2.2.: Unapređenje poduzetničke i poljoprivredne infrastrukture

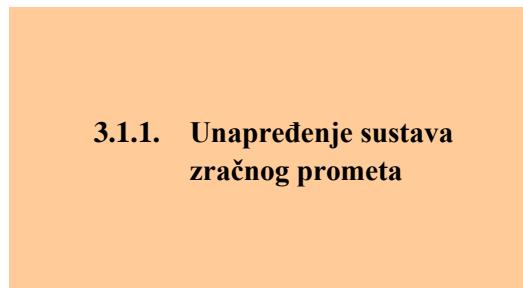
Mjera	Projektna inicijativa	Indikativni program
<p>2.2.1. Podrška razvoju poduzetništva i poljoprivrede</p>	<p>Razvoj poduzetničke zone</p> <p><i>Razvoj poduzetničke zone "Dol".</i></p> <p><i>Razvoj poduzetničke zone "Starine".</i></p> <p><i>Razvoj poduzetničke zone "Donji Samogor".</i></p> <p><i>Razvoj poduzetničke zone "Zlopoje".</i></p> <p><i>Zoniranje poljoprivrednih kultura.</i></p> <p><i>Podrška u razvoju ribogojilišta na obalnom području Grada Visa.</i></p>	

	Razvoj sustava gospodarske održivosti	<i>Unapređenje gospodarske funkcije gradskih objekata i zemljišta.</i> <i>Sustav umrežavanja javnih dionika i gospodarstvenika.</i> <i>Razvoj ljudskih resursa i kompetencija.</i>
	Podrška razvoju inovacija i tehnologija razvoja	<i>Osnivanje poljoprivrednog klastera.</i> <i>Uspostava programa poduzetničkih i tehnoloških znanja.</i> <i>Poticaji za razvoj lokalnih i autohtonih proizvoda i usluga.</i> <i>Stvaranje poduzetničke konkurentnosti.</i>

Strateški cilj 3.: Unapređenje prometne povezanosti

Prioritetni cilj 3.1.: Razvoj infrastrukture zračnog pometa

Mjera	Projektna inicijativa	Indikativni program
-------	-----------------------	---------------------

3.1.1. Unapređenje sustava zračnog prometa

Razvoj infrastrukture zračnog prometa	<i>Razvoj heliodromske infrastrukture.</i>
	<i>Razvoj i unapređenje hidroavionskog putničkog prijevoza.</i>
	<i>Razvoj infrastrukture za športski aerodrom.</i>

Prioritetni cilj 3.2.: Razvoj infrastrukture brzih i kružnih morskih veza		
Mjera	Projektna inicijativa	Indikativni program
3.2.1. Izgradnja infrastrukture za uspostavu bolje pomorske povezanosti	Uspostava specijaliziranih morskih veza	<i>Unapređenje prijevozničkih pomorskih sadržaja u svrhu kvalitete komercijalne brze otočne veze.</i> <i>Međuotočna suradnja u razvoju kružne morske linije.</i>

4.5 Plan financiranja, upravljanja, odgovornosti i praćenje provedbe

Plan upravljanja provodi sustav vrijednosti i održivosti postavljenih strateških ciljeva kroz ostvarene rezultate. Financijski okvir za provedbu strateških ciljeva daje prikaz izvora financiranja indikativnih programa projektnih inicijativa. Financijska perspektiva se definira prema razdoblju provedbe strateškog dokumenta i mogućnostima financiranja projektnih varijabli koje su ovisne o sredstvima proračunskih vrijednosti javne lokalne samouprave. Ovisno o kategoriji nositelja projekta i partnerskog učešća te dostupnosti bespovratnih centraliziranih odnosno decentraliziranih sredstva, razvija se gantogram provedbenih aktivnosti te formiranje ukupne vrijednosti investicije. Budžetiranje ukupne vrijednosti programa ovisi o statusu stupa pripremljenosti projekta. Vrijednosti projekata se definiraju u skladu s akcijskim planom projektnih inicijativa.

Infrastrukturni projekti uključuju indikativne vrijednosti u skladu s projektno-tehničkoj dokumentacijom i dodatnih analiza dok ostali programi zahtijevaju dodatnu analizu i ovise o podaktivnostima za potrebe ostvarenja ukupnih rezultata.

Važno je navesti da se projekti provode od strane javne lokalne samouprave, regionalne samouprave te privatnog i neprofitnog sektora, ovisno o predmetu ulaganja i strateškom interesu.

Izvori financiranja su indikativni i ovise o kategoriji nositelja koja je definirana prema indikativnom prijavitelju i partneru. Alokacija sredstava definirana je na temelju državnog proračuna, programa Europske unije sredstvima definiranim za određenu regiju, županijskog proračuna i lokalnog proračuna. Sve navedene stavke su sklone izmjenama u skladu s vremenom ulaganja i dostupnim sredstvima (su) financiranja.

Tablica 16 Pregled strateških projekata

Strateški cilj 1. : Unapređenje i održivi razvoj primarne infrastrukture i usluga									
Prioritetni cilj 1.1.: Unapređenje i razvoj sustava inferiornih potreba stanovništva									
Mjera	Projektna inicijativa	Indikativni program/ Indikator	Nositelj projekta	Partneri	Cilj projekta	Sektor utjecaja	Korisnici	Pripremljenost projekta	Predviđeni izvori financiranja
1.1.1. Unapređenje i dostupnost komunalne infrastrukture	Održivo upravljanje starom gradskom jezgrom	Rekonstrukcija i opremanje gradske tržnice.	Grad Vis	-	Razvoj društvene infrastrukture i optimizacija prostora djelovanja. Prilika razvoja lokalnog gospodarstva. Unapređenje primarnog sustava zaštite i sigurnosti građana Grada Visa.	Infrastruktura	Opća populacija Grada Visa	3	EU Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2021.-2027. Proračunska sredstva Grada Visa
		Rekonstrukcija i opremanje "Vatrogasnog doma".	Grad Vis	-		Infrastruktura	Opća populacija Grada Visa	3	EU Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2021.-2027. Proračunska sredstva Grada Visa Operativni program konkurentnost i kohezija 2021.-2027.
	Optimizacija sustava vodovoda i odvodnje	Rekonstrukcija i dogradnja gradske vodovodne mreže i kontinuirano održavanje.	Grad Vis	-		Infrastruktura	Opća populacija Grada Visa	kontinuirano	Proračunska sredstva Grada Visa Operativni program konkurentnost i kohezija 2021.-2027.
		Istraživanje i razvoj podzemlja cijelog otoka Visa u funkciji kvalitetnog planiranja i realizacije vodoopskrbe i navodnjavanja.	Grad Vis	-	Unapređenje i optimizacija komunalne infrastrukture s ciljem dostupnosti svim građanima Grada Visa. Povećanje životnog standarda stanovništva Grada Visa unapređenjem sustava komunalne infrastrukture. Učinkovito korištenje resursa ponovnom uporabom u sustavu redovnog gospodarskog kretanja.	Istraživanje i razvoj	Opća populacija Grada Visa	kontinuirano	Proračunska sredstva Grada Visa Operativni program konkurentnost i kohezija 2021.-2027. HORIZON 2020
		Uvođenje sustava pitke vode s kopna u grad (otok) Vis.	Grad Vis	Splitsko-dalmatinska županija		Infrastruktura	Opća populacija Grada Visa	2	Proračunska sredstva Grada Visa Operativni program konkurentnost i kohezija 2021.-2027. HORIZON 2020 Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja

	<i>Provodenje sustava zaštite od zagađenja, zbrinjavanja otpadnih i oborinskih voda.</i>	<i>Grad Vis</i>	<i>Splitsko-dalmatinska županija</i>			<i>Infrastruktura</i>	<i>Opća populacija Grada Visa</i>	<i>kontinuirano</i>	<i>Proračunska sredstva Grada Visa</i> <i>Operativni program konkurentnosti i kohezija 2021.-2027.</i> <i>HORIZON 2020</i> <i>Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja</i>
	<i>Rekonstrukcija crnih stanica i modernizacija sustava pročišćivača voda.</i>	<i>Grad Vis</i>	-			<i>Infrastruktura</i>	<i>Opća populacija Grada Visa</i>	2	<i>Proračunska sredstva Grada Visa</i> <i>Operativni program konkurentnosti i kohezija 2021.-2027.</i> <i>HORIZON 2020</i> <i>Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja</i>
	<i>Unapređenje odvojenog kanalizacijskog sustava u svim pripadajućim naseljima grada Visa.</i>	<i>Grad Vis</i>	-			<i>Infrastruktura</i>	<i>Opća populacija Grada Visa</i>	<i>kontinuirano</i>	<i>Proračunska sredstva Grada Visa</i> <i>Operativni program konkurentnosti i kohezija 2021.-2027.</i> <i>HORIZON 2020</i> <i>Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja</i>
	<i>Obnova vodosprema.</i>	<i>Grad Vis</i>	-			<i>Infrastruktura</i>	<i>Opća populacija Grada Visa</i>	<i>kontinuirano</i>	<i>Proračunska sredstva Grada Visa</i> <i>Operativni program konkurentnosti i kohezija 2021.-2027.</i> <i>HORIZON 2020</i> <i>Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja</i>
Unapređenje prometne infrastrukture	<i>Modernizacija glavne cestovne mreže.</i>	<i>Hrvatske ceste/ Grad Vis</i>	<i>Grad Vis/ Hrvatske ceste</i>	<i>Smanjenje opterećenja kapacitiranosti postojeće cestovne infrastrukture. Produženje amortizacijskog</i>		<i>Infrastruktura</i>	<i>Opća populacija Grada Visa</i>	<i>kontinuirano</i>	<i>Proračunska sredstva Grada Visa</i> <i>Operativni program konkurentnosti i kohezija 2021.-2027.</i>

				vijeka trajanja postojeće i unapređenje sustava cestovne povezanosti.				Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture Republike Hrvatske
	<i>Rekonstrukcija nerazvrstanih cesta.</i>	<i>Hrvatske ceste/ Grad Vis</i>	<i>Grad Vis/ Hrvatske ceste</i>		<i>Infrastruktura</i>	<i>Opća populacija Grada Visa</i>	<i>kontinuirano</i>	<i>Proračunska sredstva Grada Visa</i>
	<i>Povećanje koncepta javnih parkirališnih površina izvan Grada Visa.</i>	<i>Grad Vis</i>	<i>-</i>		<i>Infrastruktura</i>	<i>Opća populacija Grada Visa</i>	<i>kontinuirano</i>	<i>Operativni program konkurentnosti i kohezija 2021.-2027.</i>
	<i>Rekonstrukcija obilazne ceste Vis (Kut)- Češka vila.</i>	<i>Hrvatske ceste/ Grad Vis</i>	<i>Grad Vis/ Hrvatske ceste</i>		<i>Infrastruktura</i>	<i>Opća populacija Grada Visa</i>	<i>2</i>	<i>Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture Republike Hrvatske</i>
	<i>Rekonstrukcija gradske ceste Vis- Parja- Rogačić.</i>	<i>Hrvatske ceste/ Grad Vis</i>	<i>Grad Vis/ Hrvatske ceste</i>		<i>Infrastruktura</i>	<i>Opća populacija Grada Visa</i>	<i>2</i>	<i>Proračunska sredstva Grada Visa</i>
	<i>Održivo upravljanje prometnom i putokazom signalizacijom.</i>	<i>Hrvatske ceste/ Grad Vis</i>	<i>Grad Vis/ Hrvatske ceste</i>		<i>Komunalne usluge</i>	<i>Opća populacija Grada Visa</i>	<i>kontinuirano</i>	<i>Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture Republike Hrvatske ceste</i>
	<i>Uspostava sustava javnog prijevoza stare gradske jezgre.</i>	<i>Grad Vis</i>	<i>privatni sektor</i>		<i>Komunalne usluge</i>	<i>Opća populacija Grada Visa</i>	<i>1</i>	<i>Proračunska sredstva Grada Visa</i>
								<i>Operativni program konkurentnosti i kohezija 2021.-2027.</i>
								<i>HORIZON 2020</i>
								<i>Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja</i>

	<i>Ustavljanje sustava održivog upravljanja prometnom uslugom.</i>	<i>Privatni sektor</i>	<i>Grad Vis</i>		<i>Komunalne usluge</i>	<i>Opća populacija Grada Visa</i>	<i>1</i>	<i>Proračunska sredstva Privatni kapital</i>
	<i>Unapređenje sustava javnog prijevoza Grada Visa.</i>	<i>Privatni sektor/ Grad Vis</i>	<i>Grad Vis/ privatni sektor</i>		<i>Komunalne usluge</i>	<i>Opća populacija Grada Visa</i>	<i>1</i>	<i>Proračunska sredstva Privatni kapital</i>
Uređenje obalnog pojasa	<i>Uređenje obalnog pojasa "Uvala sv. Jurja".</i>	<i>Grad Vis</i>	<i>-</i>	<i>Rekonstrukcija obalnog pojasa u svrhu povećanja mrežnih efekata dodanih vrijednosti razvoja gospodarstva i životnog standarda lokalnog stanovništva.</i>	<i>Infrastruktura</i>	<i>opća populacija Grada Visa/investitori/gospodarski sektor/nautički turizam/šport i rekreacija</i>	<i>3</i>	<i>Proračunska sredstva Grada Visa Operativni program konkurentnosti i kohezija 2021.-2027. HORIZON 2020 Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja</i>
	<i>Uređenje obalnog pojasa Riva (luka) – Kut.</i>	<i>Grad Vis</i>	<i>-</i>		<i>Infrastruktura</i>	<i>opća populacija Grada Visa/investitori/gospodarski sektor/nautički turizam/šport i rekreacija</i>	<i>3</i>	<i>Proračunska sredstva Grada Visa Operativni program konkurentnosti i kohezija 2021.-2027. HORIZON 2020 Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja</i>
Razvoj i unapređenje sustava učinkovitog gospodarenja otpadom	<i>Sanacija odlagališta Wellington.</i>	<i>Komunalno poduzeće Gradina Vis d.o.o.</i>	<i>Grad Vis</i>	<i>Razvojni cilj projekta je pružanje učinkovitog, okolišno i društveno odgovornog sustava gospodarenja otpadom grada Visa.</i>	<i>Gospodarenje otpadom</i>	<i>Opća populacija Grada Visa</i>	<i>kontinuirano</i>	<i>Proračunska sredstva Grada Visa Operativni program konkurentnosti i kohezija 2021.-2027. HORIZON 2020</i>
	<i>Unapređenje sustava odvojenog prikupljanja otpada.</i>	<i>Komunalno poduzeće Gradina Vis d.o.o.</i>	<i>Grad Vis</i>		<i>Gospodarenje otpadom</i>	<i>Opća populacija Grada Visa</i>	<i>kontinuirano</i>	<i>Proračunska sredstva Grada Visa Operativni program konkurentnosti i kohezija 2021.-2027. HORIZON 2020</i>

		Kontinuirano provođenje programa sanacije " divljih " odlagališta.	Komunalno poduzeće Gradina Vis d.o.o.	Grad Vis		Gospodarenje otpadom	Opća populacija Grada Visa	kontinuirano	Proračunska sredstva Grada Visa Operativni program konkurentnosti i kohezija 2021.-2027. HORIZON 2020
		Provođenje programa konačnog zbrinjavanja otpada u okviru Županijskog centra (GO SDŽ).	Komunalno poduzeće Gradina Vis d.o.o.	Grad Vis		Gospodarenje otpadom	Opća populacija Grada Visa	kontinuirano	Proračunska sredstva Grada Visa Operativni program konkurentnosti i kohezija 2021.-2027. HORIZON 2020
1.1.2. Povećanje kvalitete obrazovnih programa i ustanova	Rekonstrukcija postojeće infrastrukture obrazovnog sustava	Rekonstrukcija športske školske dvorane.	Splitsko dalmatinska županija/ Grad Vis	Grad Vis/Splitsko dalmatinska županija	<i>Cilj projektne inicijative je unapređenje sustava obrazovanja kroz razvoj infrastrukturnih potreba lokalnog stanovništva za rezultatima izvrsnosti akademskog programa.</i>	Infrastruktura/ Šport/ Zdravlje/ Obrazovanje	učenici osnovne i srednje škole/ športski klubovi i udruge/ dionici kulturnog programa/ dionici društvenog programa/ dionici kongresa i konferencijskih programa	4	Proračunska sredstva Grada Visa Proračunska sredstva Splitsko-dalmatinske županije Ministarstvo turizma i športa Operativni program konkurentnosti i kohezija 2021.-2027.
		Proširenje kapaciteta srednje ugostiteljske škole.	Splitsko dalmatinska županija/ Grad Vis	Grad Vis/Splitsko dalmatinska županija		Obrazovanje	Učenici srednje ugostiteljske škole/ korisnici edukativnih programa cjeloživotnog obrazovanja/ dionici	3	Proračunska sredstva Grada Visa Proračunska sredstva Splitsko-dalmatinske županije Ministarstvo znanosti i obrazovanja Operativni program konkurentnosti i kohezija 2021.-2027.

Unapređenje sustava obrazovanja	<i>Povećanje infrastrukturnih standarda za provedbu visoko obrazovnih programa.</i>	<i>Splitsko dalmatinska županija/ Grad Vis/ Privatni sektor/ visoko obrazovne ustanove</i>	<i>Grad Vis/Splitsko dalmatinska županija/ Privatni sektor/ visoko obrazovne ustanove</i>			<i>gastronomskog programa</i>		
	<i>Uspostava programa cjelodnevnog boravka u vrtićima i nižim razredima osnovne škole.</i>	<i>Dječji vrtić Vis/ Ministarstvo znanosti i obrazovanja</i>	<i>Dječji vrtić Vis/ Grad Vis</i>		<i>Infrastruktura/ Obrazovanje</i>	<i>Predstavnici i korisnici visokoobrazovnog programa</i>	<i>kontinuirano</i>	<i>Proračunska sredstva Grada Visa</i> <i>Proračunska sredstva Splitsko-dalmatinske županije</i> <i>Ministarstvo znanosti i obrazovanja</i> <i>Operativni program konkurentnost i kohezija 2021.-2027.</i>
	<i>Uspostava dualnog obrazovanja.</i>	<i>Ministarstvo znanosti i obrazovanja</i>	<i>Srednja škola Antun Matijašević Karamaneo</i>	<i>Uvođenje sustava vrijednosti i mogućnosti usavršavanja pojedinca u smjeru razvojnih potreba pojedinca u korist gospodarske cjeline.</i>	<i>Obrazovanje</i>	<i>polaznici vrtića</i>	<i>4</i>	<i>Proračunska sredstva Grada Visa</i> <i>Proračunska sredstva Splitsko-dalmatinske županije</i> <i>Ministarstvo znanosti i obrazovanja</i> <i>Europski socijalni fond 2021.-2027.</i>
	<i>Uvođenje visokoobrazovnih programa.</i>	<i>Visoko sveučilište</i>	<i>Grad Vis/ Ministarstvo znanosti i obrazovanja</i>		<i>Obrazovanje</i>	<i>učenici srednje škole/ gospodarski sektor</i>	<i>1</i>	<i>Ministarstvo znanosti i obrazovanja</i> <i>Ministarstvo gospodarstva i regionalnog razvoja</i> <i>Europski socijalni fond 2021.-2027.</i> <i>Privatni kapital</i>
	<i>Promocija obrazovnih sadržaja i programa.</i>	<i>Obrazovne ustanove Grada Visa</i>	<i>Grad Vis/ Ministarstvo znanosti i obrazovanja</i>		<i>Obrazovanje</i>	<i>svi interesni dionici programa visoko školskog obrazovanja</i>	<i>3</i>	<i>Ministarstvo znanosti i obrazovanja</i> <i>Ministarstvo gospodarstva i regionalnog razvoja</i> <i>Europski socijalni fond 2021.-2027.</i> <i>Privatni kapital</i> <i>ERASMUS PLUS</i>
					<i>Obrazovanje</i>	<i>svi interesni dionici programa (</i>	<i>kontinuirano</i>	<i>Ministarstvo znanosti i obrazovanja</i> <i>Ministarstvo gospodarstva i regionalnog razvoja</i>

1.1.3. Unapređenje sustava zdravstvene i socijalne zaštite	Unapređenje sustava zdravstvenih usluga	<i>Poboljšanje dostupnosti i kvalitete zdravstvenih usluga.</i>	<i>Grad Vis/ Ministarstvo zdravstva/ Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku</i>	<i>Grad Vis/ Ministarstvo zdravstva/ Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku</i>	<i>Osiguranje održivog sustava primarne zdravstvene zaštite i sigurnosti lokalnog stanovništva Grada Visa doprinosi razvoju povećanja BDV-a.</i>	Zdravlje	<i>korisnici zdravstvenih usluga</i>	<i>kontinuirano</i>	<i>Ministarstvo zdravstva Republike Hrvatske</i>
	Povećanje kvalitete socijalnih usluga i borba protiv socijalne isključenosti	<i>Razvoj socijalnih usluga.</i>	<i>Grad Vis/ Ministarstvo zdravstva/ Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku</i>	<i>Grad Vis/ Ministarstvo zdravstva/ Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku</i>	<i>Smanjenje socijalne nejednakosti i povećanje participacije stanovništva Grada Visa neovisno o bilo kojem obliku elemenata diskriminacije.</i>	Zdravlje/ Socijalna politika	<i>korisnici usluge zdravstvene i socijalne zaštite</i>	<i>kontinuirano</i>	<i>Ministarstvo zdravstva Republike Hrvatske</i>

1.1.4. Šport i rekreacija	Unapređenje športsko-rekreativne infrastrukture i sadržaja	<i>Povećanje kapaciteta doma za starije.</i>	<i>Grad Vis/ Ministarstvo zdravstva/ Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku</i>	<i>Grad Vis/ Ministarstvo zdravstva/ Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku</i>		<i>Zdravlje/ Socijalna politika</i>	<i>korisnici usluge zdravstvene i socijalne zaštite</i>	<i>2</i>	<i>Ministarstvo zdravstva Republike Hrvatske</i> <i>Proračunska sredstva Grad Visa</i> <i>Proračunska sredstva Splitsko-dalmatinske županije</i> <i>Europski socijalni fond</i> <i>privatni kapital</i>
		<i>Razvoj programa smanjenja socijalne isključenosti.</i>	<i>Grad Vis/ Ministarstvo zdravstva/ Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku</i>	<i>Grad Vis/ Ministarstvo zdravstva/ Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku</i>		<i>Demografija/ Socijalna politika</i>	<i>korisnici usluge zdravstvene i socijalne zaštite</i>	<i>kontinuirano</i>	<i>Ministarstvo zdravstva Republike Hrvatske</i> <i>Proračunska sredstva Grad Visa</i> <i>Proračunska sredstva Splitsko-dalmatinske županije</i> <i>Europski socijalni fond</i> <i>privatni kapital</i>
1.2. Uređenje i razvoj prostora	Uređenje i razvoj prostora	<i>Prenamjena prostora nekadašnje vojarne "SAMOGOR" u športsko-rekreativnu i zdravstvenu zonu.</i>	<i>Grad Vis</i>	<i>Privatni sektor</i>	<i>Kako bi se postojeći sadržaji diversificirali i uskladili potrebama zajednice nužno je prepoznati trenutak kad je vrijeme da se tehnologije, potrebe i sadržaji komplimentiraju njegovoj sadašnjoj vrijednosti, povećanje stručnosti i sposobnosti širenja sportsko rekreativnih sadržaja u korist lokalne zajednice, kada se otvaraju nove prilike uz redukciju troškova i tržišno pozicioniranje lokane zajednice u sustavu standarda življjenja.</i>	<i>Infrastruktura/ Šport/ Zdravlje/ Obrazovanje</i>	<i>dionici aktivnog športa i tjelesnih aktivnosti</i>	<i>2</i>	<i>Proračunska sredstva Grada Visa</i>
		<i>Unapređenje postojeće športsko- rekreativne infrastrukture.</i>	<i>Grad Vis</i>	<i>Splitsko-dalmatinska županija/ privatni sektor/ neprofitne organizacije i udruge</i>	<i>Splitsko-dalmatinska županija/ privatni sektor/ neprofitne organizacije i udruge</i>	<i>Šport/ Zdravlje</i>	<i>dionici aktivnog športa i tjelesnih aktivnosti</i>	<i>kontinuirano</i>	<i>Privatni kapital</i> <i>EU Commision- Work Plan for Sport 2021.-2027.</i> <i>Ministarstvo turizma i športa</i> <i>ERASMUS PLUS</i>
		<i>Uređenje planinarskih, pješačkih i biciklističkih staza.</i>	<i>Grad Vis</i>	<i>Splitsko-dalmatinska županija</i>		<i>Infrastruktura/ Šport/ Zdravlje/ Obrazovanje</i>	<i>dionici aktivnog športa i tjelesnih aktivnosti</i>	<i>kontinuirano</i>	<i>Privatni kapital</i> <i>EU Commision- Work Plan for Sport 2021.-2027.</i>

1.1.5. Program pronatalitete politike	Pronatalitetni potporni mehanizmi	<i>Unapređenje sustava pronatalitetne politike</i>	<i>Grad Vis</i>	<i>Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku/ javni sektor/ privatni sektor</i>	<i>Povećanje demografskih kretanja pružajući obiteljima s djecom priliku za jednakom participacijom na tržištu rada i usluga.</i>	<i>Demografski razvoj</i>	<i>demografska politika razvoja</i>	<i>kontinuirano</i>	<i>dodata analiza ovisno o indikativnim mjerama</i>
		<i>Poticanje programa i usluga usmjerenih obiteljima s djecom</i>	<i>Grad Vis/ privatni sektor</i>	<i>Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku/ javni sektor/ privatni sektor</i>					

1.1.6. Razvoj civilnog društva	Unapređenje sustava društvene infrastrukture	<i>Partnerska suradnja predstavnika civilnog društva i javne lokane samouprave.</i>	<i>Grad Vis/ neprofitne organizacije/ udruge/ privatni sektor</i>	<i>Grad Vis/ neprofitne organizacije/ udruge/ privatni sektor</i>	<i>Povećanje socijalne i društvene inkluzije.</i>	<i>Infrastruktura/ Šport/ Zdravlje</i>	<i>privatni sektor/ neprofitne organizacije i udruge</i>	<i>kontinuirano</i>	<i>n/a</i>
---------------------------------------	---	---	---	---	---	--	--	---------------------	------------

Strateški cilj 1. : Unapređenje i održivi razvoj primarne infrastrukture i usluga

Prioritetni cilj 1.2.: Valorizacija prirodne i kulturne baštine

Mjera	Projektna inicijativa	Indikativni program	Nositelj projekta	Partneri	Cilj projekta	Sektor utjecaja	Pripremljenost projekta	Predviđeni izvori financiranja
1.2.1. Održivo upravljanje kulturnom baštinom	Istraživanje kulturnog potencijala	<i>Provodenje istraživanja antičke Isse.</i>	<i>Grad Vis/ Arheološki muzej grada Visa</i>	<i>Arheološki muzej grada Vis/ Grad Vis</i>	<i>Kontinuirana provedba istraživanja kulturnog naslijeđa Grada Visa i pripadajućih naselja. Učešće u očuvanju kulturne baštine Republike Hrvatske..</i>	<i>kultura</i>	<i>3</i>	<i>Ministarstvo kulture i medija Republike Hrvatske</i>
		<i>Izgradnja prezentacijskog centra antičke Isse.</i>	<i>Grad Vis/ Arheološki muzej grada Visa</i>	<i>Arheološki muzej grada Vis/ Grad Vis</i>		<i>infrastruktura/ kultura</i>	<i>1</i>	<i>Proračunska sredstva Grada Visa</i>

	<i>Uspostaviti sustav valorizacije sakralnih i fortifikacijskih objekata.</i>	<i>Arheološki muzej grada Visa</i>	<i>Grad Vis/ udruge u kulturi i neprofitne organizacije</i>		<i>kultura</i>	<i>1</i>	
Očuvanje kulturno-povijesnog naslijeđa	<i>Rekonstrukcija i opremanje muzejskog prostora "Gospine baterije".</i>	<i>Grad Vis</i>	<i>Arheološki muzej grada Visa</i>		<i>infrastruktura/kultura</i>	<i>3</i>	<i>Ministarstvo kulture i medija Republike Hrvatske</i>
	<i>Unapređenje javnih kulturnih površina.</i>	<i>Grad Vis/ Arheološki muzej grada Visa</i>	<i>Arheološki muzej grada Vis/ Grad Vis</i>		<i>infrastruktura/kultura</i>	<i>kontinuirano</i>	<i>Proračunska sredstva Grada Visa</i> <i>Operativni program konkurentnost i kohezija</i>
	<i>Rekonstrukcija orgulja.</i>	<i>Grad Vis/ Arheološki muzej grada Visa</i>	<i>Arheološki muzej grada Vis/ Grad Vis</i>		<i>kultura</i>	<i>4</i>	
	<i>Rekonstrukcija, uređenje i komunalno opremanje utvrde "Fortica".</i>	<i>Grad Vis</i>	<i>Privatni kapital</i>	<i>Očuvana kulturna baština Grada Visa prema strateškim značajima indikativnih programa projektne inicijative.</i>	<i>infrastruktura/kultura</i>	<i>3</i>	<i>Ministarstvo kulture i medija Republike Hrvatske</i> <i>Proračunska sredstva Grada Visa</i> <i>Operativni program konkurentnost i kohezija privatni kapital</i>
	<i>Uspostava arheološkog parka</i>	<i>Grad Vis/ Arheološki muzej grada Visa</i>	<i>Arheološki muzej grada Vis/ Grad Vis</i>		<i>infrastruktura/kultura</i>	<i>2</i>	
	<i>Uspostava podmorskog arheološkog parka.</i>	<i>Grad Vis/ Arheološki muzej grada Visa</i>	<i>Arheološki muzej grada Vis/ Grad Vis/ TZ Grada Visa</i>		<i>infrastruktura/kultura</i>	<i>1</i>	<i>Ministarstvo kulture i medija Republike Hrvatske</i> <i>Proračunska sredstva Grada Visa</i> <i>Operativni program konkurentnost i kohezija</i>
	<i>Izgradnja multimedijalnog centra.</i>	<i>Grad Vis/ Arheološki muzej grada Visa</i>	<i>Arheološki muzej grada Vis/ Grad Vis</i>		<i>infrastruktura/kultura</i>	<i>1</i>	
Jačanje kapaciteta upravljanja	<i>Unapređenje kapaciteta stručnog kadra.</i>	<i>Arheološki muzej grada Visa</i>	-	<i>Uspostavljanje održivih ljudskih kapaciteta u sustavu očuvanja i istraživanja potencijala kulturne baštine Grada Visa. Uspostava</i>	<i>ljudski kapaciteti</i>	<i>kontinuirano</i>	<i>Operativni program konkurentnost i kohezija</i> <i>Proračunska sredstva Arheološkog muzeja Grada Visa</i>

1.2.2. Održivo upravljanje prirodnom baštinom	kulturnom baštinom	<i>Program strateškog umrežavanja i prezentacije kulturno-povijesne baštine Grada Visa.</i>	<i>Arheološki muzej grada Visa</i>	<i>Grad Vis/ udruge u kulturi i neprofitne organizacije</i>	<i>međunarodne institucionalne suradnje.</i>	<i>međuinstitutionalna suradnja</i>	<i>kontinuirano</i>	<i>Proračunska sredstva Arheološkog muzeja Grada Visa</i>
		<i>Provođenje edukativnih programa.</i>	<i>Arheološki muzej grada Visa/ udruge u kulturi/ neprofitne organizacije/ privatni sektor u kulturi</i>	<i>Arheološki muzej grada Visa/ udruge u kulturi/ neprofitne organizacije/ privatni sektor u kulturi</i>	<i>Participacija većeg broja građana Grada Visa u sustavu operativne učinkovitosti kulturne baštine.</i>		<i>društvena inkluzija</i>	<i>kontinuirano</i>
		<i>Povećanje participacije sudjelovanja.</i>	<i>Arheološki muzej grada Visa/ udruge u kulturi/ neprofitne organizacije/ privatni sektor u kulturi</i>	<i>Arheološki muzej grada Visa/ udruge u kulturi/ neprofitne organizacije/ privatni sektor u kulturi</i>	<i>Razmjena znanja i vještina u očuvanju kulturne baštine doprinosi kulturnom značaju određenog područja s aspekta kulturološkog učinka u ukupnoj kulturi. Prenošenje znanja umanjuje rizike od kulturološkog jaza čovjeka i baštine.</i>		<i>društvena inkluzija</i>	<i>kontinuirano</i>
	Podizanje svijesti i prezentacija kulturne baštine	<i>Međuinstitutionalna suradnja i javno-privatno partnerstvo.</i>	<i>Arheološki muzej grada Visa/ udruge u kulturi/ neprofitne organizacije/ privatni sektor u kulturi/Grad Vis</i>	<i>Arheološki muzej grada Visa/ udruge u kulturi/ neprofitne organizacije/ privatni sektor u kulturi</i>	<i>Arheološki muzej grada Visa/ udruge u kulturi/ neprofitne organizacije/ privatni sektor u kulturi</i>	<i>međuinstitutionalna suradnja</i>	<i>kontinuirano</i>	<i>Ministarstvo kulture i medija Republike Hrvatske</i>
		<i>Proširenje ponude tematskih staza u prirodi.</i>	<i>Grad Vis/ Arheološki muzej grada Visa/ TZ grada Vis/ Grad Vis</i>	<i>Arheološki muzej grada Visa/ TZ grada Vis/ Grad Vis</i>	<i>Održivi otočni razvoj i iskorištavanje punog prirodnog potencijala kroz obnovu i prezentaciju istog.</i>		<i>ekologija</i>	<i>kontinuirano</i>
		<i>Integrirano proširenje ponude i sadržaja tematskih povijesnih puteva .</i>	<i>Grad Vis/ Arheološki muzej grada Visa/ TZ grada Vis/</i>	<i>Arheološki muzej grada Visa/ TZ grada Vis/ Grad Vis</i>	<i>Održivi otočni razvoj i iskorištavanje punog prirodnog potencijala kroz obnovu i prezentaciju istog.</i>		<i>kultura i ekologija</i>	<i>kontinuirano</i>
	Optimizacija prirodnih staza i putova	<i>Podrška u sanaciji i sanacija opožarenih prostora.</i>	<i>Grad Vis/ privatni kapital</i>	<i>privatni kapital/ Grad Vis</i>	<i>privatni kapital/ Grad Vis</i>	<i>kultura i ekologija</i>	<i>kontinuirano</i>	<i>proračunska sredstva Grada Visa</i>
								<i>Ministarstvo zaštite okoliša i energetske učinkovitosti</i>
								<i>Ministarstvo turizma i športa Republike Hrvatske</i>

Strateški cilj 1.: Unapređenje i održivi razvoj primarne infrastrukture i usluga

Prioritetni cilj 1.3.: Održivi razvoj i tehnološki napredak društvene zajednice

Mjera	Projektna inicijativa	Indikativni program	Nositelj projekta	Partneri	Cilj projekta	Sektor utjecaja	Pripremljenost projekta	Predviđeni izvori financiranja
1.3.1. Unapređenje aspekata sustava Pametnog grada	Unapređenje društvene infrastrukture	<i>Uređenje novih i opremanje postojećih dječjih igrališta.</i>					<i>kontinuirano</i>	
		<i>Razvoj i modernizacija infrastrukture javne namjene.</i>	<i>Grad Vis</i>	<i>Grad Vis</i>			<i>kontinuirano</i>	
	Uvođenje energetski učinkovitih rješenja u privatni i javni sektor	<i>Uređenje javnih površina.</i>					<i>kontinuirano</i>	<i>Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj</i>
		<i>Podrška uvođenju energetski učinkovitih rješenja u javne i stambene zgrade.</i>			<i>Smanjenje onečišćenja, povećanje energetske učinkovitosti pogoduje ostvarenjima urbanog razvoja sadašnjim i budućim generacija. Razvoj sustava pametnog grada kroz optimizaciju, efikasnost i dugoročnu održivost prostora javne namjene koji nude potencijal razvoja zelene politike. Konačni rezultat prioritetnog cilja je stvaranje inicijativa odlike pametnog grada u okruženju kulturne ostavštine.</i>	<i>Lokalno stanovništvo Grada Visa</i>	<i>kontinuirano</i>	<i>Shaping Europe's digital future</i>
		<i>Podrška uvođenju energetski učinkovitih rješenja u privatne kapacitete.</i>	<i>Grad Vis</i>	<i>Grad Vis</i>			<i>kontinuirano</i>	<i>Fond za zaštitu okoliša i energetsku učinkovitost</i>
		<i>Uvođenje energetski učinkovite javne rasvjete.</i>					<i>Kontinuirano</i>	<i>Operativni program za konkurentnost u koheziju</i>
								<i>Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja</i>

	<i>Instaliranje punionica za električne automobile.</i>					4
	<i>Izgradnja solarne elektrane snage do 3.5 MW.</i>					2
	<i>Održivo upravljanje starom gradskom jezgrom.</i>					kontinuirano
		<i>Grad Vis</i>	<i>Grad Vis</i>			
Unapređenje optimizacije stare gradske jezgre bez vozila	<i>Formiranje parkirališnih površina izvan svih naselja administrativnog područja.</i>					3
	<i>Modernizacija sustava upravljanja parking mjestima.</i>	<i>Privatni sektor</i>	<i>Privatni sektor/ Grad Vis</i>			1
Povećanje kvalitete telekomunikacijske infrastrukture	<i>Razvoj širokopojasno interneta u gradu Visu.</i>	<i>Grad Vis</i>	<i>Grad Vis</i>			3

Prioritetni cilj 1.4.:Promicanje razvoja društvene inkluzije

Mjera	Projektna inicijativa	Indikativni program	Nositelj projekta	Partneri	Cilj projekta	Sektor utjecaja	Pripremljenost projekta	Predviđeni izvori financiranja
1.4.1. Unapređenje društvenih sadržaja	Razvoj društvenih programa	<i>Razvoj cjelogodišnjih društvenih programa.</i>	<i>Neprofitne organizacije i udruge/ privatni sektor/ Predstavnici javnih tijela</i>	<i>Grad Vis/ Neprofitne organizacije i udruge/ privatni sektor/ Predstavnici javnih tijela/ Ministarstvo kulture i medija</i>	<i>Povećanje kvalitete življenja kroz društveno, socijalno i ekonomsko održavanje sustava inferiornih potreba razvoja lokalnog stanovništva.</i>	<i>Lokalno stanovništvo Grada Visa</i>	<i>kontinuirano</i>	<i>Privatni kapital</i> <i>Europski socijalni fond</i> <i>Ministarstvo kulture i medija</i>

Strateški cilj 2.: Razvoj konkurentnog gospodarstva

Prioritetni cilj 2.1.: Razvoj turističke konkurentnosti

Mjera	Projektna inicijativa	Indikativni program	Nositelj projekta	Partneri	Cilj projekta	Sektor utjecaja	Pripremljenost projekta	Predviđeni izvori financiranja
2.1.1. Razvoj nautičkog turizma	Razvoj cjelogodišnjih nautičkih kapaciteta luke nautičkog turizma	Izgradnja gradske luke otvorene za javni promet (Marina Parja).	Grad Vis	Splitsko-dalmatinska županija/ Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture RH/ Javna trgovacka društva/ Privatni sektor	Formiranje sadržaja nautičkog turizma od strateškog interesa za razvoj dodanih vrijednosti lokalne zajednice. Definiranje nautičkog turizma kao selektivnog turizma koji privlači najzahtjevniji profil	gospodarstvo / turizam/ ekologija	2	Operativni program konkurentnost i kohezija proračunska sredstva proračunska sredstva Splitsko- dalmatinske županije

2.1.2. Unapređenje turističkih sadržaja	<i>Izgradnja infrastrukture za pružanje nautičkih usluga.</i>	<i>privatni sektor/ Grad Vis</i>	<i>Grad Vis/ privatni sektor</i>	<i>korisnika. Unapređenje nautičkih sadržaja s dugoročnim efektom pozitivnih gospodarskih i društvenih učinaka na lokalnoj i nacionalnoj razini.</i>	<i>gospodarstvo / turizam/ ekologija</i>	<i>I</i>	<i>privatni kapital</i>
	<i>Uređenje sportskih i ribarskih lučica na području Grada Visa.</i>	<i>privatni sektor/ Grad Vis</i>	<i>Grad Vis/ privatni sektor</i>		<i>gospodarstvo / turizam/ ekologija</i>	<i>I</i>	<i>Operativni program konkurentnost i kohezija</i> <i>proračunska sredstva</i> <i>proračunska sredstva Splitsko-dalmatinska županija</i> <i>privatni kapital</i>
	<i>Razvoj servisnih i trgovačkih usluga za nautički turizam.</i>	<i>Privatni sektor</i>	-		<i>gospodarstvo / turizam/ ekologija</i>	<i>I</i>	<i>Operativni program konkurentnost i kohezija</i> <i>proračunska sredstva</i> <i>proračunska sredstva Splitsko-dalmatinska županija</i> <i>privatni kapital</i>
Razvoj održivog turizma	<i>Unapređenje i razvoj selektivnih oblika turizma.</i>	<i>Grad Vis/ TZ grada Visa/ privatni sektor</i>	<i>privatni sektor/ TZ grada Visa/ Grad Vis</i>	<i>Očuvanje vizualnog identiteta i kvalitete života lokanog stanovništva promicanjem održivog turizma.</i>	<i>lokalno stanovništvo/ gospodarstvo / ekologija/ turizam</i>	<i>2</i>	<i>Operativni program konkurentnost i kohezija</i> <i>TZ Grada Visa</i> <i>Proračunska sredstva Grada Visa</i>
	<i>Razvoj turističke ponude u ravnoteži s okruženjem.</i>	<i>TZ grada Visa/ privatni sektor</i>	<i>Grad Vis/ privatni sektor/ TZ grada Visa</i>	<i>Diverzifikacija globalnih trendova turističke masovnosti. Razvoj turističke segmentacije u korist dobrobiti lokalnog stanovništva.</i>	<i>lokalno stanovništvo/ gospodarstvo / ekologija/ turizam</i>	<i>2</i>	<i>Operativni program konkurentnost i kohezija</i> <i>TZ Grada Visa</i> <i>Proračunska sredstva Grada Visa</i>

Razvoj nove te obnova postojeće turističke infrastrukture	<i>Povećanje smještajnih kapaciteta_Hotel "Smidirevo".</i>	privatni sektor	-	<i>Povećanje standarda smještajnih kapaciteta Grada Visa.</i>	gospodarstvo / turizam	2	<i>Privatni kapital</i> <i>Operativni program konkurentnost i kohezija</i> <i>Financijski instrumenti</i>
	<i>Povećanje smještajnih kapaciteta_Obiteljski hotel u Rukavcu.</i>	privatni sektor	-	<i>Uključenost stanovništva u sport i tjelesne aktivnosti ovisi o infrastrukturnim sadržajima u korist razvoja vrhunskih rezultata i bavljenje tjelesnim aktivnostima uopće. Povećanje ponude infrastrukture u svrhu eksponencijalnog rasta sportskih programa.</i>	šport/ zdravlje	1	<i>Privatni kapital</i>
	<i>Povećanje športskih turističkih i zdravstvenih sadržaja_Sportsko-turistički i zdravstveno rekreativni centar "Samogor".</i>	privatni sektor/neprofitne sportske organizacije i udruge/ sportska trgovacka društva	-	<i>Povećanje standarda usluga i infrastrukture turističkih sadržaja.</i>	gospodarstvo / turizam	2	<i>Operativni program konkurentnost i kohezija</i>
	<i>Razvoj turističke zone "Rukavac".</i>	Grad Vis/ privatni sektor	-	<i>Povećanje standarda smještajnih kapaciteta Grada Visa.</i>	gospodarstvo / turizam	4	<i>Financijski instrumenti</i>
	<i>Razvoj turističke zone "Stonca".</i>	Grad Vis/ privatni sektor	-				
	<i>Modernizacija hotelskih smještajnih kapaciteta Hoteli VIS d.d..</i>	privatni sektor	-				
2.1.3. Razvoj vanpansionske ponude	<i>Razvoj difuznog hotela.</i>	privatni sektor	-			1	
	Upravljanje destinacijom	<i>Razvoj sustava za upravljanje destinacijom.</i>	TZ grada Visa	<i>Grad Vis/ privatni sektor</i>	<i>Održivo upravljanje destinacijom na lokalnoj razini usmjeravanjem turističke ponude i potražnje u skladu sa zajedničkim interesima lokalnog stanovništva. Smanjenje negativnog utjecaja sezonalnosti i disperzija potražnje na cjelogodišnje interesne dionike.</i>	gospodarstvo / turizam	<i>Privatni kapital</i> <i>Operativni program konkurentnost i kohezija</i> <i>Financijski instrumenti</i>

	<i>Razvoj dodatnih sadržaja uz turističke komplekse i smještajne kapacitete.</i>	<i>privatni sektor</i>	-	<i>Program kvalitete dodatnih sadržaja smještajnih kapaciteta.</i>	<i>gospodarstvo / turizam</i>	<i>1</i>
--	--	------------------------	---	--	-------------------------------	----------

Strateški cilj 2.: Razvoj konkurentnog gospodarstva

Prioritetni cilj 2.2.: Unapređenje poduzetničke i poljoprivredne infrastrukture

Mjera	Projektna inicijativa	Indikativni program	Nositelj projekta	Partneri	Cilj projekta	Sektor utjecaja	Pripremljeno st projekta	Predviđeni izvori financiranja
2.2.1. Podrška razvoju poduzetništva i poljoprivrede	Razvoj poduzetničke zone	<i>Razvoj poduzetničke zone "Dol".</i> <i>Razvoj poduzetničke zone "Starine".</i> <i>Razvoj poduzetničke zone "Donji Samogor".</i> <i>Razvoj poduzetničke zone "Zlopoje".</i>	<i>Grad Vis</i>	<i>Splitsko dalmatinska županija/ privatni sektor</i>	<i>Distribucija i koncentracija stvaranja poduzeća, istraživanja i razvoja, patentiranja i aktivnosti poduzetnika svim interesnim dionicima.</i>	<i>poduzetništvo/ inovacije/ istraživanje i razvoj</i>	<i>2</i>	
							<i>2</i>	<i>Operativni program konkurenčnost i kohezija</i>
							<i>2</i>	<i>Europska banka za obnovu i razvitak</i>
							<i>2</i>	<i>Proračunska sredstva Grada Visa</i>
							<i>2</i>	
	Zoniranje poljoprivrednih kultura.		<i>Grad Vis</i>	<i>poljoprivredna gospodarstva Grada Visa/ Ministarstvo poljoprivrede/ privatni sektor</i>	<i>Najučinkovitija podrška razvoju poljoprivrednih zona. Planiranje korištenja poljoprivrednog (ruralnog) zemljišta, odvajanje područja sa jednakim ili sličnim nizom potencijala i ograničenja za razvoj.</i>	<i>ruralni održivi razvoj</i>	<i>1</i>	<i>Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj</i> <i>Proračunska sredstva Grada Visa</i>
	Podrška u razvoju ribogojilišta na obalnom području Grada Visa.		<i>Grad Vis</i>	<i>poljoprivredna gospodarstva Grada Visa/ Ministarstvo poljoprivrede/ privatni sektor</i>	<i>Ustpostava vitalnog sustava i podrška razvoju gospodarstva povećanjem bruto dodane vrijednosti po zaposlenima.</i>	<i>ruralni održivi razvoj</i>	<i>1</i>	<i>Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj</i> <i>Proračunska sredstva Grada Visa</i>

	<i>Unapređenje gospodarske funkcije gradskih objekata i zemljišta.</i>	<i>Grad Vis</i>	-	<i>Optimizacija prostornog plana razvoja Grada Visa.</i>	<i>poduzetništvo</i>	<i>3</i>	<i>dodata analiza</i>
Razvoj sustava gospodarske održivosti	<i>Sustav umrežavanja javnih dionika i gospodarstvenika.</i>	<i>Grad Vis i predstavnici javnih tijela</i>	<i>privatni sektor</i>	<i>Sinergijsko djelovanje međuinsticionalne suradnje javnog i privatnog sektora.</i>	<i>poduzetništvo</i>	<i>3</i>	-
	<i>Razvoj ljudskih resursa i kompetencija.</i>	<i>Grad Vis/ privatni sektor</i>	-	<i>Ulaganje u ljudske kapacitete kroz edukacije i cjeloživotno obrazovanje u svrhu veće tržišne pozicioniranosti i konkurentnosti na tržištu globalnih izazova.</i>	<i>poduzetništvo</i>	<i>2</i>	<i>dodata analiza</i>
	<i>Osnivanje poljoprivrednog klastera.</i>	<i>poljoprivredna gospodarstva</i>	<i>Grad Vis</i>	<i>Umrežavanje poljoprivrednih gospodarstava i poduzetnika u poljoprivredi kroz zajedničku suradnju, trgovinu, konkurentnost na međunarodnom tržištu razmjene dobara i prezentaciju poljoprivrednih proizvoda.</i>	<i>poljoprivreda</i>	<i>1</i>	<i>Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj</i> <i>Proračunska sredstva Grada Visa</i>
Podrška razvoju inovacija i tehnologija razvoja	<i>Uspostava programa poduzetničkih i tehnoloških znanja.</i>	<i>privatni sektor</i>	<i>Grad Vis</i>	<i>Tržišni status privatnog sektora kroz integraciju znanja, tehnologije istraživanja i razvoja svih gospodarskih djelatnosti.</i>	<i>poduzetništvo</i>	<i>1</i>	<i>Operativni program konkurenčnost i kohezija</i> <i>dodata analiza</i>
	<i>Poticaji za razvoj lokalnih i autohtonih proizvoda i usluga.</i>	<i>Grad Vis</i>	-	<i>Kontinuirana podrška penzioniranosti poljoprivrednih proizvoda i baštine otočke proizvodnje.</i>	<i>poljoprivreda/ poduzetništvo</i>	<i>2</i>	<i>Proračunska sredstva Grada Visa</i>
	<i>Stvaranje poduzetničke konkurenčnosti.</i>	<i>privatni sektor</i>	<i>Grad Vis</i>	<i>Stvaranje konkurenčnog tržišta lokalnog gospodarstva.</i>	<i>poduzetništvo</i>	<i>1</i>	<i>privatni kapital</i>
	<i>Integracija poljoprivrede i turizma.</i>	<i>privatni sektor</i>	<i>Grad Vis/ TZ grada Visa</i>	<i>Uspješnost integracije poljoprivrede i turizma ovisi o inicijativi individualnog pristupa dionika u</i>	<i>poduzetništvo/ turizam</i>	<i>3</i>	-

					<i>poljoprivrednom i turističkom segmentu privatnog sektora. Cilj projekta je integracija poljoprivrednih proizvoda i turističke usluge.</i>			
	<i>Promocija i vidljivost proizvoda i usluga lokalne proizvodnje.</i>	<i>privatni sektor/ TZ grada Visa</i>	<i>Grad Vis</i>		<i>Usvajane navike promocije i vidljivosti proizvoda i usluga lokalne proizvodnje. Veća konkurenčka prednost na tržištu razmjene dobara.</i>	<i>poduzetništvo</i>	<i>2</i>	<i>-</i>

Strateški cilj 3.: Unapređenje prometne povezanosti

Prioritetni cilj 3.1.: Razvoj infrastrukture zračnog pometa

Mjera	Projektna inicijativa	Indikativni program	Nositelj projekta	Partneri	Cilj projekta	Sektor utjecaja	Pripremljenost projekta	Predviđeni izvori financiranja
3.1.1. Unapređenje sustava zračnog prometa	Razvoj infrastrukture zračnog prometa	<i>Razvoj heliodromske infrastrukture.</i>	<i>Ministarstvo zdravstva Republike Hrvatske/ Splitsko dalmatinska županija/ Grad Vis</i>	<i>Splitsko dalmatinska županija/ Grad Vis/ Ministarstvo zdravstva Republike Hrvatske/</i>	<i>Unapređenje sustava zaštite zdravlja stanovništva Grada Visa i gostiju.</i>	<i>zdravstvo</i>	<i>1</i>	<i>Operativni program konkurentnost i kohezija</i> <i>Europska banka za obnovu i razvitak</i> <i>Proračunska sredstva Grada Visa</i> <i>Europski socijalni fond</i> <i>Ministarstvo zdravstva RH</i> <i>Splitsko-dalmatinska županija</i> <i>Grad Vis</i>
		<i>Razvoj i unapređenje hidroavionskog putničkog prijevoza.</i>	<i>privatni sektor</i>	<i>-</i>	<i>Dostupnost usluge putničkog prijevoza i bolje povezanosti Otoka Visa i ostalih otoka. Povezivanje regije i ekonomski razvoj.</i>	<i>putnički prijevoz</i>	<i>1</i>	<i>privatni kapital</i>

	<i>Razvoj infrastrukture za športski aerodrom.</i>	<i>privatni sektor</i>	<i>Grad Vis</i>	<i>Infrastruktura predstavlja osnovnu odrednicu nacionalnih turističkih tokova.</i>	<i>putnički prijevoz</i>	<i>I</i>	<i>privatni kapital</i>
--	--	------------------------	-----------------	---	--------------------------	----------	-------------------------

Strateški cilj 3.: Unapređenje prometne povezanosti

Prioritetni cilj 3.2.: Razvoj infrastrukture brzih i kružnih morskih veza

Mjera	Projektna inicijativa	Indikativni program	Nositelj projekta	Partneri	Cilj projekta	Sektor utjecaja	Pripremljenost projekta	Predviđeni izvori financiranja
3.2.1. Izgradnja infrastrukture za uspostavu bolje pomorske povezanosti	Uspostava specijaliziranih morskih veza	<i>Unapređenje prijevozničkih pomorskih sadržaja u svrhu kvalitete komercijalne brze otočne veze.</i>	<i>privatni sektor</i>	<i>Grad Vis</i>	<i>Unapređenje postojećeg sustava komercijalne brze veze kroz promociju i standardizaciju ponude.</i>	<i>putnički prijevoz</i>	<i>I</i>	<i>privatni kapital</i>
		<i>Međuotočna suradnja u razvoju kružne morske linije.</i>	<i>Grad Vis/privatni sektor</i>	<i>Međuotočna suradnja javnog i privatnog sektora</i>	<i>Realizacija međuotočne suradnje u razvoju kružne morske linije u skladu s interesima otoka-partnera i pružatelja prijevozničkih usluga.</i>	<i>putnički prijevoz</i>	<i>I</i>	<i>privatni kapital</i>

Sustav provedbe, praćenja, vrednovanja i informiranja projektnih inicijativa primjenjuje se u svrhu efikasnosti provedbe Strategije na svim nivoima u skladu s projektnim zadacima i pripremljenosti pojedinačne aktivnosti. Kako bi postavljeni ciljevi bili u skladu s indikatorima kao realnim pokazateljima uspješnosti, potrebno je utvrditi:

1. Institucionalni okvir;

Institucionalni okvir predstavlja međuinstitucionalnu suradnju rada Visa s javnim, privatnim i civilnim sektorom. Provedba, praćenje, informiranje, ažuriranje i vrednovanje uspješnosti provedenih strateških ciljeva ovise o dobroj organizacijskoj shemi s maksimalnim kapacitetom ljudskog kapitala. Planom upravljanja i određivanjem odgovornosti osiguravaju se preduvjeti uspješnosti provedbe ovog strateškog dokumenta. Uspjeh razvojnog plana mjerit će se stupnjem provedbe koji se postiže tijekom vijeka trajanja razvojne strategije Grada Visa kao srednjoročnog plana djelovanja. Iznimno je važno da su razvojni ciljevi u realnim vremenskim okvirima provedbe, finansijskim mogućnostima i provedbenim okvirima.

Partnerski odbor i radni tim se sastoji od Gradonačelnika i Zamjenika koji predstavljaju najveći red upravljanja projektnim inicijativama razvojnih strateških ciljeva Grada Visa. Hijerarhijski stup vrednovanja, ne može sam ostvariti viziju elastičnog, gospodarski konkurentnog i društveno inkluzivnog grada. Zahtijevat će trajnu suradnju i dobru volju s predstavnicima Gradskog vijeća, javnim, privatnim i neprofitnim sektorom i svim ostalim interesnim dionicima na nacionalnoj razini.

Pružajući vodeću ulogu za postizanje kolektivne podrške i uspješnu provedbu plana, Gradonačelnik i Zamjenik će poticati ovaj pristup suradnje s građanima, dionicima, sektorskim interesima, gradskih partnera i susjednih vlasti. Uz to, razne suradnje mogu ostati fluidne kako bi se uzelo u obzir razvoj primarnog infrastrukturnog razvoja.

Kompetencije vještine i svijesti stanovništva, javnog tijela, privatnog sektora, dionika nacionalnih predstavnika i sve ostale interesne skupine su zavisne varijable uspješnosti i brzine strateškog razvoja Grad Visa.

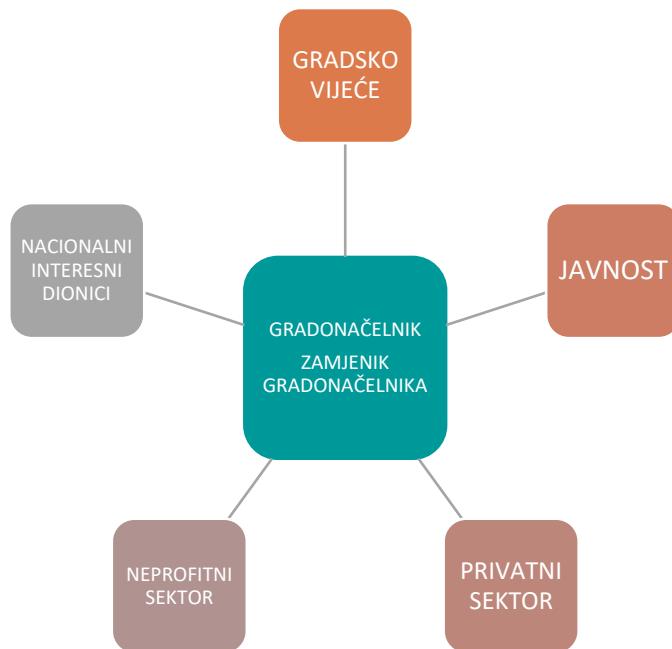
Za vrednovanje strateških ciljeva potrebno je osigurati javno dostupne podatke o uspješnosti provedbe projektnih inicijativa kako bi se zainteresiralo sve direktnе i indirektnе dionike o uspješnosti sustava provedbe. Grad Vis provodi pristup kontinuiranog informiranja svih

interesnih dionika o razvojnim procesima projekata u skladu s programom prethodne finansijske perspektive.

U shematskoj strukturi upravljanjem razvojnog procesa s hijerarhijskom odgovornosti sudjeluje Gradonačelnik grada Visa, koji direktno komunicira s predstavnicima Gradskog vijeća, političke stranke i građane. Način i dinamika informiranja kroz sustav izvještavanja biti će definiran posebno komunikacijskim planom.

Gradonačelnik dalje formira radne skupine prema strateškim ciljevima, razvojnim potrebama i problemima te sukladno navedenom predlaže Gradskom vijeću izmjene i dopune ili ažuriranje strategije. U procesu praćenja i vrednovanja primjenjuje se SMART pristup kroz varijable specifičnog, mjerljivog, dostižnog, relevantnog i vremenski ograničenog. Ovaj pristup pomoći će u transparentnosti i objektivnoj ocjeni postupaka vrednovanja. Temeljem navedenog, radne skupine se organiziraju u okvirima svog djelokruga kojim se koordinira priprema i provedba aktivnosti, uz uzajamnu suradnju s drugim nositeljima aktivnosti.

Slika 18 Institucionalni okvir odgovornosti i komunikacijskih tijela⁴³

⁴³ Vlastito djelo autora

2. Provedbeni okvir

Provedbeni okvir se provodi za cijelog vremena trajanja razvojnog programa, a ciklusno svake kalendarske godine u dijelu ažuriranja. Na temelju projektnih inicijativa formira se baza projektnih prijedloga, izrada akcijskog plana projekta uz finansijski plan, praćenje provedbe, izvještavanja i ažuriranje Strategije. Tijekom cijelog vremena trajanja razvojnog programa nužna je primjena horizontalnih načela. Provedbene aktivnosti razvojne strategije trebaju biti isključivo prihvaćena ukoliko se zadovolje primjene osnovnih horizontalnih načela.

Akcijski plan projekata za provedbu projektnih prijedloga se ne odnosi isključivo na prioritetne inicijative već služi za kontinuiranu izradu i ažuriranje potreba i problema od strateškog interesa. Formiranjem kataloga investicija omogućava se lakše praćenje statusa razvojnih potreba stanovništva. Akcijski plan projekata stoji na uvid hijerarhijskom upravljanju u obliku dostupnom jednostavnom korištenju i analizi stanja, usklađenost s finansijskim aspektima, utvrđivanju vremenskih ograničenja i potencijalnih rizika s elementima vrednovanja.

Akcijski plan se odnosi na sve projektne inicijative od strateškog interesa s definiranim nositeljima projekta i statusu realizacije kako bi se mogli definirati proračunski novčani tokovi u promatranoj godini i za buduća razdoblja.

Tablica 17 Predloženi indikatori indikativnih programa za praćenje ciljeva, prioriteta i mjera

Strateški cilj 1. : Unapređenje i održivi razvoj primarne infrastrukture i usluga	
Prioritetni cilj 1.1.: Razvoj sustava inferiornih potreba stanovništva	
MJERA	INDIKATOR
1.1.1. Unapređenje i dostupnost komunalne infrastrukture	Rekonstruirana i opremljena gradska tržnica.
	Rekonstruiran i opremljen Vatrogasni dom.
	Rekonstruirana i dograđena gradska vodovodna mreža.
	Broj novih vodovodnih priključaka.

	Broj novih priključaka za odvodnju otpadnih i oborinskih voda.
	Rekonstruiran crpne stanice.
	Broj novih kanalizacijskih priključaka.
	Broj rekonstruiranih crpnih stanica.
	Broj obnovljenih vodosprema.
	Dužina sagrađenih cesta.
	Broj rekonstruiranih nerazvrstanih cesta.
	Broj novih parking mjeseta izvan naselja.
	Rekonstruirana obilazna cesta Vis (Kut)- Češka vila.
	Rekonstruirana gradska cesta Vis- Parja- Rogačić.
	Broj nove signalizacije.
	Uspostavljen sustav stare gradske jezgre.
	Broj novih tehnoloških rješenja.
	Broj komercijalnih javnih linija.
	Ukupna dužina novouređenog obalnog pojasa.
	Broj provedenih projekata unapređenja sustava učinkovitog gospodarenja otpadom.
	Rekonstruirana športska školska dvorana.

1.1.2. Povećanje kvalitete obrazovnih programa i ustanova

Broj novih kapaciteta srednje ugostiteljske škole.

Izrađen broj idejnih rješenja za infrastrukturu potpore studentskom standardu.

Razvijen dnevni i produženi boravak za djecu u odgojno- obrazovnim ustanovama.

Broj učenika i studenata u sustavu dualnog obrazovanja.

Broj visokoobrazovnih programa.

Broj programa cjeloživotnog obrazovanja.

Povećanje infrastrukturnih i sadržajnih kapaciteta obrazovnih programa.

1.1.3. Unapređenje sustava zdravstvene i socijalne zaštite

Broj provedenih projekata povećanja kvalitete socijalnih usluga i borbe protiv socijalne nejednakosti.

1.1.4. Šport i rekreacija

Broj športske infrastrukture i sadržaja kroz programe tjelesne i športske aktivnosti.

1.1.5. Unapređenje pronatalitetne politike

Broj provedenih projekta pronatalitetnih potpornih mehanizama.

1.1.6. Razvoj civilnog društva

Povećanje socijalne i društvene inkluzije.

Prioritetni cilj 1.2.: Valorizacija prirodne i kulturne baštine

1.2.1. Održivo upravljanje kulturnom baštinom

Kontinuirana provedba istraživanja kulturnog naslijeđa Grada Visa i pripadajućih naselja. Učešće u očuvanju kulturne baštine Republike Hrvatske.

Izgrađen prezentacijski centar antičke Isse.

1.2.2. Održivo upravljanje prirodnom baštinom

Broj programa valorizacije sakralnih i fortifikacijskih objekata.

Rekonstruiran i opremljen prostor " Gospine baterije ".

Broj javnih kulturnih površina u funkciji.

Broj rekonstruiranih orgulja.

Proведен projekt rekonstrukcije, uređenja i komunalnog opremanja utvrde " Fortica ".

Izrađena dokumentacija za formiranje arheološkog parka.

Izrađena dokumentacija za formiranje podmorskog arheološkog parka.

Izrađena projektna dokumentacija za multimedijalni centar.

Broj educiranih ljudskih kapaciteta.

Broj provedenih programa i programa u tijeku.

Broj organiziranih edukativnih programa.

Broj sudionika na edukativnim programima iz različitih sektora.

Broj ostvarenih partnerskih programa.

Broj provedenih inicijativa udruga u kulturi koje su financirane iz proračuna Grada.

Broj provedenih indikativnih programa iz mjere 1.2.2..

Prioritetni cilj 1.3.: Održivi razvoj i tehnološki napredak društvene zajednice

1.3.1. Unapređenje aspekata sustava Pametnog grada

Broj provedenih indikativnih programa iz mјere
1.3.1.

Prioritetni cilj 1.4.: Promicanje razvoja društvene inkluzije

1.4.1. Unapređenje društvenih sadržaja

Broj provedenih indikativnih programa iz mјере
1.4.1.

Strateški cilj 2.: Razvoj konkurentnog gospodarstva

Prioritetni cilj 2.1.: Razvoj turističke konkurentnosti

2.1.1. Razvoj nautičkog turizma

Izgrađena gradska luka otvorena za javni promet
Marina Parja.

Broj provedenih indikativnih programa razvoja
infrastrukturnih sadržaja i usluga za razvoj nautičkog
turizma.

Broj vezova u novouređenim športskim i ribarskim
lučicama.

2.1.2. Unapređenje turističkih sadržaja

Broj dolazaka turista jasno definiranog profila
održivog turizma.

Broj novih ležajeva u hotelskom smještaju
kategorizacije veće od 3*

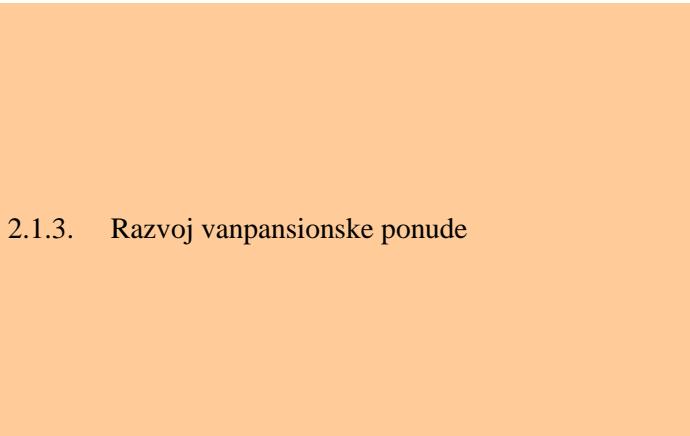
Porast dolazaka i broja noćenja izvan sezone i u
predsezoni.

Povećanje standarda usluga i infrastrukture
turističkih sadržaja.

Broj noćenja na godišnjoj razini u hotelu Issa.

Proведен projekt difuznog hotela.

2.1.3. Razvoj vanpansionske ponude

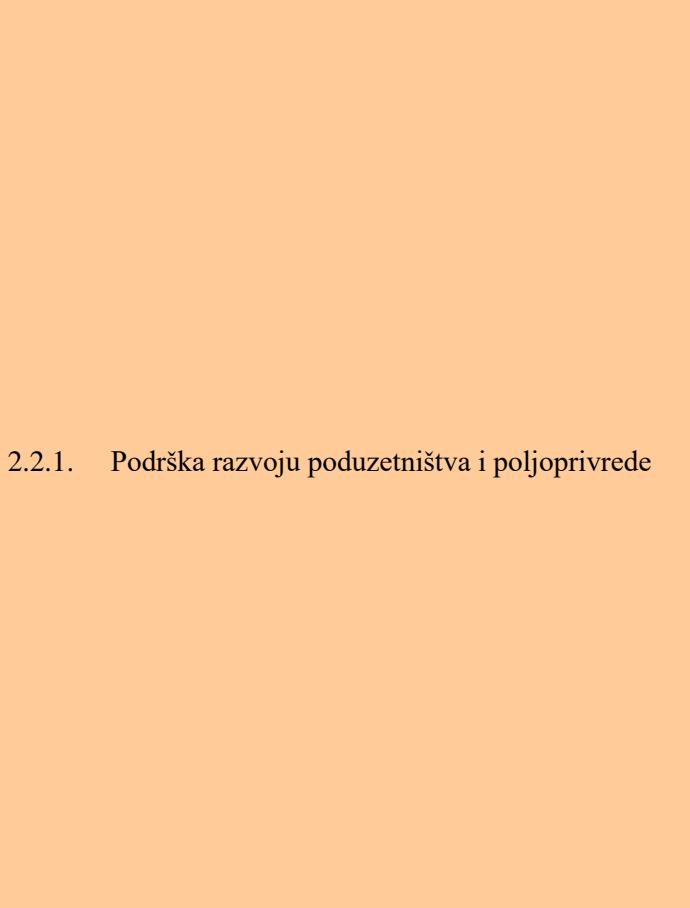
Broj posebnih programa na godišnjoj razini pokrenuti u sklopu aktivnosti upravljanja destinacijom.

Broj dolazaka i noćenja na godišnjoj razini koji su rezultat aktivnosti upravljanja destinacijom.

Analiza novih usluga i pratećih djelatnosti te procjena njihovog poslovnog volumena.

Prioritetni cilj 2.2.: Unapređenje poduzetničke i poljoprivredne infrastrukture

2.2.1. Podrška razvoju poduzetništva i poljoprivrede

Površine aktivirane u sklopu uređenih i opremljenih poduzetničkih zona.

Broj korisnika u poduzetničkim zonama.

Izrada studije zoniranja poljoprivrednih kultura.

Pripremljena projektna dokumentacija za poduzetničku inicijativu razvoja ribogajišta.

Površine objekata u vlasništvu ili pod upravljanjem Grada koji su stavljeni u gospodarsku funkciju.

Broj programa umrežavanja javnih dionika i gospodarstvenika.

Broj educiranih.

Osnovan poljoprivredni klaster.

	Broj provedenih programa cjeloživotnog učenja sa poslovno, poduzetničkom ili tehnološkom tematikom koji su (su)financirani od strane Grada.
	Broj korisnika potpora za razvoj lokalnih i autohtonih proizvoda i usluga.
	Broj novih trovačkih djelatnosti.
	Broj programa suradnje.

Strateški cilj 3.: Unapređenje prometne povezanosti

Prioritetni cilj 3.1.: Razvoj infrastrukture zračnog pometa

3.1.1. Unapređenje sustava zračenog prometa	Analiza provedbenih koraka u realizaciji modernizacije heliodroma.
	Analiza provedbenih koraka u realizaciji hidroavionskog putničkog prijevoza.
	Analiza provedbenih koraka u realizaciji športskog aerodroma.

3.1.2. Izgradnja infrastrukture za uspostavu bolje pomorske povezanosti	Broj dolazaka/ odlazaka putnika korištenjem komercijalne veze.
	Analiza provedbenih koraka uspostave kružne morske veze između otoka srednje dalmatinskog i južno dalmatinskog akvatorija.

05

Popis slika i tablica

Razvojna strategija Grada Visa 2021.-2027.

Tablice

Tablica 1 Indeks razvijenosti Splitsko- dalmatinske županije i Grada Visa.....	18
Tablica 2 Udruge u kulturi.....	41
Tablica 3 Struktura stanovništva grada Visa i pripadajućih naselja (2011.).....	48
Tablica 4 Prirodno kretanje stanovništva (do 2018.).....	49
Tablica 5 Broj aktivnih udruga u športu kao područje djelovanja	57
Tablica 6 Popis cesta otoka Visa	75
Tablica 7 Osnovni finansijski rezultati poslovanja poduzetnika s presjekom udjela u ukupnoj strukturi gospodarstva Splitsko- dalmatinske županije.....	88
Tablica 8 Ostvareni prihodi i rashodi poduzetnika grada Visa prema djelatnostima	89
Tablica 9 Broj poduzetnika u Gradu Visu	90
Tablica 10 Struktura dolazaka i noćenja turista Grada Visa tijekom 2019. godine.....	95
Tablica 11 Struktura dolazaka i noćenja turista u Gradu Visu po zemljama iz kojih dolaze ..	95
Tablica 12 Ciljevi održivog razvoja.....	106
Tablica 13 Vrednovanje uspješnosti prioritetnih ciljeva strateškog razdoblja 2016. -2020. godine.....	114
Tablica 14 Razvojni prioriteti	134
Tablica 15 Pregled strateških projekata	148
Tablica 16 Predloženi indikatori indikativnih programa za praćenje ciljeva, prioriteta i mjera	171

Slike

Slika 1 Procesni koraci formacije Strategije razvoja Grada Visa	10
Slika 2 Pregled razvojnih dokumenata od značaja za implementaciju strateških ciljeva razvoja Grada Visa	13
Slika 3 Prosječna temperatura u srpnju 2019. godine.....	21
Slika 4 Prosječna temperatura u srpnju 2020. godine.....	22
Slika 5 Prosječna temperatura u siječnju 2019. godine	22
Slika 6 Prosječna temperatura u siječnju 2020. godine	23
Slika 7 Procjena i prirodno kretanje stanovništva.....	51
Slika 8 Broj upisanih u osnovnu školu	55
Slika 9 Broj upisanih u srednju školu	56
Slika 10 Ciljevi gospodarenja otpadom koje je potrebno postići do 2022. godine.....	72

Slika 11 Parking Vinogradar.....	77
Slika 12 Uske ulice Grada Visa	77
Slika 13 Trajekt Petar Hektorović (Split – Vis)	79
Slika 14 Trajektna luka	81
Slika 15 Plan luke Vis.....	83
Slika 16 Aerodrom Vis	84
Slika 17 Strateški ciljevi	110
Slika 18 Institucionalni okvir odgovornosti i komunikacijskih tijela.....	170